

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FENBİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ**

**İSTANBUL BOĞAZIÇI REKREASYON ALANLARI
İÇİNDE BİR YENİDEN İŞLEVLENDİRME
YAKLAŞIMI: KÜÇÜKSU MESİRE ALANI ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

NEDİM GÜNDÜZ

Tez Danışmanı: DOÇ. DR. PELİN PINAR ÖZDEN

İSTANBUL, 2013

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

Tezin Adı: İstanbul Boğaziçi Rekreasyon Alanları İçinde Bir Yeniden İşlevlendirme

Yaklaşımı: Küçüksu Mesire Alanı Örneği

Öğrencinin Adı Soyadı: Nedim GÜNDÜZ

Tez Savunma Tarihi: **07.06.2013**.....

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Tunç BOZBURA
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mustafa ILICALI
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN

Üye
Yrd. Doç. Dr. Hülya YAKAR

Üye
Yrd. Doç. Dr. Nilgün CAMKESEN

TEŐEKKÜR

Tez çalıőmam boyunca, beni destekleyen ve çalıőmayı tamamlayabilmem için bana g veren sevgili eőime, sevgili anne ve babama, çalıőmamın her aőamasında katkı ve desteklerini esirgemeyen, değerli hocam ve danıőmanım Sayın Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bana burslu olarak Yüksek Lisans yapma imkanını sağlayan İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne, bu süreçte desteklerini hiçbir zaman esirgememiő olan değerli yöneticim Boğaziçi İmar Müdürü Sayın Süleyman HUT'a, çalıőmamda bana verdiği destek için çok değerli mesai arkadaőım Şehir Plancısı Recep OFLAŐ'a ve Boğaziçi İmar Müdürlüğü'ndeki mesai arkadaőlarıma teőekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, Haziran 2013

Nedim GÜNDÜZ
İnşaat Mühendisi

ÖZET

İSTANBUL BOĞAZIÇI REKREASYON ALANLARI İÇİNDE BİR YENİDEN İŞLEVLENDİRME YAKLAŞIMI: KÜÇÜKSU MESİRE ALANI ÖRNEĞİ

Nedim GÜNDÜZ

Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN

Haziran 2013, 135 Sayfa

İstanbul'u geçmişte olduğu gibi bu gün de bir dünya kenti olması noktasında, dünya metropolleri arasına taşıyacak olan dünya ölçüsündeki tarihi, kültürel ve doğal değerleri ile Boğaziçi bölgesi önemli bir potansiyel taşımaktadır. Bu noktada, misyonu yerine getirebilmesi için söz konusu tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin sürdürülebilirlik anlamında, korunarak yaşatılması, geliştirilmesi ve tanıtılması önemli ve ilkesel bir yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır.

Osmanlı döneminde geliştirilen ve kent yaşamının önemli bir parçası haline gelen mesire alanları, Cumhuriyet Dönemi'ne geçişte yeni kamusal alan düzenlemeleri için altlık oluşturmuştur. Tarih boyunca çok işlevli, sosyal hayata ait aktivitelerin yer aldığı mekanlar olan mesire alanları; kent hayatına, yaşam kalitesine ve kullanıcıların yaşam tarzlarına yaptıkları katkılarla kullanıcılarını memnun eden ve renkli bir kent hayatının oluşumuna yardım eden alanlar olmuşlardır.

Çalışmanın temel amacı, Boğaziçi öngörünüm bölgesi içerisinde Tarihi Küçüksu Mesire Alanı'nın yeniden işlevlendirilmesine yönelik öneriler sunulmasıdır. Bu temel amaç bağlamında çalışmanın diğer alt hedefleri şunlardır; Tarihi Küçüksu Mesire Alanı'nın bir kültürel miras bileşeni olduğunun vurgulanması, günümüze kadar ulaşırken nasıl bir değişim süreci geçirdiği ve bu süreçten ne şekilde etkilendiğinin saptanması, mevcut durumunun ve sahip olduğu potansiyellerin incelenmesi, korunmasında ve kente dahil edilmesinde yaşanan sorunların saptanması, Boğaziçi alanını etkileyen yasa ve plan kararların mesire alanına etkilerinin araştırılmasıdır.

Birinci bölümde çalışmanın amacı, kapsamı, çalışmanın temel kabulleri, çalışmada kullanılan materyaller ve yönteminin belirtildiği giriş bölümü yer almaktadır.

İkinci bölümde mesire alanlarına genel bakış başlığı altında; rekreasyon ve mesire kavramları, kültürel miras bileşeni olarak mesire alanları, mesire alanlarının genel özellikleri ve İstanbul'da mesire olgusunun oluşum ve gelişim süreci incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Boğaziçi'nde Rekreasyon Alanlarına değinilmiş bunların neler olduğundan rakamsal veriler, tablolar, şekil ve grafikler kullanılarak bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde Küçüksu Mesire Alanı'nın genel özellikleri, oluşum, gelişim ve değişim süreci incelenerek bir yeniden işlevlendirme yaklaşımında bulunulmuştur.

Çalışmanın beşinci ve son bölümünde ise bütün çalışma hakkında bir değerlendirme ve sonuç yazısı yer almaktadır. Çalışma sonucunda Tarihi Küçüksu Mesire Alanı'nın, gelecek nesillere sahip olduğu özgün değerlerin aktarılmasına fırsat verecek şekilde korunması gerektiği, sahip olduğu potansiyelleri ise Boğaziçi alanının ve kentin rekreasyonel yaşantısına yeniden dahil edilmesi yoluyla değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küçüksu Mesire Alanı, Boğaziçi Rekreasyon Alanları, Tarihi Küçüksu Mesiresi, Mesire Alanları, Mesire ve Rekreasyon

ABSTRACT

A REVITALIZING APPROACH AMONG THE İSTANBUL, BOSPHORUS RECREATION AREAS: THE EXAMPLE OF KÜÇÜKSU RECREATION AREA

Nedim GÜNDÜZ

Urban Systems and Transportation Management

Supervisor: Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN

June 2013, 135 Pages

Considering its historical, cultural and natural assets; to make Istanbul one of the significant global metropolises as in the past, Bosphorus area has a promising potential. At this point to accomplish this mission preserving, enhancing and promoting these historical, cultural and natural assets emerges as a principal approach.

Early recreation areas which are developed and became important part of urban life at Ottoman Era turned into the bases for configuration of the new public space. Through the history, sites where versatile social activities occurred, recreation areas offered satisfying and colorful experience to its exploiters in terms of enhancing urban life, quality of life and life style.

The aim of this study is to provide a proposal for revitalizing Historical Küçüksu Recreation Area in the Bosphorus preview zone. Sub goals are; emphasizing the Historical Küçüksu Recreation Area's cultural worth, determining its transformation process in the course of time and how it is affected, determining its current condition and opportunities, determining the threats encountered in terms of preservation and inclusion to the urban life, researching the legal framework and planning decisions in Bosphorus Area which are affecting the recreation area.

In the first chapter of this study, aim of this study, its extents, key assumptions, materials used and the method is explained.

In the second chapter under the title of overview of recreational areas, the concept of recreational activities, cultural asset of recreation areas, the main features of recreation areas and emergence and development of recreation phenomenon in Istanbul is analyzed.

In the third chapter the recreation areas in Bosphorus Area are mentioned in terms of quantitative data with the help of tables, figures and graphs.

In the fourth chapter the main features of Küçüksu Recreation Area, emergence, development and transformation process of the area is analyzed and possible revitalizing procedure is discussed.

In the fifth and the last chapter an assessment of the whole study and a conclusion caption takes part. As a result of this study the necessity of preserving the Historical Küçüksu Recreation Area to transfer its unique assets to the next generation and

utilizing by inserting the functionality of the area into the recreational structure of the Bosporus Area and the city with its potentials is concluded.

Keywords: Küçüksu Recreation Area, Bosporus Recreation Areas. Historical Küçüksu Recreation Area.

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR.....	x
ŞEKİLLER.....	xi
KISALTMALAR.....	xiv
1.GİRİŞ.....	1
1.1 ÇALIŞMANIN AMACI.....	2
1.2 ÇALIŞMANIN KAPSAMI.....	2
1.3 ÇALIŞMANIN TEMEL KABULLERİ.....	3
1.4 ÇALIŞMADA KULLANILAN MATERYALLER VE YÖNTEM.....	4
2. MESİRE ALANLARINA GENEL BAKIŞ.....	5
2.1 REKREASYON KAVRAMI VE TÜRLERİ.....	5
2.2 MESİRE KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ.....	13
2.3 REKREASYON VE MESİRE KAVRAMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER.....	14
2.4 KÜLTÜREL MİRAS BİLEŞENİ OLARAK MESİRE ALANLARI.....	16
2.5 MESİRE ALANLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ.....	19
2.5.1 Mesire Alanlarının Doğal Özellikleri.....	20
2.5.1.1 Geniş çayırlar.....	20
2.5.1.2 Korular.....	21
2.5.1.3 Manzaraya sahip mesire alanları.....	22
2.5.1.4 Su pınarları ve akarsuların etrafında şekillenen mesire alanları.....	22
2.5.2 Fiziksel Boyutlarına Göre Mesire Alanları.....	23
2.5.3 Kullanım Dönemleriyle İlgili Özelliklerine Göre Mesire Alanları.....	24
2.5.4 Kullanıcı Türüne Göre Mesire Alanları.....	25
2.5.4.1 Özel kullanıcı grubunun kullandığı mesire alanları.....	26
2.5.4.2 Kamusal kullanıcı grubunun kullandığı mesire alanları.....	27
2.5.4.3 Özel ve Kamusal kullanıcı grubunun kullandığı mesire alanları.....	28

2.6 İSTANBULDA MESİRE OLGUSUNUN OLUŞUM VE GELİŞİM SÜRECİ.....	29
2.6.1 Osmanlı İmparatorluğu Döneminde İstanbul'da Yer Alan Başlıca Mesireler.....	33
2.6.2 Mesirelerin Değişim Süreci ve Bu Süreçte Etkili Olan Başlıca Etmenler.....	35
3. BOĞAZIÇI REKREASYON ALANLARI.....	42
3.1 YEŞİL ALANLAR.....	44
3.1.1 Park Alanları.....	47
3.1.2 Çocuk Oyun Alanları.....	47
3.1.3 Spor Alanları.....	48
3.1.4 Mezarlıklar.....	49
3.2 KORU ALANLARI.....	51
3.2.1 Mevcut Koru Alanları.....	57
3.2.2 Niteliğini Kaybetmiş İçinde Yapı Bulunan Koru Alanları.....	60
3.2.3 Eğitim Tesislerinin Bulunduğu Koru Alanları.....	63
3.2.4 Sefarethane Koru Alanları.....	66
3.3 MESİRE ALANLARI.....	67
4. KÜÇÜKSU MESİRE ALANI'NIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEBİLİRLİĞİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA.....	71
4.1 KÜÇÜKSU MESİRE ALANI'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	71
4.1.1 Küçüksu Mesire Alanı'nın Kent İçindeki Konumu ve Ulaşım Bağlantıları.....	71
4.1.2 Küçüksu Mesire Alanı'nın Mülkiyet Durumu ve Sınırları.....	73
4.1.3 Küçüksu Mesire Alanı'nın Yasal Durumu.....	76
4.1.4 Küçüksu Mesire Alanı'nın Mevcut Kullanım Durumu.....	77
4.1.5 Küçüksu Mesire Alanı'nın Tarihi Eser ve Kültürel Miras Niteliğinde Olan Öğeleri.....	81
4.1.5.1 Küçüksu Mesire Alanının Tarihi Eser ve Kültürel Miras Niteliğinde Olan Mevcut Öğeleri.....	81
4.1.5.1.1 Anadolu Hisarı kalesi.....	81
4.1.5.1.2 Küçüksu Kasrı.....	84

4.1.5.1.3 Küçüküsu (Mihrişah Valide Sultan) Çeşmesi.....	86
4.1.5.2 Küçüküsu Mesire Alanının Tarihi Eser ve Kültürel Miras Niteliğinde Olan Kaybolmuş Öğeleri.....	88
4.1.5.2.1 Küçüküsu Camisi.....	88
4.1.5.2.2 Fenerlikli Ahşap Köşk.....	90
4.1.6 Küçüküsu Mesire Alanı'nın Doğal Özellikleri.....	92
4.1.7 Küçüküsu Mesire Alanı'nı Geçmişte Kullanan Kullanıcı Grupları.....	92
4.2 KÜÇÜKSU MESİRE ALANI'NIN OLUŞUM, GELİŞİM VE DEĞİŞİM SÜRECİ.....	95
4.2.1 Bizans İmparatorluğu Öncesi ve Bizans İmparatorluğu Dönemi.....	95
4.2.2 Osmanlı İmparatorluğu Dönemi.....	96
4.2.3 Cumhuriyet Dönemi.....	97
4.3 KÜÇÜKSU MESİRE ALANI İÇİN BİR YENİDEN İŞLEVLENDİRME YAKLAŞIMI.....	107
4.3.1 Öneri Planlama Esasları.....	107
4.3.2 Öneri Peyzaj Esasları.....	109
4.3.3 Koruma İlke ve Uygulamalarına Yönelik Öneriler.....	109
4.3.4 Öneri Altyapı Esasları.....	110
4.3.5 Ziyaretçi Sayısını Arttırmaya Yönelik Öneriler.....	110
5. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA.....	115
EKLER	
EK A Boğaziçi Kanunu.....	121
ÖZGEÇMİŞ.....	135

TABLÖLAR

Tablo 3.1: Mevcut kuru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı.....	58
Tablo 3.2: Mevcut kuru alanlarının mülkiyet dağılımı.....	60
Tablo 3.3: Niteliğini kaybetmiş içinde yapı bulunan kuru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı.....	61
Tablo 3.4: Niteliğini kaybetmiş içinde yapı bulunan kuru alanlarının mülkiyet dağılımı.....	63
Tablo 3.5: Eğitim tesislerinin bulunduğu kuru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı.....	64
Tablo 3.6: Eğitim tesislerinin bulunduğu kuru alanlarının mülkiyet dağılımı.....	65
Tablo 3.7: Sefarethane kuru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı.....	66
Tablo 3.8: Sefarethane kuru alanlarının mülkiyet dağılımı.....	67
Tablo 4.1: Küçüksu mesire alanının mülkiyet dağılımı.....	75

ŞEKİLLER

Şekil 2.1: Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'da yer alan başlıca mesireler.....	35
Şekil 2.2: Kentsel yerleşim alanının genişlemesi.....	37
Şekil 2.3: Cumhuriyet dönemi başlarında İstanbul'da yer alan bazı mesireler.....	40
Şekil 3.1: Panoramik Boğaziçi fotoğrafı.....	42
Şekil 3.2: Boğaziçi uydu fotoğrafı.....	43
Şekil 3.3: Boğaziçi öngörünüm bölgesinde yeşil alanlar.....	46
Şekil 3.4: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi yeşil alanların ilçelere göre dağılımı.....	45
Şekil 3.5: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi park alanlarının ilçelere göre dağılımı.....	47
Şekil 3.6: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi çocuk oyun alanlarının ilçelere göre dağılımı.....	48
Şekil 3.7: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi spor alanlarının ilçelere göre dağılımı.....	49
Şekil 3.8: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi mezarlık ve hazire alanlarının ilçelere göre dağılımı.....	50
Şekil 3.9: Boğaziçi Öngörünüm bölgesi koru alanlarının kullanıma göre değerlendirilmesi.....	53
Şekil 3.10: Mart 2008 arazi tespitine göre Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi koru alanlarının sınıflandırılması.....	54
Şekil 3.11: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde koru alanları.....	56
Şekil 3.12: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde koru alanlarının mülkiyete göre alan değerlendirmesi.....	57
Şekil 3.13: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde mevcut koru alanlarının ilçelere göre dağılımı.....	59
Şekil 3.14: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde niteliğini kaybetmiş içinde yapı bulunan koru alanlarının ilçelere göre dağılımı.....	62
Şekil 3.15: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde eğitim tesislerinin bulunduğu koru alanlarının ilçelere göre dağılımı.....	65
Şekil 3.16: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde Mesire Alanları.....	70
Şekil 3.17: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde mesire alanlarının ilçelere göre dağılımı.....	69

Şekil 4.1: Küçüküsu mesire alanının kent içindeki konumu.....	72
Şekil 4.2: Küçüküsu mesire alanının karayolu ulaşım bağlantıları.....	73
Şekil 4.3: Küçüküsu mesire alanının mülkiyet durumu ve sınırları.....	74
Şekil 4.4: Küçüküsu mesire alanının sırasıyla Sevda Tepesi ve Otağtepe sirtlarından görünümü.....	78
Şekil 4.5: 1 pafta, 5 ada, 8 ve 3 parsellerin durumu.....	78
Şekil 4.6: Maliye hazinesi mülkiyetinde olup kaçak olarak dökülen hafriyat, moloz ve inşaat atıkları.....	79
Şekil 4.7: Marmara üniversitesi spor akademisi.....	79
Şekil 4.8: Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki fidanlık ve ağaç satış yerleri olarak kullanılan parseller.....	80
Şekil 4.9: Şehir hatları küçüküsu iskelesi, Göksu ve Küçüküsu derelerinin günümüzdeki durumu.....	80
Şekil 4.10: 19. yüzyılda Anadoluhisarı.....	83
Şekil 4.11: 2011 Anadoluhisarı.....	83
Şekil 4.12: Anadoluhisarı'nın Göksu deresi kıyısından görünümü.....	84
Şekil 4.13: 1930'lu yıllarda Küçüküsu Kasrı.....	85
Şekil 4.14: Küçüküsu Kasrı günümüz.....	86
Şekil 4.15: Küçüküsu (Mihrişah Valide Sultan) çeşmesi.....	87
Şekil 4.16: Küçüküsu Camisi'nin genel görünümü.....	89
Şekil 4.17: Darü'tta'lim-i Musiki ziyafetlerine zemin teşkil eden tarihi yapı Fenerlikli Ahşap Köşk'ün cepheden görünümü.....	91
Şekil 4.18: Osmanlı İmparatorluğu döneminde hanedan mensuplarının Küçüküsu'da halk ile birlikte iç içe ortaoyunu izleyişleri.....	93
Şekil 4.19: 1914 yılına ait modern jimnastik spor çalışmalarını gösteren fotoğraf.....	94
Şekil 4.20: 1918 yılına ait eskrim spor çalışmalarını gösteren fotoğraf.....	95
Şekil 4.21: Küçüküsu Plajı.....	98
Şekil 4.22: Küçüküsu Plajı, 1940'lı yıllardan bir görünüm.....	99
Şekil 4.23: Küçüküsu Deresi, 1971 yıllı ilkbahar mevsimi.....	100
Şekil 4.24: Küçüküsu'da mısır geleneği, 1952.....	101
Şekil 4.25: Küçüküsu mesire alanı birinci boğaz köprüsü şantiye ve montaj yeri halinde (Küçüküsu koruluğunun kuzey kısmındaki 'Er Meydanı' alanı).....	102

Şekil 4.26: Küçüksu mesire alanı birinci boğaz köprüsü şantiye ve montaj yeri halinde (Küçüksu koruluğunun güney yönündeki yeşil alan).....	103
Şekil 4.27: Küçüksu mesire alanı ikinci boğaz köprüsü şantiye ve montaj yeri halinde.....	104
Şekil 4.28: Küçüksu mesiresi er meydanında ata sporumuz yağlı güreşler, 1992.....	105
Şekil 4.29: Küçüksu mesire alanında halk yaşamı, 1996.....	105
Şekil 4.30: 1966 yılı hava fotoğrafı.....	106
Şekil 4.31: 1982 yılı hava fotoğrafı.....	106
Şekil 4.32: 2010 yılı hava fotoğrafı.....	106

KISALTMALAR

Ed.	: Editör, Editörler
FBE	: Fen Bilimleri Enstitüsü
Der.	: Derleyen
Diğ.	: Diğerleri
G.E.E. ve A.Y.K.	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
GIS	: Geographical Information System “Coğrafi Bilgi Sistemi”
Hzl.	: Hazırlayan
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
Vb.	: Ve benzeri

1. GİRİŞ

Boğaziçi, bir su yolu olmanın ötesinde eşsiz doğal konumu ile bir yandan Karadeniz ve Akdeniz kültürleri, öte yandan Asya ve Avrupa kültürlerinin birleştiği merkez durumundadır. İstanbul'u geçmişte olduğu gibi bu gün de bir dünya kenti olması noktasında, dünya metropolleri arasına taşıyacak olan dünya ölçüsündeki tarihi, kültürel ve doğal değerleri ile Boğaziçi bölgesi önemli bir potansiyel taşımaktadır. Bu noktada, misyonu yerine getirebilmesi için söz konusu tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin sürdürülebilirlik anlamında, korunarak yaşatılması, geliştirilmesi ve tanıtılması önemli ve ilkesel bir yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır.

Geçmişte saray çevresinin tercih ettiği doğa ile uyumlu bir "sayfiye yeri" niteliğini barındıran Boğaziçi; hızlı kentleşme, nüfus artışı, sanayileşme gibi sebeplerle doğa tahribatına uğramış ancak bu yapısıyla dahi güzelliğini yitirmemiştir.

Boğaziçi rekreasyon ve mesire alanları, barındırdıkları tarihi yapılarla, bitki örtüsüyle, yaşanan olaylarıyla Boğaziçi alanının tarihi, kültürel ve doğal yapısını kısmen de olsa günümüze yansıtan alanlardandır ve bu nedenle de geçmiş dönem özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin yanı sıra ekolojik olarak da bir çok fonksiyon üstlenir.

Geçmişte kentte yer almış rekreatif amaçlı açık mekanların günümüze kadar gelmesi, günümüzde var olanların ise özgün niteliklerini koruması mimari yapılara oranla daha zor olmuştur. Farklı yönetim dönemlerine ait ideolojiler arası sorunların yansımaları peyzaj nitelikli kültürel miras unsurları için daha ağır olmuştur. İstanbul kentinin ve Boğaziçi alanının kentsel hafızasının önemli bileşenleri olan kamusal alanlar ve mesire alanları, geçmişten günümüze kadar önemli ölçüde değişmiş ve özgün niteliklerini içeren bir durumda günümüze erişmeleri mümkün olmamıştır. Bu nedenlerden dolayı Boğaziçi alanında Osmanlı İmparatorluğu döneminde oluşan ve Cumhuriyet dönemine aktarılan Tarihi Küçüksu Mesire Yeri'ni araştırmak yararlı olacaktır.

1.1 ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmanın temel amacı; Boğaziçi öngörünüm bölgesi içerisinde Tarihi Küçüksu Mesire Alanı'nın yeniden işlevlendirilmesine yönelik öneriler sunulmasıdır. Bu temel amaç bağlamında çalışmanın diğer alt hedefleri şunlardır;

- i. Tarihi Küçüksu Mesire Alanı'nın bir kültürel miras bileşeni olduğunun vurgulanması,
- ii. Günümüze kadar ulaşırken nasıl bir değişim süreci geçirdiği ve bu süreçten ne şekilde etkilendiğinin saptanması,
- iii. Mevcut durumunun ve sahip olduğu potansiyellerin incelenmesi,
- iv. Korunmasında ve kente dahil edilmesinde yaşanan sorunların saptanması,
- v. Boğaziçi alanını etkileyen yasa ve plan kararların mesire alanına etkilerinin araştırılmasıdır.

1.2 ÇALIŞMANIN KAPSAMI

Araştırma alanı, 22.07.1983 onanlı Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Uygulama İmar Planında sınırları belirlenmiş olan Boğaziçi Öngörüm Bölgesi ve Sahil Şeridi ile sınırlandırılarak, bu alanda mevcut olan Tarihi Küçüksu Mesire Alanı'nı kapsamaktadır.

Çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın amacı, kapsamı, çalışmanın temel kabulleri, çalışmada kullanılan materyaller ve yönteminin belirtildiği giriş bölümü yer almaktadır.

İkinci bölümde mesire alanlarına genel bakış başlığı altında; rekreasyon ve mesire kavramları, kültürel miras bileşeni olarak mesire alanları, mesire alanlarının genel özellikleri ve İstanbul'da mesire olgusunun oluşum ve gelişim süreci incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Boğaziçi'nde Rekreasyon Alanlarına değinilmiş bunların neler olduğundan rakamsal veriler, tablolar, şekil ve grafikler kullanılarak bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde Küçüksu Mesire Alanı'nın genel özellikleri, oluşum, gelişim ve değişim süreci incelenerek bir yeniden işlevlendirme yaklaşımında bulunulmuştur.

Çalışmanın beşinci ve son bölümünde ise bütün çalışma hakkında bir değerlendirme ve sonuç yazısı yer almaktadır.

1.3 ÇALIŞMANIN TEMEL KABULLERİ

Çalışmada yapılan bazı temel kabuller şunlardır;

- i. Mesire alanlarında açık alan rekreasyonunun gerçekleşmesi nedeniyle, çalışmanın ikinci bölümünde yalnızca açık alan rekreasyon kullanımına ait örnekler incelenmiştir.
- ii. Boğaziçi rekreasyon alanları içerisinde, yeşil alanlar mesire alanlarını da kapsamına rağmen çalışmanın konusu gereği mesire alanları önem arz ettiğinden üçüncü bölümde ayrı bir başlık altında incelenmiştir.
- iii. Tarihi Küçüksu mesire alanını oluşturan parsellerin ve kadastral boşluk alanların İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından kamulaştırılması düşünülmektedir.
- iv. 05.03.2013 Resmi gazete yayın tarihli, 28578 sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği, Orman Genel Müdürlüğünce tesis edilecek mevcut mesire yerlerinin ayrılması, onanması, planlanması, planlarının uygulanması, geliştirilmesi, işletilmesi, işlettirilmesi, yönetilmesi ve iptaline ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bu yönetmelik ve yönetmelikte belirtilen yapılaşma şartları, mesire yerlerinin ve mesireye ayrılacak olan yerlerin orman rejimine tabi olması veya bu amaçla tahsis edilmesini gerektirdiğinden çalışmada incelenmemiştir.

1.4 ÇALIŞMADA KULLANILAN MATERYALLER VE YÖNTEM

Öncelikle araştırma konusu ile ilgili literatür araştırması yapılmıştır. Literatür araştırmasında; tarihi yazılı belgeler, seyahatnameler, dokümanlar, makaleler, raporlar, doktora ve yüksek lisans tezleri, kitap ve dergiler, bildiriler, geçmiş döneme ait gravür ve resimler, haritalar, uydu fotoğrafları ve günümüze ait fotoğraflar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi verileri, Boğaziçi İmar Müdürlüğü Analitik Etüt Çalışması verileri, Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivi ve kütüphanesi, internet kaynaklarından yararlanılmıştır.

Araştırmanın gerektirdiği bilgilerin toplanmasında konuyla ilgili kaynaklara ulaşabilmek için, ilgili kurumların dokümanları incelenmiş, sivil toplum kuruluşları ve bölgede yaşayan özel kişilerin kişisel arşivlerinde araştırmalar yapılmış ve yerinde gözlemsel incelemelerde bulunulmuştur.

Tarihi Küçüksu mesire alanında sahada incelemeler yapılarak, alanın yeniden işlevlendirilmesi için çalışmalara, sorunlara ve alanın özelliklerine ilişkin bilgiler toplanmıştır. Araştırma alanında henüz herhangi bir çevre düzenlemesi projesi yapılmadığından gözlem ve incelemelerle elde edilen veriler değerlendirilip daha sonra yapılacak proje veya çalışmalara ışık tutması düşünülmüştür.

2. MESİRE ALANLARINA GENEL BAKIŞ

Bu bölümde rekreasyon ve mesire ile ilgili tanımlar ve kavramlar sunulmuştur. Rekreasyon ve mesire kavramları arasındaki ilişkilere yer verilmiş kültürel miras bileşeni olarak mesire alanlarının tarihi kamusal alanlar oluşturduğu vurgulanmıştır. Mesire alanlarının sahip oldukları genel özellikler gruplanarak çeşitli başlıklar altında incelenmiştir ve İstanbul’da mesire olgusunun oluşum ve gelişim sürecine değinilmiştir.

2.1 REKREASYON KAVRAMI VE TÜRLERİ

TDK’ya ait Güncel Türkçe Sözlük’e göre rekreasyon kelimesi iki farklı anlama sahiptir; insanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler ya da bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirme anlamını taşımaktadır [online TDK Sesli Türkçe Sözlük]. Dinç ve diğ. (2003)’ e göre kökeni Türkçe olmayan rekreasyon kavramı; Latince “yenilenme, tazelenme” anlamındaki “recre ate” sözcüğünden gelmektedir. Bu anlamıyla rekreasyon, çalışma faaliyetleri ile tükenen bedensel ve zihinsel kaynakların “yeniden yaratılması” amacını taşımaktadır.

Rekreasyon kavramını Gürbüz (2009, s. 11), “Rekreasyon kavramı, boş zaman kavramı ile yakından ilişkili bir kavramdır; rekreasyon kavramının tanımladığı etkinlikler, insanlar tarafından boş zamanın değerlendirilmesine yönelik olarak yapılan eylemleri de tanımlamaktadır” şeklinde değerlendirmiştir. Hazar’a (2003) göre ise rekreasyonu farklı şekillerde tanımlamak mümkündür:

- Rekreasyon: insanların, sınırlı yaşam süresinin zorunlu davranışlar dışında kalan diliminde (boş zamanda) gönüllü olarak katıldıkları ve doyum sağladıkları etkinliklerdir.
- Rekreasyon: insanların boş zaman değerlendirmek için gönüllü olarak katıldıkları, doyum sağlayıcı etkinliklerdir.
- Rekreasyon: doyum sağlayıcı boş zaman değerlendirme etkinlikleridir.

Rekreasyon, bireylerin etkinliklere izleyici veya rol olarak katılımlarına göre; etken (aktif) rekreasyon, edilgen (pasif) rekreasyon olarak ikiye ayrılmaktadır. Etken rekreasyon insanların aktif rol aldıkları boş zaman değerlendirme etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır. Edilgen rekreasyon ise insanların izleyici olarak katıldıkları boş zaman değerlendirme etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır (Hazar 2003).

Rekreasyon alanını ise Gürbüz (2009, s. 12), “TDK ’ya ait Güncel Türkçe Sözlük’e göre; insanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak etkinlik yapabilecekleri yer ya da insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirilen yer şeklinde açıklanmaktadır. Düzenlenmiş mekanlar bazında ele alındığında rekreasyon alanları; kullanıcılarının bedenlerini ve zihinlerini dinlendirmek ve yenilemek için gerçekleştirdikleri aktiviteleri taşıyan mekanlardır. Rekreasyon alanları, kullanıcıların rekreasyonel aktiviteleri gerçekleştirmek için kullandıkları açık ve kapalı mekanlardır. Bu alanlar kullanıcıları tarafından serbest zamanda kullanılmaktadır.” şeklinde açıklamıştır.

Gürbüz’e (2009) göre, Türk Dil Kurumu Kurulu, dilimizdeki yabancı kelimelere karşılıklar önerirken Fransızca recreation kelimesinden “ dinlenme, eğlenme, hoş vakit geçirme” temel anlamlarında dilimize geçen rekreasyon sözü için eğlenmek ve dinlenmek fiillerinden yararlanarak oluşturulan eğlendidin kelimesinin uygun bir karşılık olduğu belirtilmiştir [online Yabancı Kelimelere Karşılıklar, rekreasyon]. Rekreasyon alanı söz grubu yerine “eğlen-dinlen alanı” söz grubunu da kullanmak mümkündür.

Rekreasyon çeşitlerinin sınıflandırılmasında mekan, katılımcı özellikleri, işlevler gibi kriterler rol oynamaktadır (Hazar 2003). Bu durumu Hazar (2003), “katılımcıların sayısına göre rekreasyon çeşitleri bireysel rekreasyon ve grup rekreasyonu olarak iki grupta incelenir. Fonksiyonel açıdan rekreasyon çeşitleri; ticari rekreasyon, estetik rekreasyon, sosyal rekreasyon, sağlık rekreasyonu, fiziksel rekreasyon, sanatsal rekreasyon, kültürel rekreasyon ve turistik rekreasyon olarak sekiz ana grupta incelenmektedir.” şeklinde açıklamıştır. Bu gruplar şunlardır:

- Ticari rekreasyon: insanların ücret karşılığında katıldıkları boş zaman değerlendirme etkinlikleridir. Diğer bir ifadeyle ticari amaçlı olarak organizatörlerin düzenledikleri ve katılımcıların ücret ödeyerek faydalandıkları etkinliklerdir. Örneğin, ücret karşılığında insanların katıldıkları, konserler, sağlıklı yaşam etkinlikleri, at yarışları, talih oyunları, buz pateni, su altı dalış eğitimi, rafting, yabancı dil kursları gibi.
- Estetik rekreasyon: genellikle yüksek gelir, eğitim ve kültür düzeyindeki insanların katıldıkları etkinliklerdir. Örneğin; ünlü sanat etkinliklerini izlemek, ünlü müzik yapıtlarını dinlemek vb.
- Sosyal rekreasyon: beşeri ilişkiler kurma veya beşeri ilişkileri kuvvetlendirmeye yönelik etkinliklerdir. Örneğin; kutlama partilerine, yemekli toplantılara katılmak, arkadaş-akraba ziyaretleri yapmak vb.
- Sağlık rekreasyonu: sağlığı koruyucu, tedavi edici boş zaman değerlendirme etkinlikleridir. Örneğin sportif etkinlikler, termalizm (kaplıca, ılıca, içmece) etkinlikleri, klimatizme yönelik etkinlikler, uvalizme yönelik etkinlikler, türk hamamı, sauna, masaj etkinlikleri, yaylacılık vb.
- Sanatsal rekreasyon: insanların sanatsal becerilerini geliştirici ve artırıcı etkinliklerdir. Örneğin; sepetçilik, seramik işleri, dizayn vb etkinlikler, sinema, tiyatro, opera, bale, konser, sanatsal sergi ve festival, halk dansları vb. etkinlikleri izleme veya bu tür etkinliklerde amatör olarak rol alma.
- Kültürel rekreasyon: belediyeler, eğitim kurumları, dernekler, vakıflar vb. çeşitli kurumlarca düzenlenen kurslar (el sanat kursları, meslek kursları, yabancı dil kursları gibi), günübürlük ve turistik geziler, sergi festival, panayır, kutlama, şenlik, sanatsal etkinlikler (konser, tiyatro, bale vb.), açılış kokteylleri düzenleme; bu tür etkinliklerde aktif rol oynama veya etkinlikleri izleme, kütüphane etkinlikleri (kütüphanelerden ve gezici kütüphanelerden yararlanma), sosyal etkinlikler (akraba ziyaretleri, arkadaş ziyaretleri, kutlama partileri vb.) geleneksel yaşantı ve eğlence biçimlerinin canlandırılması, eğitsel oyunlar, talih oyunları, eğlence parklarındaki oyunlar, katılanlarda şok ve korku yaratan ilkel toplumlardaki danslar, korku tüneli, bilgisayar oyunları vb.

- Turistik rekreasyon: turistik amaçlı kullanılan boş zaman diliminde gerçekleştirilen boş zaman değerlendirme aktiviteleridir. Örneğin; turistik seyahat süresince yat gezilerine, eğlence gezilerine katılma doğal ve kültürel turistik değerleri görme vb. aktiviteler (Hazar 2003).

Rekreasyon çeşitleri, boş zamanların değerlendirildiği mekan açısından değerlendirildiğinde; açık alan rekreasyonu ve kapalı alan rekreasyonu olarak iki grupta incelenmektedir (Hazar 2003). Mesire alanlarında açık alan rekreasyonunun gerçekleşmesi nedeniyle, yalnızca açık alan rekreasyon kullanımına ait örnekler incelenmiştir.

Açık Alan Rekreasyon Kullanımına Ait Örnekler;

Açık alan rekreasyon kullanımını, Gürbüz (2009, s. 14), “Katılımcılara açık mekan sunan doğal açık alanlarda ya da özel düzenlenmiş açık mekanlarda gerçekleşmektedir.” şeklinde açıklamıştır. Hazar’a (2003) göre, açık alan rekreasyonu, açık alanda gerçekleştirilen boş zaman değerlendirme etkinlikleridir ve bu tür etkinliklerden bazıları şunlardır:

- Açık alanda gerçekleştirilen her türlü sportif faaliyetler ve oyunlara katılmak veya bu tür etkinlikleri izlemek,
- Açık alanda sanatsal etkinlikler düzenlemek, düzenlenen etkinliklere katılmak veya etkinlikleri izlemek,
- İzcilik, kampçılık, avcılık, piknik, amatör bahçe işleri,
- Doğa incelemesi, doğa koruma etkinlikleri,
- Diğerleri.

Geçmişte göçebe kültür geleneğine sahip olan Türkler, yerleşik kent yaşamına geçtikten sonra yaylaklar ve kışlaklar arasında mevsimsel dönemlere göre geçişler yaşamıştır (Gürbüz 2009). Evyapan (1972), “ ‘kışlak’ kavramını göçebelik dönemlerinde Türklerin kışları öz veya vadilerde, ırmak kıyısı gibi alçak yerlerde kurduğu geçici anlamdaki kentsel yerleşimler olarak, ‘yaylak’ kavramını yaz zamanı yazlık çadırlarını

yerleştirmek için çıktıkları dağ yamaçları olarak açıklanmıştır.” Geçmişte kış soğuklarının gerektirmesi gibi zorunlu koşullarda konutlarına temel kazan Türkler, yerleşik kent yaşamında kalıcı konutlara sahip olmuş, elverişli iklim koşullarının varlığında doğaya daha yakın olmak için yaylaları kullanmışlardır (Evyapan 1972).

Bu durumu Gürbüz (2009, s. 15), “Göçebe kültürün etkisiyle oldukça bir doğa kavramına sahip olan, yazlık çadırları ile yaylaklara yerleşen Türkler, Osmanlı dönemindeki yerleşik kentsel yaşamlarında da geniş boyutlu mesireleri engin bahçeler anlamında kullanmış, bu alanlarda uygun iklim şartlarında gerçekleşen dış mekan rekreasyonel aktivitelerinde çadırlarla mesire alanlarında konaklamayı sürdürmüştür. Açık mekanlarda sürdürülen kamusal yaşamda, Osmanlı dönemindeki mesire alanlarının kent için toplumsal ve psikolojik açıdan önemi büyüktür. Mesire alanları; kent kullanıcılarının sosyal ve psikolojik açıdan bazı gereksinimleri karşılayan rekreasyon alanları bağlamında kamusal yaşama ait açık mekanlar yaratmaktadır.” şeklinde açıklamıştır.

Gürbüz’ün (2009, s. 15) açıkladığı gibi:

Mesire alanları, ortaya çıktıkları andan sonra uzun kullanım sürelerinde değişimler geçirmiş, farklı kullanımlara, kullanıcılara, mülkiyetlere ve boyutlara sahip olmuştur. Mesirelere gösterilen ilgi tarih içinde farklı dönemlerde farklı boyutlardadır. Zaman içinde değişen ortam; toplumsal, kültürel, siyasi ve ekonomik çevreler Türk toplumunun kullanıcısı olduğu mesire alanlarını ve bu kullanıcı profiline bu tür açık mekanlar ile olan ilişkisini ve etkileşimini de dönüştürmüştür.

Mesire yerleri, tarih boyunca kullanıcılarının sosyal hayata yönelik ihtiyaçlarını karşılayabildikleri alanlar olmuşlardır. Mesire yerleri geçmişte insanların toplu halde manzarayı seyretme gezinti, toplu yemekler, sohbet ve müzikli eğlenceler spor faaliyetleri, törenler, ibadetlerini gerçekleştirme vb çeşitli eylemleri gerçekleştirdikleri açık alanlardı. Mesireler gündelik hayata ait kültüre dair manzaralar sunan önemli rekreasyon alanlarıydı.

Osmanlı kentinde kamu yaşamında ve açık mekanlarda; canlı bir biçimde, sık sık ve hep beraberce zaman geçirme bağlamında toplumsal ve psikolojik bir eğilim vardı (Cerasi 2001).

Kamusal yaşamı ise, Gürbüz (2009, s. 15), “Farklı bir çok etkinliğin eş zamanlı olarak sürdürülmesinin mümkün olduğu, esnek kurgulara sahip olan mesire alanlarında mekana; değişik yorumlara ve senaryolara uygun biçimde yayılmaktaydı. Mesire alanlarında, mesire alanındaki ‘yer’e ait özelliklere bağlı olarak kimi işlevler ve tercihlerin daha ön plana çıkması mümkündü. Mekanda yer alan işlevler, mekanın özelliklerine ve kullanıcıların kullanım alışkanlıklarına bağlı olarak şekillenirdi. Geçmişte ulaşım sorununun çözülmesi, mesire alanları olarak kullanılan mekanların canlılığının artmasında önemli bir etkidir.” şeklinde açıklamaktadır.

Göktaş (1994, ss. 407-408) ise, mesirelere ulaşılabilirliğin artmasıyla halkın edindiği bu mekanları kullanım alışkanlıklarına şu şekilde yer vermektedir, “Bazı kişiler mesirelerin zevkine varabilmek için günde üç hatta dört mesireyi dolaşırlardı. Bu mesirelerin birinde öğle yemeği yenir, diğerinde ikindi gezintisi yapılırdı ve üçüncüsünde de akşam yemeği yenildikten sonra sandalla mehtap gezintisine çıkılırdı.”

Tarihi mesire alanlarında; gezinti, seyir, sohbet ve müzikli eğlenceler çarşı-pazar aktiviteleri ve panayır etkinlikleri, oyun vb eğlenceler, toplu yemekler, konaklama, törenler, spor faaliyetleri ve ibadet gibi eylemler gerçekleştirilmektedir (Gürbüz 2009, s. 16).

Gezinti, tarihi mesire alanlarında gerçekleşen eylemlerden biridir, mesire kelimesi de gezinti eylemi anlamını taşıyan Arapça kökenli bir sözcükten türetilmiştir. Mesire alanlarının kullanıcıları, yaya olarak ya da arabalarla bu tür gezintiler gerçekleştirmektedir (Gürbüz 2009, s. 16). Gezinti yerlerinde kadınlar daha çok arabayla etrafı gezmeyi tercih ederlerdi (Göktaş 1994, ss. 407-408). Abdülaziz Bey, Osmanlı hayatını aktardığı metinlerde devlet ricaline mensup hanımların mesirelere gidişi bölümünde, hanımların öküz arabalarıyla birkaç saat etrafı dolaştıklarını, Beykoz’dan Yuşa’ya gitmek için bu tür seyir arabalarının kullanıldığını aktarmaktadır (Arısan ve diğ. 2002).

Seyir eylemi, mesire kavramının tanımını yapmaktadır. Bu durumu Gürbüz (2009, s. 16), “Mesire sözcüğüne eşanlamlı ‘seyrangah’ kelimesinin kökü “seyr”dir. Çeşitli manzaralara sahip olan mesire alanları, seyir eylemi için uygun ortam yaratmaktaydı. Mesireleri anlatan eski metinlerde Osmanlıca “temaşa” kelimesi mesire alanlarında gerçekleştirilen seyir eylemini anlatmak için kullanılmaktadır.” şeklinde açıklamaktadır.

Mesire alanlarında gerçekleştirilen bazı aktiviteleri (Göktaş 1993-94, ss. 407-408), “Mesire alanlarında çarşı-pazar aktiviteleri ve panayır vb. etkinlikler de düzenlenirdi. Göksu mesiresinin en ünlü dört unsurundan biri burada düzenlenen panayırdı, sohbet amaçlı ve müzikli eğlenceler düzenlenir ve oyunlar gerçekleştirilirdi. Haydarpaşa mesiresinde saz heyetleri ve fasıllar düzenlenirdi, ayrıca büyüklü küçüklü çadırlarda, tahta barakalarda pehlivan güreşleri, orta oyunları, kukla gösterileri yapılırdı.” şeklinde açıklamaktadır.

Abdülaziz Bey, Osmanlı hayatını aktardığı metinlerde esnafın mesirelere gidişi hakkında şunları aktarmaktadır: “İçlerinde tuhafıklar yapanlara, çeşitli kimseleri taklid edenlere gülerek, aralarında mesela orta oyunu oynayarak eğlenirler. Kırılarda adım atma, esir alma oyunları oynarlar. Kısaca her türlü eğlenceyi tertip ederek serbestçe eğlenir, birbirlerine türlü latife ve şakalar yaparak gezip dolaşır, pek hoş vakit geçirirler. Böylece dört-beş gün eğlendikten sonra bunlar döner, diğer arkadaşları gelir, onlar da eğlenip gezerler. Bunların mesirelerde tertitledikleri eğlenceler o kadar güzel, seyretmesi o kadar hoş olur ki İstanbul’da filan esnaf filan mahalleye gitmiş” diye haber alan pek çok kimse sırf bunların seyre değer hallerini, oyun ve eğlencelerini görmek üzere özel olarak buldukları yerlere giderlerdi. Bu şekilde yaz mevsimlerinde her sınıf esnaf bir yerde gezip tozar, eğlenirdi (Arısan ve diğ. 2002). Küçüksu Mesiresi’nde, meydana sergilenen orta oyunu izleyicilerin hoşça vakit geçirmesini sağlamaktaydı. Kuşdili Mesiresi’nde tiyatro kumpanyaları temsiller vermekteydi (Göktaş 1994).

Abdülaziz Bey, Osmanlı hayatını aktardığı metinlerde hanımların mesirelere gidişi ve düzenledikleri toplu yemekler hakkında şunları aktarmaktadır: “Kısaca arifane (konu komşu ve ahbabların, evi müsait olanın evinde yaptıkları yemekli sohbetlerde yenecek yemekleri önceden aralarında bölüşüp her birinin payına düşeni pişirip getirerek

katıldığı ziyafet arifane ziyaret olarak tanımlanmaktadır) denen bu kır yemeği, bostanlara götürülür, hep beraber yenir, meyveler alınır, bir miktarı da gece yemek üzere evlere götürülürdü.” (Arısan ve diğ. 2002).

Mesire alanlarında kurdukları çadırlarda konaklayan gruplar olurdu. Abdülaziz Bey, Osmanlı hayatını aktardığı metinlerde esnafın mesirelerde konaklaması hakkında; “Çıraklar hariç olmak üzere usta ve kalfalardan toplanan bu para ile 15-20 kuruşluk pirinç, 15-20 kıyye kadar un ve lüzumu kadar yağ alınır, çadırcı esnafı tarafından a bir esnaf dayanışması olarak ihtiyaca göre bedelsiz çadır verilir. Mesireye iki takım halinde nöbetleşe gidilir. Önce bir takım gider, üç beş gün mesire yerinde kaldıktan sonra geri dönerler. Bu sefer diğer takım gider, onlar da üç-beş gün gezip eğlenirler.” (Arısan ve diğ. 2002).

Mesirelerde farklı kullanıcı grupları tarafından farklı törenler gerçekleştirilmektedir. Öteden beri sefere açılan kaptan-paşalar Dolmabahçe’de konaklar, geleneksel törenlere katılırlardı (Evyapan 1972).

Abdülaziz Bey, Osmanlı hayatını aktardığı metinlerde mesirelerde esnaf tarafından gerçekleştirilen törenleri şu şekilde aktarır: “ Her sınıf esnaf yaz mevsiminde arifane tabir edilen, aralarında topladıkları para ile seyir yerlerinde birine gider. Usta çıkan yetişmiş kalfalara da dükkan açma izni verilmesi bu mesire günlerine rastlatılırdı (Arısan ve diğ. 2002).

Padişahlar da mesire alanlarını tören amaçlı kullanan kullanıcı grubu oluşturmaktadır. II. Mahmud 1829 Kurban Bayramı muayedesini bu mesirede gerçekleştirmiştir. Balikhane Nazırı Ali Rıza Beye göre, Anadolu şimendiferinin inşasından önce gelen Haydarpaşa Çayırı geniş bir seyir yeriydi, Sultan Mecit şehzadeleri Murat ve Hamit Efendilerin 1846-47 tarihindeki sünnet düğünü burada gerçekleştirilmiştir (Çoruk 2007).

Mesire alanlarında; cirit, güreş ve ok talimi gibi sportif etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Nişantaşları mesire alanlarında ok talimi için geliştirilmiş

düzenlemelerdir. Mesire mekanlarında kullanıcılar tarafından ibadet eylemi de gerçekleştirilmektedir ve ibadet amaçlı olarak namazgahlar kullanılmaktadır (Gürbüz 2009). Cerasi (2001) namazgahı, “namazgah; açık havada yapılan ibadetler için, kare veya dikdörtgen şeklinde yapılmış bir platformdur, döşeme kaplaması yapıp sokaktan bir iki basamakla yükseltilmiş bir mekandır. Namazgahın biçimini duvarlar, bir kürsü ve mihrab belirlemektedir.” şeklinde açıklamıştır.

Gürbüz’e (2009, s. 18) göre, yerleşim yerlerine uzak ya da yakın konumda olabilen, farklı rekreasyonel kaynak değerlerine ve taşıma kapasitelerine sahip güncel mesire alanlarında; halkın güncel rekreasyon ihtiyaçlarına yönelik tesis ve donatıların oluşturulmasıyla yeni düzenlemeler gerçekleştirilmektedir. Mesire alanları; günübirlik kullanım veya geceleme imkanı sağlayıp sağlamama koşuluna göre ve sahip oldukları rekreasyon kullanımlarına uygun şekilde donatılmaktadır.

2.2 MESİRE KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Mesire kelimesinin Türk Dil Kurumuna ait Güncel Türkçe Sözlük’ te belirtilen sözlük anlamı; gezinti yeri, gezilecek yerdir [online TDK Sesli Türkçe Sözlük]. Mesire kavramını Gürbüz (2009, s. 9), “Arapça kökenli bir kelime olan Mesire; gezinti eylemine dayanarak üretilmiştir ve yer kelimesiyle birlikte oluşturulduğu ‘mesire yeri’ söz grubu ise, gezinti rekreasyonel eyleminin gerçekleştiği mekanı işaret etmektedir. Mesire yeri söz grubunun anlamı ise mesire yerlerinin sunduğu mekansal potansiyellerle ve kullanıcı/katılımcılarının mekanı çok amaçlı olarak kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan yaşantı biçiminin sonucunda genişlemiş ve bu durumun sonucunda, gezinti eylemine ek olarak bir çok açık alan rekreasyonel eylemini içerecek şekilde dönüşmüştür.” şeklinde açıklamıştır.

Cerasi (1985) ise mesire alanlarının kullanımını açıklamak için gezinti eyleminin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Gürbüz’e (2009) göre bu durum aynı zamanda kelimenin sözlük anlamının, açıklandığı anlam için yetersiz kalabildiğini de ortaya koymaktadır. Yürüyüş anlamındaki ‘gezinti eylemi’ mesire alanlarının kullanımını açıklamak için yetersiz kalmaktadır; gezinti eylemi akla halkın mesire alanlarında ağır ağır gezinerek

sosyal hayata katıldığı diğerleriyle selamlaştıkları İtalyanlara özgü cadde ve Fransızlara özgü bulvar olarak tanımlanan mekanları akla getirmektedir, fakat Osmanlı mesirelerine ait örneklerde, Anadolu- Balkan toplumlarına ait sosyal değerlerin farklılığı açık mekanlarda gerçekleşen toplanma eylemini ve tanımını dönüştürmektedir (Cerasi 1985).

Kente ait çayırlar ve gezinti yerlerinden oluşan ve mesire olarak adlandırılan mekanlar: Doğada yer alan bir mekana ait materyalitenin (açık alanın doğal bileşenleri olarak yer alan çayırlar, su kaynakları) bu yerin ortamının ya da panoraması gibi o yere özgü değerlerin kullanılarak doğal bir varlığın kente mal edilmesi veya yeniden mal edilmesi yoluyla mesire nitelikli mekanlar ortaya çıkmıştır. Mesire kavramı, mesire amacıyla kullanılacak olan alanın; yere özgü niteliklerinin vurgulanması, yapılan düzenlemelerle rekreasyonel yaşantıya dahil edilmesini ve kent halkı tarafından benimsenmesini içermektedir (Cerasi 2001).

Gürbüz (2009, s. 11) mesire alanlarını; “Osmanlı halkına ait kültürel ve sosyal yaşantı, fikinsel yapı ve estetik anlayış tarafından şekillendirilmiş, doğa ile özel bir ilişki sonucunda belirlenmiş, açık alandaki yere özgü özellikleri iyi bir şekilde değerlendirerek mekanın potansiyellerini doğaya minimum müdahale ile gerçekleştirilmiş düzenlemeler sonucu ortaya koyan ve gezinti eyleminden daha derin kullanımlar içeren rekreatif alanları tanımladığının söylenmesi mümkündür.” şeklinde açıklamıştır.

2.3 REKREASYON VE MESİRE KAVRAMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Gürbüz’ün (2009, ss. 18-19) açıkladığı gibi:

Doğa-insan ilişkisi sonucu biçimlenen inşa edilmiş ortamlar ve kentler, mimari çevre ve peyzaj mimarisi disiplininin şekillendirildiği çevrelerdir. Bu ortamlar insanların yaşam mekanlarına karşı sahip oldukları bakış açılarını yansıtmaktadır. Doğa-insan ilişkisinde doğa, kullanıcı olan insanlara önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Doğa, insanların gerçekleştirdiği müdahaleleri de taşıyan engin bir altlıktır ve süregelen yaşam döngüsü ve ekolojik düzenin işlemesi için altyapıyı sunan bir bileşendir.

Rekreasyona ait aktivitelerin de insanlar tarafından bulunan diğer birçok eylem gibi doğa üzerinde gerçekleşmesi mümkündür. Rekreasyonun gerçekleştiği mekanın özelliklerine dayanarak yapılan tanımlarında, açık alan ve kapalı alan rekreasyonu olarak iki farklı tanımla karşılaşılmaktadır. Boş zamanların açık alanlarda değerlendirildiği açık alan rekreasyonunda, tanımlanan yer doğadır.

Mesire kavramı ‘mesire yeri’ şeklinde kullanıldığında ‘rekreasyon alanı’ söz grubuna benzer bir anlama sahip olmaktadır. Burada mesire sözcüğü anlam olarak rekreasyon sözcüğünün taşıdığı anlamı taşımaktadır ve açık alanlarda gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetlerinin gerçekleştiği alanları tanımlamak için kullanılmaktadır.

‘Mesire yeri’ Osmanlı’daki karşılığında, doğa önemli bir bileşendir, çünkü açık alanda gerçekleşen rekreasyon; yani mesire faaliyetleri, açık alan oluşturma özelliğine sahip doğa üzerinde yerleşmektedir. Mesire yeri kavramındaki ‘yer’in karşılığı, kente açık alan sunan doğadır. Geniş boyutlu mesireler, Türklerin doğaya yakın olmak ve diğer bir yandan yaşamsal rekreasyonel aktiviteleri gerçekleştirmek için kullandıkları, doğada düzenlemeler gerçekleştirdikleri engin boyutlu bahelerdir.

Osmanlı kentinde doğa ve kent arasındaki özel ilişki, mesire yerlerinde ortaya konmaktadır, mesire yerleri kent için önemli çekim noktaları oluşturmaktadır. Mesire alanları, gelişmekte olan kent için çekim noktaları oluşturma özelliklerinin yanı sıra, Salman’ın (1999, ss. 154-159) belirttiği üzere, ileride oluşturulacak yerleşme alanları için ön tespit niteliği taşımaktadır.

Mesire kavramına ait tanımda yer verilen, gezinti eyleminde daha derin kullanım biçimlerini içeren alanların oluşmasıyla mesire tanımı; rekreasyonu işaret eden tek bir eylemden farklı birçok eylemi içerecek şekilde dönüşmüştür. Bu dönüşümdeki etmen ise insan ve çevresi arasındaki ilişkiler sonucu oluşmuş “kültür” dr. Mesire alanları ayrıca insanın doğa ve tasarlanan çevre ile ilişkisini ortaya koyan “kültür”e ait zengin manzaralar sahnelenmektedir.

2.4 KÜLTÜREL MİRAS BİLEŞENİ OLARAK MESİRE ALANLARI

Geçmişteki kentin kamusal alanları, tarihi peyzajları ve gündelik yaşama dair kültürün sahnelendiği mekanlar olan tarihi mesire alanları, koruması gereken kültürel miras bileşeni niteliği taşımaktadır (Gürbüz 2009). Bu durumu Gürbüz (2009), “Tarihi çevre, niteliği gereği özel bir yere sahiptir ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında temel ögedir. Mesireler tarih boyunca sahip oldukları kamusal alan karakteri, sahip oldukları bahçe düzenlemesi ve peyzaj değerleri ile birer kültürel miras bileşeni oluşturmaktadır.” şeklinde açıklamaktadır.

Oktaç’ın (2008, ss. 50-57) açıkladığı gibi:

Mesire alanları, taşıdıkları kamusal alan nitelikleri ile korunması gereken birer kültürel miras bileşeni niteliğine sahiptir. “kamusal yaşam”; birliktelik, toplu istek ve toplu bilinçle ilgili olup varlığımızın diğer temel boyutu olan öznel yaşamın karşıtıdır. Kamusal yaşam ve kamusal alanın sınırları, özel mekan-kamusal mekan, özel yaşam-kamusal yaşam arasındaki etkileşimin sınırları ile yaratılmaktadır. Kamusal alan kent kullanıcıları arasındaki etkileşimi ve iletişimi pekiştiren bir alandır.

Kentsel tasarım bağlamında “ kamusal alan” kamusal yaşamı barındıran yerdir ve iki farklı boyutu vardır;

- *Fiziksel boyutu (mekan): fiziksel boyut kamusal yaşamı ve toplumsal iletişimi destekleyen kamusal ya da özel mekan veya ortamı içerir.*
- *Sosyal boyut (etkinlik): kamusal alanda gerçekleşen etkinlik ve olayların oluşturduğu çerçevedir ve “sosyokültürel kamusal alan” olarak adlandırılması olanaklıdır.*

Osmanlı kentinin açık kamusal alanlara örnek olarak cami avluları ve sokakları, meydan, namazgah, mesire ve çayırıları örnek vermek mümkündür (Cerasi 1985).

Lale devri kentin kamusal mekanlarının gelişimine önemli bir ivme kazandırmıştır (Gürbüz 2009). Türkler ancak Lale Devri’nin tipik bir yazgısı olarak ortaya çıkan büyük meydan çeşmeleri ve onların çevresinde spontane olarak oluşan alanlarda meydan kavramına yaklaşmışlardı (Kuban 1996).

Üsküdar III. Ahmed meydan çeşmesi, Lale devri'nde gerçekleştirilen ve çevresinde spontane olarak bir meydanın oluştuğu türde bir düzenlemedir. III. Ahmed döneminde mevcut olan yeni bir mimarlık ortamı yaratma tutkusu ve gerçekleştirilen büyük imar hareketleri, Batı ile o zamana kadar görülmemiş bir düşünce ve zevk alışverişlerinin sonucudur (Kuban 1998). Bu dönemde gerçekleştirilen imar hareketleri, kenti bütünüyle ilgilendiren bir imar hareketi değildir, daha çok padişahın isteklerini karşılamaya yöneliktir (Arel 1975).

Tarihi mesire alanları da, kent yaşamında açık kamusal mekanlar olarak hizmet vermekteydi. Tarihi mesire alanları, doğa ve kentin birbirleriyle etkileşimi sonucu oluşan bir arakesit niteliği taşımaktadır. Osmanlı Dönemi'nde birçok toplumsal işlev kentin doğa ile etkileşimi sonucunda özel kamusal olan mesire alanlarında gerçekleştirilmekteydi (Gürbüz 2009).

Gezinti yerleri ile doğa kent anlayışı arasındaki o özel iç içe girmişliği; kurumlarda, örneğin bostancı ve bostancıbaşı adı verilen imparatorluk figürünü incelerken de sezmek mümkündür. Bostancı ve bostancıbaşılar, başlangıçta sadece imparatorluk bostanlarından sorumluyken 16. yüzyıldan itibaren bahçe ve mesire yerlerindeki düzenin sağlanması ve bakımlarının yapılması görevlerini de yürüttüler. Kentin açık mekanları, zamanın akışına bostancı ve bostancıbaşıların bütün açık mekanlardaki kamu düzeninden, avcılıktan ve balıkçılıktan, sonraları da Boğaziçi kıyılarındaki yapılanmayı kontrolden sorumlu olmasıyla bir biçimde kendi kavramsal ayrımlarına sahip, kent içinde ve dışında devam eden bir olgu olarak algılandılar (Cerasi 2001).

Gürbüz (2009, s. 21), mesire alanlarının, taşıdıkları tarihi bahçe kavramına ait nitelikler sayesinde korunması gereken birer kültürel miras bileşeni niteliğine sahip olduğunu, "Mesireler sahip oldukları değerlerin niteliği ve gerektirdikleri bakım ve koruma esasları açısından Floransa Tüzüğü'nde yer verilen tarihi bahçeler hakkındaki temel ilkelerle örtüşmektedir. Bu belge çerçevesinde belirlenmiş esaslar tarihi mesire alanları ve diğer tarihi bahçelerin korunması için de örnek oluşturacak niteliklerdir." şeklinde açıklamıştır.

Tarihi kültür varlığı kavramından ve bu varlığın korunma esaslarından bahseden “Mayıs 1964 tarihli Venedik Tüzüğü”nde; tarihi niteliğe sahip alanların korunması hakkında esaslara yer verilmiştir [online The Venice Charter]. ‘Tarihi Bahçeler’ hakkında esasları içeren Floransa Tüzüğü, tarihi bahçelere değinen Venedik Tüzüğü’ne ek niteliğindedir ve ICOMOS tarafından Aralık 1982 tarihinde kabul edilmiştir (Gürbüz 2009, s. 21).

Floransa’da 21 Mayıs 1981 tarihinde toplanan Tarihi Bahçeler ICOMOS-IFLA Uluslararası Komitesi, bu şehrin adını taşıyacak tarihi bahçelerin muhafaza edilmesi hakkında bir tüzük oluşturmaya karar vermiştir, mevcut Floransa Tüzüğü Komite tarafından taslak olarak hazırlanmış ve 15 Aralık 1982 tarihinde, belirlenmiş ilgili alanı kapsayan Venedik Tüzüğü’ne bir ek olarak ICOMOS tarafından kayda geçirilmiştir [online The Florence Charter]. Floransa Tüzüğü’nde tarihi bahçelere ait; tanımlar, amaçlar, bakım, koruma, restorasyon, yeniden inşa, kullanım, yasal ve idari koruma hakkında esaslara yer verilmiştir. Bu tüzükte yer alan temel maddelerden bazıları şu şekildedir [online Historic Gardens]:

- *Tarihi bahçe tanımı: “Tarihi Bahçe”, tarihi veya sanatsal bir açısı tarafından, kamuya faydalı mimari ve bahçe düzenlemesi alanları ile ilgili bir kompozisyon ve anıt olarak tanımlanmıştır.*
- *Tarihi bahçenin dayanıksız ve yenilenebilir olma niteliği; bitkisel ve bu nedenle canlı olan bileşenlere sahip mimari bir kompozisyon olması nedeniyle dayanıksız ve yenilenebilir bir niteliğe sahip olduğu ortaya konmuştur.*
- *Tarihi bahçenin mimari kompozisyonu, bahçenin sahip olduğu:*
 - *Plan ve topoğrafya,*
 - *Bitki örtüsü (türler, oranlar, renk şemaları, aralıklar ve nispi yükseklikler gibi değerlere sahip olan bitki örtüsü)*
 - *Yapısal ve dekoratif özellikler*
 - *Su elemanları (durgun veya akış halinde olan, gökyüzünü yansıtan su elemanları) gibi elemanları içermektedir.*
- *Tarihi bahçe teriminin küçük bahçelere ve büyük parklara da eşit şekilde uygulanabilir olduğu ortaya konmuştur*
- *Ayrılmaz birer bileşeni olan yapılar ile ilişki içinde bulunması ya da bir yapının mevcut olmaması durumunda, tarihi bahçe; kentsel, kırsal, yapay ya da doğal niteliklere sahip çevresinden soyutlanarak ele alınmamalıdır.*

- Tarihi alan önemli bir tarih olayı, iyi bilinen bir halk efsanesi, destansı bir dövüş veya ünlü bir ressamın konusu gibi utulmaz bir sahne ile ilişkili özgün bir peyzajdır
- Tarihi bir bahçenin ve herhangi bir kısmının bakım, koruma, onarım veya yeniden inşa çalışmasında, bileşen özelliklerinin hepsi eş anlamlı olarak ele alınmalıdır, değişik operasyonları izole etmek bahçenin bütünlüğüne zarar verir.
- Tarihi bahçelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması üstün öneme sahiptir. Bahçenin değişmeyen bir koşulda muhafaza edilmesi için; bahçenin önemli bir bileşeni olan bitkisel materyalinin gerektiği zaman acil değişimlerle, gerektiği zaman da belirli aralıklarla yenilemeye dayanan uzun vadeli programlarla yenilenmesi gerekmektedir.
- Tarihi bahçe, uygun koşullara sahip çevreler içinde muhafaza edilmelidir; fiziksel çevrede ekolojik denge için tehlike yaratacak değişiklikler yasaklanmalıdır, bu uygulamalar dahili ve harici bütün alt yapı bileşenleri için geçerli olmalıdır.
- Bir bahçenin tamamen yok olduğu ya da bahçenin geçirdiği aşamalar hakkında varsayımdan öteye geçemeyen bilgiler mevcut olduğu durumlarda, gerçekleştirilen rekonstrüksiyon sonucu yaratılan bahçenin, tarihi bahçe olarak nitelenmesi mümkün değildir.
- Nitelikli uzmanların tesviyesi üzerine, tarihi bahçelerin tespit edilmesi, bu bahçelerin dökümünün oluşturulması ve korunması yetkili idari yapıların görevidir. Bu bahçelerin korunması arazi kullanım planları çerçevesinde sağlanmalı, bu kararlar bölgesel ve yerel planlama ile ilgili belgelerde gerektiği şekilde vurgulanmalıdır. Nitelikli uzmanların tavsiyesiyle bakım, koruma, onarım ve gereken durumlarda rekonstrüksiyonu kolaylaştıracak finansal önlemlerin alınması da yetkili idari yapıların görevidir.

Floransa Tüzüğü'nde yer almış bu ilkeler, Küçükso Mesiresi ve İstanbul'da yer alan diğer tarihi mesirelerin korunması için gerekli olan yaklaşım biçimine örnek teşkil etmektedir.

2.5 MESİRE ALANLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Doğadaki bir mekan; o yere özgü değerlerin tanınması ve değer verilmesi, bu değerlerin sayesinde mekanın kullanımının artması ve bu mekanın sevilmesi sonucunda mesire niteliği kazanmaktadır (Gürbüz 2009). Mesireler, sahip oldukları farklı doğal değerlere bağlı olarak, farklı çekim alanları oluşturmuştur.

Göktaş (1993-94), mesirelerin bazılarında suları, bazılarında da manzarası için gidildiğini aktarmaktadır. Cerasi (2001) ise, en ilginç gezintilerin çayırda, akarsu kıyısında ve deniz kenarında yapıldığını aktarmıştır.

2.5.1 Mesire Alanlarının Doğal Özellikleri

Akdoğan'a (1962) göre, mesire yerleri doğal özellikleri ve insanları cezp ettikleri özellikleri bakımından dört gruba ayrılır:

- Geniş tabii çayır
- Şifalı sular civarları
- Manzaraya hakim yüksek tepeler

Gürbüz'e (2009, s. 31) göre, Akdoğan (1962) tarafından gerçekleştirilen üç maddeli sınıflandırmaya (geniş tabii çayır, şifalı sular civarları ve manzaraya hakim yüksek tepeler), farklı bir doğal karakter sunan koru alanlarını da eklemek mümkündür.

Çalışmanın bu bölümünde doğal özelliklerine göre mesire alanları; geniş çayır, korular, manzaraya sahip mesire alanları ve su pınarları ve akarsuların etrafında şekillenen mesire alanları olarak dört başlık altında incelenmiştir.

2.5.1.1 Geniş çayır

Akdoğan (1962), geniş ve doğal çayırın en meşhur mesirelerin çoğunu oluşturduğunu, "Bu alanlar geniş açıklıklardan oluştuğundan büyük toplulukların çeşitli amaçlarla bir araya gelmesini mümkün kılmaktadır. Bu mesire alanların ortak tarafı; geniş çayır ve dereler boyunca kümelenmiş ulu ağaçlardan oluşmaları olarak belirtilmiştir." şeklinde belirtmiştir.

Efe ve diğ. (1997) ise, düz çayır alanının; çeşitli eğlenceler, oyunlar ve cirit, güreş ok talimi gibi spor eylemleri için ayrıldığını, çayırı amfiteatr şeklinde kuşatan tepelerde ise gezinti patikaları bulunduğunu aktarmaktadır.

Çoruk'un (2007) belirttiği üzere:

Balıkhane Nazırı Ali Rıza Bey saraya ait çayıra çıkarılması adetine uygun olarak seyislerin çadır kurularak ve geceleri meşaleler yakılarak çeşitli eğlenceler düzenlendiğini anlatır. Balıkhane Nazırı Ali Rıza Bey saraya ait atların çayıra çıkarılması adetini anlatırken kullanılan çayırları şu şekilde sıralar:

- *Kağıthane*
- *Alibeyköy*
- *Veliefendi, Çırpıcı çayırları,*
- *Büyük ve Küçük Çekmece Göllerinden Kestaneköy sahasına uzanan çayırlar,*
- *Muha,*
- *Boğaziçi'nde Büyükdere,*
- *Hünkar İskelesi,*
- *Sultaniye,*
- *Çubuklu,*
- *Küçüksu,*
- *Kadıköyü'nde Uzunçayır ve Yoğurtçu çayırları.*

Yukarıda sıralanan çayırlara ek olarak; Baltalimanı Çayırı, Tarabya'da yer alan çayır, Üsküdar tarafında yer alan Merdiven Karyesi'ne (köyüne) ait çayırı, İbrahim Ağa çayırı, Haydarpaşa çayırı, Kuşdili çayırı, Küçüksu Çayırı, Beykoz'daki Meşhur Çayır, Beykoz civarındaki Tokad Kasrı Çayırı da alanlarından oluşan mesirelere örnektir (Gürbüz 2009).

2.5.1.2 Korular

Türk Dil Kurumuna ait Güncel Türkçe Sözlük'te bakımlı küçük orman olarak açıklanan koru kelimesinin tanımladığı mekanları, Gürbüz (2009, s. 32), “mesire alanlarına benzer biçimde halka hizmet veren açık hava rekreasyon alanları” olarak açıklamıştır.

Koru, kent içinde veya yakın çevresinde yer alan, etrafı duvarlarla çevrilerek emniyeti sağlamış, uzun bir süreden beri “koruma” altında tutulmuş büyük bir ağaç topluluğu, küçük bir orman parçası; yollarla bölünmüş bir orman parçası; yollarla bölünmüş bir

parkın gezinti yeri olarak düzenlenmiş kapalı ağaçlık kısmıdır. Kent içindeki kuru, uzun süre koruma altında tutulmuş olma ve rekreasyonel açıdan halka hizmet verme koşullarını sağlar (Efe ve diğ. 1997).

2.5.1.3 Manzaraya sahip mesire alanları

Manzaraya sahip mesire alanlarını; Gürbüz (2009, s. 33), “İstanbul manzara açıdan çok zengin mekanlar içeren bir kenttir. İstanbul’da farklı tipte manzaralar mevcuttur; İstanbul Boğazı’na bakan alanlarda uzaktan ya da yakından kadraja alınan deniz manzarası ve doğal unsurların (su pınarları, ulu ağaçlar) oluşturduğu manzaralar, mesireler için zengin malzeme oluşturmaktadır. İstanbul Boğazı’nın iki yakasında yer alan mesire yerlerinde, İstanbul Boğazı’nın özel karakteri nedeniyle, deniz manzarası tipik bir manzara çeşididir. Vadi ya da tepelerde oluşturulmuş mesire yerleri deniz manzarasına sahip karakterdedir.” şeklinde açıklamıştır.

Efe ve diğ. (1997) ise, “İstanbul’da doğal bahçeler ve mesireler manzaraya, tercihen Boğaziçi veya Haliç’ e açılan vadilere yerleşmiştir, bu çok geniş alanlarda ağaç grupları veya ‘tek ve anıtsal ağaçlar’, dereler, pınarlar, kanal, çeşme, havuz gibi su elemanları, taş sofalar, köşk, tarih, mihrap ve nişan taşlarıyla özel noktalar yaratılmıştır.” şeklinde değerlendirmiştir.

2.5.1.4 Su pınarları ve akarsuların etrafında şekillenen mesire alanları

Su pınarları tarih boyunca İstanbul’da mesire alanları için önemli bir çekim kaynağı olmuştur. Su pınarları ve bu suların düzenlenmesi yoluyla oluşturulan kanal, set, havuz ve çeşmeler gibi peyzaj unsurları mesireler için özel odaklar teşkil etmektedir. Bu tür mesirelere örnek olarak Sarıyer, Beykoz Kabakulak suyu Mesiresi, Kefeli Suyu, Kağıthane, Tuzla İçmeleri örnek gösterilebilir (Akdoğan 1962).

Hristiyanlığa ait dini inanışlar sonucu değer verilen su pınarları olan ayazmalar, mesire yerlerinin oluşumuna katkıda bulunmuştur. Rumca’da kutsal su anlamına gelen ‘ayazma’ kelimesi, kimi zaman yok olmuş kilise ve manastırların yerlerine de işaret

edebilen su kaynaklarını ve bunları değerlendirmek için inşa edilen çeşmeler için kullanılmaktadır (İnciciyan 2000).

Sarıyer Mesiresi su kaynakları ile ünlü bir mesiredir. Akdoğan (1962), Sarıyer Mesiresi'nin "Suluyar" olarak da adlandırıldığını aktarmaktadır. Göktaş (1993-94) ise, Sarıyer Mesiresi'nde Hünkar, Şifa, Fındık, Kestane ve Çırçır olmak üzere beş tane kaynak suyu yer aldığını belirtmektedir.

2.5.2 Fiziksel Boyutlarına Göre Mesire Alanları

Mesire alanları yaşam süreçleri boyunca, farklı kullanım dönemlerinde farklı boyutlara sahip olmuştur. Padişahın özel bahçesi olarak seçilen ve sıklıkla av yeri olarak da kullanılan yerlerin birer ilgi odağı olduktan sonra, (Beşiktaş, Bebek, Emirgan, Yeniköy, Büyükdere, Beykoz, Kandilli gibi çoğu Boğaz köylerinde tarihlerinde izlenmesi mümkün olan tipik bir gelişim süreci olarak) yeni yerleşmeler için bozulup terk edilmesi Osmanlı'nın kente bakış açısını ortaya koymaktadır (Salman 1999).

Eldem'in (1976) belirttiği gibi:

'İstanbul Tatlı Sular' olarak nitelendirilen Göksu ve Küçükusu geniş boyutlu mesirelerdir. Kırkağaç Bendler Vadi ve Mesiresi, İstanbul 'Tatlı Sular' ından sonra en büyük ve önemli gezinti yeriydi.

Uzunlukları ile ortaya konan mesireler şunlardır;

- *Kağıthane Mesiresi; 1100 metre uzunluğunda kanal ve kanal dışındaki bölümlerinden oluşmaktadır.*
- *Uzun Çayır (Kadıköy)*
- *Vidos ve Ayvalı Derelerinin meydana getirdikleri Veliefendi ve Çırpıcı Çayırları, İstanbul'un en uzun mesirelerini oluşturmuşlardır.*

2.5.3 Kullanım Dönemleriyle İlgili Özelliklerine Göre Mesire Alanları

Mesire alanları mevsimsel ve haftasal olmak üzere, farklı yoğunluklara sahip kullanım dönemlerine sahip olmuştur. Hafta için belirlenmiş günler, o mesire özgü günü oluşturmaktadır. Farklı etnik özelliklere sahip kullanıcı grupları, mesire alanları kendileri için belirlenmiş gün süresince kullanabilmektedir (Gürbüz 2009).

Abdülaziz Bey'in, Osmanlı hayatını aktardığı metinlerde mesirelerin genel kullanım dönemleri hakkında, Arısan ve diğ. (2002) şu bilgileri aktarmaktadır, “Yaz mevsiminde hanımlar gezip eğlenmek için kırlara çıkarlardır. İstanbul'da oturanlar daha çok Cuma ve Pazar günleri, ekseriyetle de akşama doğru evlerinden çıkarak gezmeye giderlerdi.”

Günleri önceden belirlenmiş eğlenceler de kullanıcı sayısını artırıp mesirelerin kalabalıklaşmasına sebep olmaktadır. Bu tür çekim unsuru oluşturan eğlencelere örnek olarak Yedikule dışındaki Çırpıcı Mesiresi örnek verilebilir. Zencilerin ot toplama eğlencesi yaptıkları mayısın ilk günü Çırpıcı Mesire'nde büyük bir yoğunluk yaşanmaktadır (Göktaş 1994).

Mevsimsel dönemlere göre mesire alanları, farklı oranlarda kullanımlara sahip olmuştur. Türkler sürekli devletler kurduktan sonra da bir ölçüde göçebeliklerini sürdürmüş, yaylaklarla kışlaklar arasındaki gidiş gelişleri mevsimlere bağlı geleneksel göçler olarak yerleştirmiştir (Evyapan 1972).

Padişahlar yaz dönemi yaşantıları boyunca ve yılın diğer zamanlarında farklı mekanlarda ikamet etmiştir (Gürbüz 2009). Bu durumu; Evyapan (1972), “Padişahlar mevsimlere göre Beylerbeyi, Çırağan, Beşiktaş ve Dolmabahçe Sarayları arasında göç eder olmuşlardır. Bu saraylara ait bahçeler ve mesire anlamında kullanılan alanlar mevsime göre farklı kullanım dönemlerine sahip olmuştur.” şeklinde açıklamaktadır.

Göktaş (1993-94) ise, “Kağıthane Mesiresi'ne en çok ilk bahar döneminde gidilirdi. Buralardaki eğlenceler birkaç hafta devam ederdi. Sıcakların bastırmasıyla mesire artık tercih edilmezdi. Küçüksu'nun mevsimi, Kağıthane'nin aksine yazın sıcak aylarında

başlayıp sonbahara kadar devam ederdi. Beykoz Mesiresi'nin önemli bir bölümü olan Yuşa Tepesi, Temmuz ve Ağustos aylarında sıklıkla ziyaret edilmekteydi.” şeklinde açıklamaktadır.

Şehsuvaroğlu (1953, s. 240) ise, “Sultan II. Mahmud'un bilhassa yaz mevsimine rastlayan ramazanlarda cuma günleri selamlık resminden sonra Küçüküsu Kasrına gelmeyi sevdiğini, o günler de mesirenin kalabalık, mevsim itibarıyla civarın yeşillik ve güzellik içinde olduğunu aktarmaktadır.”

Gülersoy'un (1985) açıklamaları da şu şekildedir:

Küçüküsu'da çayırı bozmayan bilakis süsleyen bir kalabalık var. Cuma günleri çimenliklere, ağaç gölgelerine yayılmakta, üstleri bir tiyatro ve opera gardrobü gibi temiz ve zengin. Giysilerde renklerin en tatlılarını, reçel köpüğü morlarını, yavru ağzı pembelerini, saman sarılarını, vişne ezmesi tonlarını üretmiş. Eşyaları da öyle. Beraberlerinde getirdikleri en güzel kilimler, halılar, nargileleri kesme kristal, kaseler porselen fağfur. Erkekler küçüküsu koruluğunun arka tarafına rastlayan yerinde çubuklarını tütürüp şerbetlerini içerken çimenlikli geniş alanın diğer yerlerinde hanımlar seccadelerini yaymakta, araba ile gezmekte ve uzun süren yaz gününü geçirmektedirler.

Bu bilgilerden Küçüküsu Mesiresi'nin en rağbet gören mevsimi olarak yaz mevsimi ve genellikle bu alana özgü günün Cuma günü olduğu anlaşılmaktadır.

2.5.4 Kullanıcı Türüne Göre Mesire Alanları

Kullanıcı türüne göre mesire alanları özel kullanıcı grubunun kullandığı mesire alanları, kamusal kullanıcı grubunun kullandığı mesire alanları, özel ve kamusal kullanıcı gruplarının birlikte kullandığı mesire alanları olarak, 3 başlık altında incelenmiştir.

2.5.4.1 Özel kullanıcı grubunun kullandığı mesire alanları

Gürbüz'e (2009, s. 34) göre, "Özel kullanıcı gruplarının kullandığı mesire alanlarının; padişahın ve saray erkanının kullandığı mesire alanları (saray bahçeleri, hasbahçeler, kasırlar, yazlık köşkler, av köşklarine ait bahçeler, bağlar, meyvelikler, kıyı köşklarine ait bahçeler), bireysel kullanıcıya ait, özel mülkiyetli ve özel kullanıcı grubunun kullandığı mesire alanları olarak gruplanması mümkündür."

Padişahların yazlık yaşantılarının Topkapı kıyı saraylarından Boğaziçi ve çevre kasırlarına kaymasını ise Evyapan (1972), şu şekilde aktarmıştır: "Padişahlar, Topkapı'daki saraylar ve bahçelerle yetinmemişler, İstanbul ve çevresinde havasının, suyunun, görünümünün güzelliğiyle tanınan yerlere bahçeler ve köşkler yaptırmışlardır. Özellikle 17. Yüzyıla dek küçük köylerden meydana gelen Boğaziçi'nde av koruları ve tek tük köşkları varken, asıl saray ve kasırlarını bundan sonra yaptırmışlardır."

Boğaziçi alanındaki şehir yaşantısının gelişmesi, mesire alanlarının çevresinin gelişmesiyle eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir. Bu durumu Akdoğan (1962), " Mesire yerleri buldukları semtin çok defa imarına yol açmış olmak bakımından şehir peyzajında önemli rol oynamışlardır. Rağbet gören mesire yerleri civarında yerine göre köşkler, sahil saraylar, zarif yalılar veya güzel konaklar yapılmış, geniş bahçeler ve korular tesis edilmiştir." şeklinde açıklamıştır.

Saraylara ait bahçelerin bakımı hakkında Evyapan (1972), şunları aktarır:

Kıyı saraylarının ve tepelerdeki köşklarla, öbür çevre saray ve köşkların bahçeleri daima güzel, düzenli ve çoğunlukla geniş olurdu. Bu bahçeler de, Topkapı Hasbahçesi gibi bostancılarca düzenlenir ve bakılırdı. Bu dış padişah bahçelerindeki bostancılar, 'usta' denilen başların buyruğundaydılar.

Saray bahçelerinde, çiçek yetiştirme önemli bir konudur, padişahlar bitki türleri ile yakından ilgilenip özel türlerin özel örneklerini bahçelerine getirmişler ve farklı bahçeler yaratmışlardır. Saray bahçeleri; safa bahçesi şeklinde düzenlenmiş alanlara ek olarak ihtiyaçlarını karşılamak anlamında düzenlenmiş fonksiyonel alanlara da sahiptir. Saray bahçeleri, meyvelikleriyle kendine yeter niteliktedir.

Saraylar topluluğunu kuzey, batı ve doğu yönlerinden çevreleyen hasbahçe ise; Bu geniş doğa parçası avlanma ve sportif etkinlik için ayrılmış ama çiçek, mevta ve sebze bahçelerinin içerisine toplamıştır. Hasbahçe, genellikle padişahın özel bahçesine denilirken, Topkapı Bahçesi'nin içinde sanatın ve ilmin öğretildiği atölyeler ve öbür yapıtlar da yer almaktaydı. Öyle ki, bu hasbahçe bütünüyle devrinin bir sanat ilim akademisi niteliğindedir. Bu atölyelerden Mimar Sinan ve Mimar Mehmed gibi sanatçılar yetişmiştir.

Padişaha ait 'biniş' olarak adlandırılan amaca özel kullanımlı mesire yerleri mevcuttur. Konak ve köşklere ait bahçeler, yalı bahçeleri özel kullanıma sahip olan mesire grubuna dahil olmaktadır. İstanbul Boğazı'nın kıyıları boyunca sıralanan, arkalarındaki korulara küçük köprüler yardımıyla bağlanan yalı ve sahil saraylarıyla büyük bir şehir bahçesi yaratılmıştır (Salman 1999).

Boğaziçi'nin belirli semtlerinin önemli kişilerce sürekli mekan edinildiğini ve bu grupları Evyapan (1972), şöyle açıklar: "Rumeli kıyısında, Kruçeşme ve Ortaköy'de padişahın hısımları, akrabaları; Bebek'te devlet ileri gelenleri; Yeniköy, Tarabya ve Büyükdere'de yabancı büyükler otururlardı. Anadolu kıyısında ve özellikle Beylerbeyi'nde Müslüman halk ve ulema yerleşmişti. Vükela, rical ve ulemanın kışkıktan yalıya veya tersine göçleri padişah buyruğuyla olan, uzun görenek ve törenleri bulunan bir eylemdi."

2.5.4.2 Kamusal kullanıcı grubunun kullandığı mesire alanları

Gürbüz'ün (2009, s.35) belirttiği üzere, "Kamusal kullanıcı grubunun kullandığı mesire yerleri; çayırlar, koruluklar, yaylalar gibi kamusal kullanıma sahip, genellikle büyük grupların toplanmasına olanak verecek boyutta olan açık mekanlardır."

Osmanlı toplumunda mevcut olan farklı toplumsal gruplar, farklı mesire alanlarını kullanmaktadır. Abdülaziz Bey'in, Osmanlı hayatını aktardığı metinlerde, Arısan ve diğ. (2002) açıkladığı gibi:

Halktan hanımlar ikindiden sonra hane halkından bir iki kişiyi, varsa çocuklarını alır ya da yakın komşularından isteyen hanımlarla birleşir, evden bir su tası ve bir sürahi su alarak evlerine yakınsa Eğrikapı yakınında Tokmaktepe, Bayrampaşa Çayırı, Çobançeşmesi, Kazlıçeşme gibi yarı mesire olarak bilinen yerlere giderdi. Ayrıca buraya civarın erkekleri de gelirdi. Hanımlar buralardan başka gezip eğlenmek için İstanbul içinde veya civarında bulunan sebze bostanlarından birine, ekseriyetle Langa, Narlıkapı, Yedikule, Kadirga, Tahtalı, Tekfur Sarayı, Yeni Bahçe, Eyüp, Defterdar bostanlarına giderlerdi.

Devlet ricaline mensup hanımların mesirelere gidişi ise: “Rumeli tarafından Anadolu tarafındaki mesirelerden birine gidilmek istendiğinde mecburen kayıkla gidilirdi. Rumeli tarafında oturanlar Kağıthane’ye, Veliefendi Çayırı’na, Anadolu tarafında, Üsküdar ve Kadıköy’de olanlar mesela Fener Bahçesi Mesiresi’ne gitmek isterlerse öküz arabalarından bir- ikisini günlüğüne kiralarlardı. Devlet ricaline mensup hanımların mesirelere özel oldukça külfetli hazırlıkları usulünce gerçekleştiren cariye ve hizmetçileriyle beraber gittikleri yerleri vardır. Kibar hanımların tercih ettiği mesire yerleri Abdülaziz Bey tarafından şu şekilde sıralanmıştır: “Kâğıthane Çayırı, Beykoz çayırı, Veliefendi Çayırı, Fener Bahçesi.” Abdülaziz Bey, Osmanlı hayatını aktardığı metinlerde esnaf kullanıcı grubunun mesireleri kullanmasını şu şekilde aktarmaktadır: “Her sınıf esnaf yaz mevsiminde arifane tabir edilen, aralarında topladıkları para ile seyir yerlerinden birine gider.”

Göktaş (1994) ise, “Yedikule dışındaki Çırpıcı Mesiresi’nin kullanıcı grubunun; eğlence ihtiyacı içindeki esnaf ve hovardalar olduğunu, 1861 yılında, mesirelerdeki kanunun yeniden düzenlenmesi ile İstanbul’un değişik yerlerindeki mesire yerlerine gidildiğinde kadın ve erkeklerin bir arada olamayacağına, Pazar günü Müslüman kadınların mesire yerine gidemeyeceğine de dikkat çekilmiş, mesirelere gelecek satıcı, çalgıcı, arabacı takımının söz ve hareketleriyle edep dışına çıktığında kanunen cezaya çarptırılacağını belirtilmiştir.”

2.5.4.3 Özel ve kamusal kullanıcı gruplarının kullandığı mesire alanları

Özel ve kamusal kullanıcı gruplarının ortaklaşa kullandığı mesire alanları, padişaha ait bazı alanların belirlenen günlerde kamu kullanımına açılmasıyla oluşmuştur. Kentin düzenlenmiş yeşil alanlarını oluşturan sultan ve saray erkanına ait başlıca park ve mesire yerleri, birkaç örnek dışında, ağaçları, suları ve doğal güzellikleri nedeniyle

seçilip düzenlenmiş ve haftanın belirli günlerinde halka açılarak kent yaşamının parçası haline gelmemiştir (Salman 1999).

2.6 İSTANBUL'DA MESİRE OLGUSUNUN OLUŞUM VE GELİŞİM SÜRECİ

Türklerdeki doğa anlayışı, tarih boyunca Türk milletinin sahip olduğu kültürel anlayış çerçevesinde gelişmiş, diğer milletlerin ve toplulukların anlayışlarından farklı nitelikler taşıyan bir kavramdır. Türklerde yüzyıllardır süren göçebelerinin verdiği fiziksel temelsizlik nedeniyle bahçe kavramı epeyce geç gelmiş, ama uğraşısı daima var olmuştur (Evyapan 1972).

Bizans Dönemi'nde var olan mesireler, Osmanlı Dönemi'nde de korunup geliştirilmiş, kamu yaşamının canlı birer parçası haline gelmişlerdir (Gürbüz 2009).

Bu durumu Cerasi (2001), "18.yüzyılda bütün kentlere ait çok geniş yayılma alanına sahip kır gezinti alanları ve kamu kullanımına açık çayırların daha az kesim biçim ve kullanımlarıyla önceki dönemlerde de var olduğunu, İstanbul'un Boğaziçi ve Haliç kıyılarında ve bu kıyıların ardındaki tepelerde yer alan bu çayırlar aşağı yukarı her zaman doğaldı." şeklinde açıklamıştır.

Manzara, yeşil bitki örtüsü, su pınarları gibi doğal bileşenlere sahip mesire alanlarının oluşması için, İstanbul tarih boyunca birçok elverişli alana sahip olmuştur. Bu tür potansiyellere sahip alanların oluşturduğu mesire alanları, Osmanlı tarihi boyunca değişken miktarda kullanıma ve değişken arazi boyutlarına sahip olmuştur (Gürbüz 2009).

Boğaz'daki mesire alanlarının kullanımının artmasını Gürbüz (2009, s. 27), "Boğaz'daki mesire alanlarının kullanımının artması bu alanlara ulaşımın gelişmesi ile eş zamanlıdır. Daha önceden mesirelere ulaşım zor şartlarda sağlanırken, İstanbul ve Boğaziçi'ndeki ulaşım talebinin artması ve halkın mesirelere ulaşmak için vapur seferlerini tercih etmesiyle, Şirket-i Hayriye kurulmuş ve İstanbul yaşantısının önemli bir parçası haline gelmiştir." şeklinde açıklamaktadır.

Göktaş'a (1993-94) göre ise, "Mesire alanlarına rağbet Lale Devri'nde (1718-1730) başlamış olmakla beraber; II. Mahmud (1808-1839), Abdülmecid (1839-1861) ve II. Abdülhamid (1876-1909) dönemlerinde giderek artmıştır."

Halkın sayfiye alanlarını kullanım alışkanlıklarındaki değişime paralel olarak, kentin ulaşım olanaklarının değişimi, Şirket-i Hayriye için hazırlanan internet sayfasında [online Şirket-i Hayriye, Tarihçe-Sandal'dan Vapura; İstanbul Deniz Otobüsleri]: "19. Yüzyılda Osmanlı toplumsal ve ekonomik yapısındaki dönüşüm ve tüketim alışkanlıklarındaki değişime paralel olarak sayfiye alışkanlığının gelişmesi ve yaygınlaşması, özellikle İstanbul ile hemen yanı başında bulunan Boğaziçi arasındaki ulaşım gereksinimini arttırmıştır. Hem seyir güvenliği bulunmayan, hem de toplu ulaştırma aracı niteliği olmayan kayıklar, giderek artan kent içi ulaşım taleplerini karşılayamaz olmuştur. Tanzimat Dönemi'yle birlikte Osmanlı ekonomisinde yaşanan hareketlilik, İstanbul'un Boğaz'a doğru genişlemesine sebep olmuştur. Boğaz'ın iki yakasının daha fazla rağbet gördüğü, özellikle yaz aylarında halk mesirelere, ayazmalara ve çayırlara sefa yapmak için gitmeyi tercih etmiştir." şeklinde aktarılmıştır.

Gürbüz'e (2009) göre, "Boğaz'ın iki yakasında yer alan açık mekanların kullanımının artması halkın değişen isteklerini göstermektedir."

Mesire oluşum sürecini Cerasi (2001), şu şekilde aktarır: "Doğada yer alan bir mekana ait materyalitelerin (açım alanın doğal bileşenleri olarak yer alan çayırlar, su kaynakları vb.), bu yerin ortamının ya da panoraması gibi o yere özgü değerlerin kullanılarak doğal bir varlığın kente mal edilmesi veya yeniden mal edilmesi yoluyla mesire nitelikli mekanlar ortaya çıkmıştır. Bu sıklıkla rastlanan bir mesire oluşum sürecidir. Dolmabahçe örneğinde olduğu gibi pahalı yapay bir düzenlemenin gerçekleştirilmesi az rastlanan bir durumdur. Mesirelerin oluşum süreci; kullanımın değişmesi, aristokratik yaşama mal edilmesi ve daha sonra devretme ve halk kullanımına bırakma gibi aşamaları kapsayan bir süreci de kapsayabilmektedir."

Eldem (1976), mesirelerdeki çayırılık düz alanın çeşitli eğlence, oyun ve sporlara mahsus kısımlara ayrıldığını anlatmaktadır; dinlenmeye ve oturmaya mahsus alanlar mevcut olduğunu, spor olarak da cirit ve envai top ve at oyunları ile ok atışlarına elverişli yerler ile poligonların halkın bu çeşit ihtiyaçlarını fazlasıyla sağlayacak biçimde düşünülmüş ve yapılmış olduğunu aktarmaktadır.

Batı Avrupa'daki halka açık bahçe ve parklarda çeşitli eğlence, oyun ve sporlara mahsus imkanların sağlanması ancak 19. yüzyılın sonlarına doğru genelleşmiştir, Avrupa' da bizim anladığımız anlamda bir mesirenin kurulmasına örnek olarak; Paris ve Boulogne arasındaki has ormanlığın umuma açılarak İngiliz usulü bir park haline sokularak bizdeki örneklerinden çok daha büyük bir ölçüde ve mükemmeliyette bir mesirenin oluşturulması gösterilebilir (Eldem 1976). Eldem (1976), yine de bu örneğin arkasından Avrupa'da ve dünyanın her büyük şehri civarında kurulan bu çeşit parkların daha ilkel bir biçimde oluşturulmuş olsa da bizde birkaç yüzyıl evvel düşünülmüş olduğunu, bunun da bizdeki şehir yaşantısını ve insancıl anlayışların zamanına göre ilerliğini ve modernliğini ispat ettiğini aktarır.

Salman'ın (1999, ss. 127-138) açıkladığı gibi:

Bizans Devri'nden daha önce, Bizans Devri'nde; (4. ve 5. yüzyıllar arasında), Osmanlı Devri'nde ve onu takip eden Cumhuriyet Tarihinde oluşmuş tarihi ve kültürel katmanlar, İstanbul kentine ait mesire alanlarının kültürel birer miras niteliği kazanmasına yol açmıştır. Farklı dönemlerde izlerin takip edilerek alana ait mesire işlevinin devam etmesiyle mesire alanlarının sürdürülebilirlikleri sağlanmıştır. Boğaziçi'nde yaratılan bahçe, mesire işlevinin devam etmesiyle mesire ve korularla bunların kullanım biçimi, mekansal ve anlamsal değişimi sürekli kılmış, Boğaziçi yüzyıllar içinde Osmanlı hanedanının bir sayfiyesi konumundan, kentin dış bir mahallesine dönüşmüştür.

18. yüzyıla kadar kısıtlı bir çevrenin kullana geldiği doğal gezinti alanları, bahçeler ve mesire yerleri, bütün kentte (özellikle de Boğaziçi'nde) yaygınlaşmış, gelişen batıllaşma düşüncesiyle daha geniş bir topluluğa hizmet vermek üzere öncekilere kıyasla daha fazla öne çıkan kullanım ve biçimlerle düzenlenmişlerdir.

19. Yüzyıl sonlarından 20. yüzyıl başına kadar olan dönemdeki en tanınmış bahçeleri Eldem (1976) şu şekilde saymıştır:

- *Abdülhamit zamanında yer alan: Yıldız Bahçesi, Çubuklu' da Abbas Hilmi Paşa Bahçesi ve korusu, Beykoz'da Abraham Paşa Korusu*
- *Son devirde önce "millet bahçeleri" sonra "park" ismi altında şehrin muhtelif yerlerinde, naturalist bahçe üslubunda kurulan son devir mesire ve halk bahçeleri: Taksim Millet Bahçesi (1855-1866), Sarıkaya Millet Bahçesi (1868-1869), Sultan Ahmet Millet Bahçesi (1871-1872), Tepebaşı Millet Bahçesi, (1878) Taksim Bahçesi, Gülhane Parkı (1911), Doğançılar Parkı, Abbasağa Parkı (1941)*
- *Fransız Bahçesi tarzında planlanan ve 1943'te açılan İnönü Gezisi*

19. yüzyılın ikinci yarısında, devlet tarafından 'Belediye parkları' adı verilerek düzenlenmesi ve bakımından belediyenin yükümlü olduğu parklar oluşturulmuştur. Bu parklara ilk örnek teşkil eden park, Büyük Çamlıca'daki halk parkıdır. 19.yüzyılın sonlarında ise Sultan Ahmed Belediye Bahçesi ve Tophanelioğlu Belediye Bahçesi halkın kullanımına açılmıştır (Evyapan 1972).

Gürbüz'ün (2009, s. 30) açıkladığı gibi:

Osmanlı Dönemi'ndeki tarihsel dönemlere göre İstanbul mesire alanları şu süreçlerden geçmiştir;

- *Osmanlı'dan önce İstanbul'da yerleşim kentteki surların içinde kalmaktadır, Osmanlı dönemi ile sur dışında da gelişim göstermeye başlamıştır.*
- *18. yüzyıldan önce Boğaziçi daha kısıtlı olarak kullanılmaktadır, 18. yüzyıldan sonra daha geniş bir kullanıcı kitlesi tarafından kullanılmaya başlanmıştır.*
- *19.yüzyılda Şirket-i Hayriye'nin kurulması mesire alanlarına ulaşımı rahatlatmış ve mesirelerin kullanımını da önemli yönde etkilemiştir.*

Osmanlı Devri'nde padişahın mülkiyetinde ve bakımı bostancı ve bostancıbaşlarının yetkisinde olan bazı mesire alanları, daha sonradan Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş süreci sırasında (19. yüzyılın sonlarında)“ belediye bahçeleri” adı altında bakımı belediyenin sorumluluğunda olan mekânlar şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Bu durum devlet örgütünü batılılaştırmaya yönelik bir çabanın sonucudur. Günümüzde ise Çevre ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Orman Müdürlüklerinin, belediye ve vakıfların mülkiyetinde ve yetkisinde olan mesire alanları mevcuttur.

2.6.1 Osmanlı İmparatorluğu Döneminde İstanbul'da Yer Alan Başlıca Mesireler

Osmanlı devri'nde, daha eski zamanlarda ulaşım zorluğu nedeniyle uzak olarak algılanan ve kullanılmayan Boğaziçi'ndeki mesirelerin kullanımı artmış, bu alanlar mesire alanlarının çevresinde oluşan mahalleler yoluyla zaman içinde yeni yerleşim yerleri olarak kent hayatına dahil edilmiştir (Gürbüz 2009).

Abdülaziz Bey, İstanbul'da yer alan başlıca mesireleri, Arısan ve diğ. (2002) açıkladığı gibi sayar (Şekil 2.1):

Adalar tarafı, Üsküdar ve Kadıköy tarafları, Boğaziçi'nin Anadolu tarafı, Boğaziçi'nin Rumeli tarafı ve İstanbul ve civarı olarak dört gruba ayırır. Bu gruplar altında da alt başlık olarak şu alanları sayar;

• **Adalar tarafı:**

- Büyükkada'da: Çamlıklar ve tepesi
- Heybeli'de: Çam Limanı

• **Üsküdar ve Kadıköy tarafları:**

- Kadıköyü'de: Kuşdili Çayırı, Yoğurtçu Çayırı, Fener Bahçesi, Kalamış, Haydarpaşa Çayırı
- Erenköyü'nde: Çiftelahuzlar, Mama (Göztepe'de Merdivenköyü'ne giderken)
- Kayışdağı'nda: Su menbası
- Alemdağı'nda: Orman
- Çamlıca'da: Büyük Çamlıca Tepesi, Küçük Çamlıca Tepesi, Libadiye
- Üsküdar tarafında: Şemsipaşa Köşkü yeri, İbrahim Ağa Çayırı, Susuz Bağı, Alay Köşkü Yeri, Duvardibi

• **Boğaziçi'nin Anadolu tarafı:**

- Beylerbeyi'nde: Havuzbaşı
- Vaniköyü'de: Top mahalli

- *Anadoluhisari'nda: Göksu ve Küçüksu Çayırları, Anadoluhisari tepesinde: Kavacık, Anadoluhisari arkasında: Hekimbaşı Çiftliği*
- *Kanlıca civarında: Paşabahçesi, Sulataniye Çayırı, Çubuklu Çayırı, Kanlıca Tepesi'nde Mihrabat, Kanlıca arkasında Göztepe su menbası*
- *Beykoz'da: Meşhur çayır, Karakulak Suyu menbası, Beykoz Tepesi'nde Yuşa Tepesi, Beykoz civarında Tokad Kasrı Çayırı, Anadolu Feneri.*

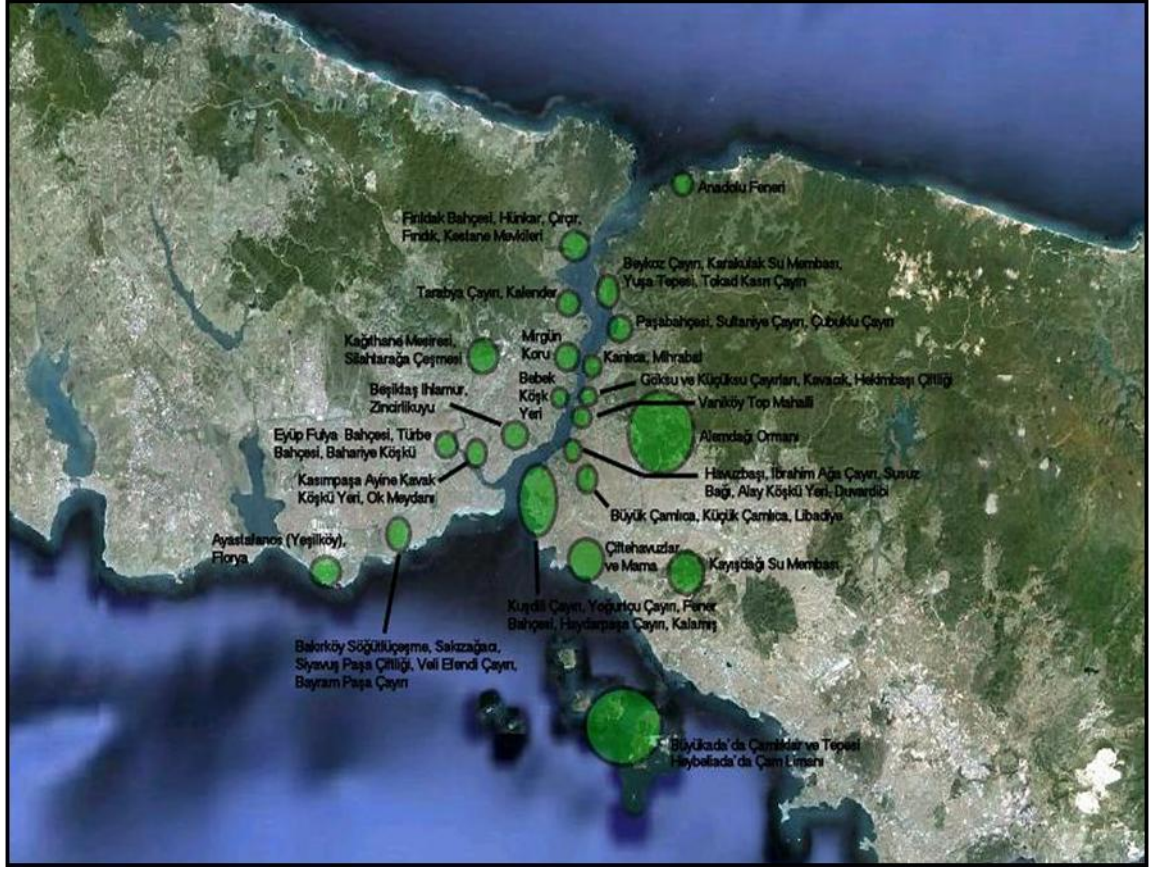
• **Boğaziçi'nin Rumeli tarafı:**

- *Sarıyer'de: Fırıldak Bahçesi, Hüinkar, Çırçır, Fındık, Kestane, Otuzbir suları mevkileri*
- *Tarabya civarında: Kalender, Tarabya'da Çayır*
- *Mirgün'de (Emirgan): Koru*
- *Boyacıköyü'nde: Fıstıklı*
- *Rumelihisari'nda: Baltalimanı Çayırı, Rumelihisari Tepesi'nde Şehitlik Tepesi*
- *Bebek'te: Köşk yeri*
- *Beşiktaş'ta: İhlamur, Beşiktaş arkasında: Zincirlikuyu*

• **İstanbul ve civarı:**

- *Kağıthane'de: Kağıthane Mesiresi, Silahtarağa Çeşmesi*
- *Kasımpaşa'da: Ayine Kavak (Aynalıkavak) Köşkü yeri, Kasımpaşa üstünde: Ok Meydanı*
- *Eyüp'te: Fulya Bahçesi, Türbe Bahçesi, Bahariye Köşkü yeri*
- *Makriköy (Bakırköy) tarafı: Söğütlüçeşme, Sakızağacı, Siyavuş Paşa Çiftliği, Veli Efendi Çayırı, Bayram Paşa Çayırı*
- *Ayastafanos (Yeşilköy): Florya*

Şekil 2.1: Osmanlı döneminde İstanbul'da yer alan başlıca mesireler

Kaynak: İBB GIS veri tabanı verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

2.6.2 Mesirelerin Değişim Süreci ve Bu Süreçte Etkili Olan Başlıca Etmenler

Tarihi mesirelerin tahrip edici etkilere maruz kaldıkları değişim süreçleri, metropoliten kentin plansız bir şekilde kentleşmesinin sonucudur. Plansız kentleşmede kontrol edilemeyen bir güç olan göç baskısı, bozulmanın en büyük nedenini oluşturmaktadır. Göçün kent mekanları üzerinde oluşturduğu değişim sonucu, belirli bir tarihi sürece kadar büyük oranda bozulmadan mevcudiyetini sürdürmüş olan tarihi ve kültürel miras, çok kısa bir zaman diliminde geçmişinde karşılaşmadığı kadar yıpratıcı bir sürecin içine girmiştir. İstanbul kentinin şekillenmesinde planlı gelişmeler kadar, plansız gelişimler de etkili olmuştur. Kenti yönetim ve planlama ilişkilerinin sonucunda belirlenen ilkeler ve gerçekleşen uygulamalar, kentsel mekanı planlı olarak şekillendirmiştir. Göç baskısı ise kent mekanlarının plansız bir biçimde gelişmesine yol açmıştır (Gürbüz 2009).

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren 150 yıllık bir süreci kapsayan İstanbul kenti planlama tarihi, kent yönetimi ve planlama ilişkileri açısından Turgut (2004) tarafından üç ana dönem içinde irdelenmiştir:

1) Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar olan dönem (1839-1923):

Kentin genelinde üzenli ve programlı olarak sunulan bir hizmet sistemi olmadığı gibi bu dönem için planlamadan bahsetmek olanaklı değildir, planlama adına son derece parçacıl ve genellikle denetim adına eylemler gerçekleştirilmiştir.

2) Cumhuriyet'ten 'Planlı dönem'e kadar olan dönem (1923-1960): Alt dönemler olarak,

- 1923-1930 dönemi: *Bu dönemde yöneten konumundan yönetilen konumuna giren İstanbul pek fazla ön plana çıkmamakla birlikte; hür teşebbüs ve kişisel çıkarların ön plana çıktığı, yatırım özgürlüğü uğruna koordinasyon ve ulusal politikaların hiçe sayıldığı ve bu yolda "kamu yararı için planlama" kavramının reddedildiği bir dönem olmuştur.*
- 1930-1945 dönemi: *1930-35 yılları arasında Belediyecilik hareketinin çerçevesini çizen bir dizi yasa çıkarılmıştır, 1930 tarihli 1580 sayılı kanunla tüm belediyelerin eşit olduğu kabulünü getirmiş, buna rağmen İstanbul ayrıcalıklı bir uygulamaya tabi tutulmuştur.*
- 1945-1960 dönemi: *1950'li yıllarda izlenmeye başlayan göç, nüfus artışı, gecekondulaşma, arsa ve arazi spekülasyonu gibi olguların İstanbul'da kent yönetimlerinin dikkatlerini imar hareketlerine çektiği bir "plansızlık" dönemi niteliğindedir, döneme damga vurmuş Menderes operasyonlarıyla birlikte merkezin ağır ve plansız imar hareketlerini yaşayan İstanbul kent mekânlarında; kentsel bozulma, yayılma, ulaşım akslarının değişmesi, konut tipi ve kamu mekân ve tasarımlarında değişim, tarihi çevrelerin bozulması gibi değişimler yaşanmıştır.*

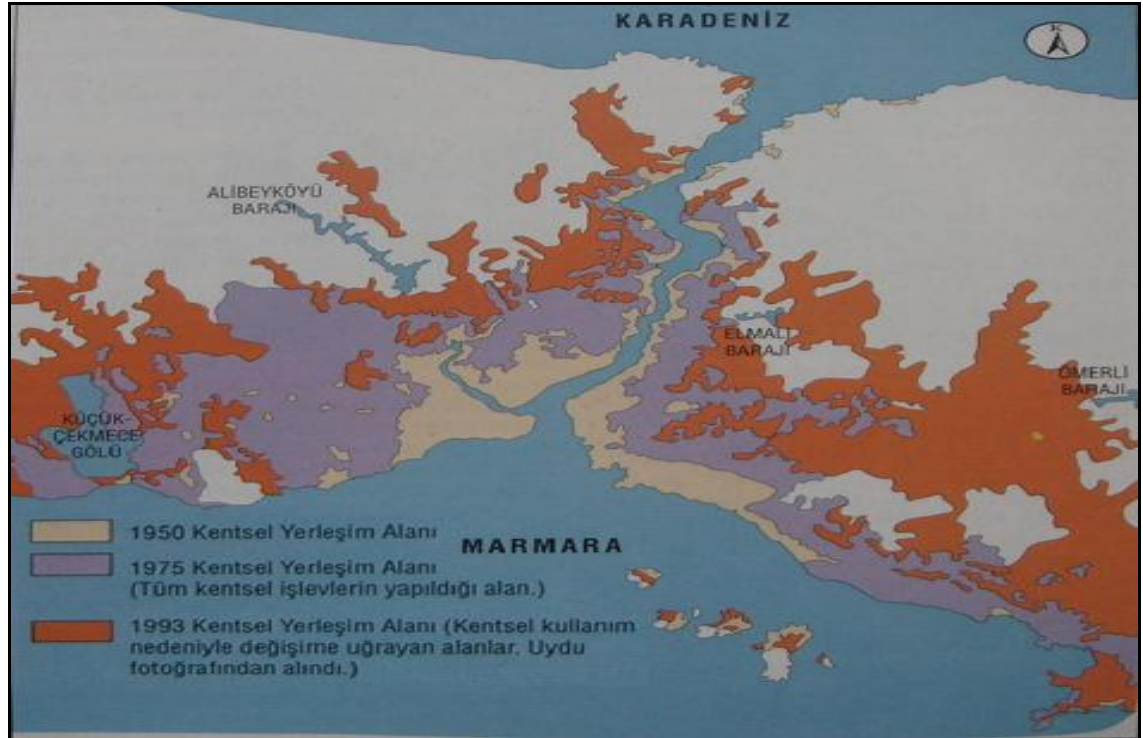
3) Planlı dönemden Günümüz'e kadar olan dönem (1960-2004): Alt dönemler olarak;

- 1960-80 dönemi: *İstanbul'un bir metropoliten alan anlayışıyla bütüncül olarak ele alınması için Büyük İstanbul Nazım Plan Bürosu kurulmuş, önemli envanter çalışmaları yapılmış, İstanbul Nazım Planı gerçekleştirilmiştir.*

- 1980-83 dönemi: Gerçekleştirilen uygulamalarla yerel ölçekte yerleşim birimlerinin dokusu değişmiştir, planlama kavramıyla ilgili tüm kurumsallaşma çabaları silinip atılmış, o güne kadar yapılan dokümantasyon yok sayılıp planlama mantığı ve kurumu işlevsiz bırakılmıştır.
- 1984-2004 dönemi: İstanbul Metropolen Alanı'nda ulusal ve uluslar arası ölçekte sermaye biriktirebilmek amacıyla yapılan yasal düzenlemeler kentsel mekanların dönüşümünde etkili olmuştur, 1983 yılında turizm sektörünü hızlandıracak düzenlemeler gerçekleştirilmiş, 1984 yılında konut sektörüne yüklenilmiş, tahribat; 1985 yılında kamu arazilerinde, 1988 yılında orman arazilerinde, 1989 yılında tarım alanlarında gerçekleştirmiştir. İstanbul kenti hiçbir üst ölçekli kapsamlı plana sahip değildir, yönetim ve planlama adına temel ve uzun erimli hedefleri belirsizdir.

Gürbüz'e (2009, s. 51) göre, planlama ilkeleri ile mevcut yapılanmalar karşılaştırıldığında yönetim ve planlama ilkelerini reddeden bir tavrın kentsel mekanı şekillendirdiği görülmektedir. Şekil 2.2'de İstanbul'daki kentsel gelişimi gösteren şema uydu fotoğraflarından yararlanılarak 1950, 1975 ve 1993 yıllarına kadar olan kentsel yerleşimin genişlemesini aktarmaktadır.

Şekil 2.2: Kentsel yerleşim alanının genişlemesi

Kaynak: Aysu, 1994

Turgut (2004) tarafından 1980 Nazım Planının çalışmalarında şunlar aktarılmıştır:

- *İstanbul Metropolitan Alanı kuzeyinde yer alan orman, tarım alanları ve su havzalarının korunması,*
- *Kentin doğu-batı aksında lineer olarak gelişmesi,*
- *Kentin ana ulaşım omurgasının doğu-batı aksında yer alan demiryolu aksı olması,*
- *Boğaziçi, tarihi çevre ve özellikle Tarihi Yarımada, Beyoğlu ve Galata'nın korunması olarak belirlenmiş olan temel ilkeleri; son yirmi yıl içinde planı ve rasyonel yönetim reddeden tavrın sebep olduğu ve İstanbul'un tüm yaşam kaynakları ve potansiyellerini tahrip eden yapılanma sonucu geçersiz kılınmıştır.*

Kuban (1993-94), metropoliten İstanbul'un gelişimine yer verdiği değişim sürecinde mekansal gelişimde göçün belirleyiciliğini vurgulamıştır. Kuban'a (1993-94) göre göç olgusunun etkileri şunlardır;

- Üç İmparatorluk başkentinin görsel anılarını, 19. yüzyılın dokusunu, tarihi konutlarının bir bölümünü, Boğaziçi gibi özgün bir kentsel yerleşmenin temel boyutlarını ve doğal karakterini II. Dünya Savaşı'na kadar koruyan İstanbul, yarım yüzyıldan kısa bir sürede 2500 yıllık tarihi mirasını hemen hemen unutarak bütünüyle kimlik değiştirmiştir, kent nüfusunun on kat artması değişmeyi zorunlu kılan en önemli faktördür.
- Kırsal nüfus demokratik süreç vasıtasıyla ülkenin ve kentin iktidarını doğrudan kontrol edee hale gelmiş, bu nüfusun kentsel mekanları sağlıklı örgütleme olanağı, kültürü ve kent deneyimi ile sınırlıdır.
- Eski kentin tarihi imgeleri, kültürel değerleri, yeni kentli için hiçbir şekilde oy potansiyeli taşımamaktadır, hükümetler ve mahalli idareler bu yüzden planlamalarını bu unsurların korunması üzerinden gerçekleştirmemiştir.
- Yasal olmayan iskan eski kenti sınırları içine hapsederken, kentsel işlev alanlarının uzun süre aynı yere bağlı kalmaları, eski kentin sağlıklı planlamasını engellemiştir
- Nüfusun olağanüstü artması ve yayılmasının, ulaşımı ilerleyen bir dolaşım hastalığı gibi umutsuz hale getirmesi, araç trafiğinin, planlamanın birincil hatta tek sorunu haline gelmesine neden olmuştur.

- Artan nüfusun doğrudan etkilediği bir başka süreç, Boğaziçi'nin ve Anadolu yakası sayfiye niteliğindeki kullanımının giderek artan bir yoğunlukla sürekli iskana açılması ile ortaya çıkan mekansal gelişmedir.

Mesire alanlarında bazılarının Cumhuriyet Dönemi'nin başındaki durumu, Osman Cemal Kaygılı'nın 1931 yılında Yeni Gün Gazetesi'nde kaleme aldığı gezi yazılarından anlaşılabilir. Kaygılı (2003), yazılarında kent halkı tarafından kullanıldığı bahsederek şu mesire alanlarına yer vermiştir (Şekil 2.3):

- **Anadolu yakasında:**

- *Cadde Bostanı,*
- *Gözcübaba,*
- *İçerenköyü ve Merdivenköyü,*
- *Kadıköy çayırı,*
- *Kadıköy'de Kalamış Köyü,*
- *Şifa Bahçesi ve Dereboyu,*
- *Üsküdar; 'da sahildeki Şemsipaşa arsası,*
- *Doğancılar Parkı,*
- *Sakızağacı,*
- *Bağlarbaşı,*
- *Salacak Koyu (Kız Kulesi Park ve plajı) ve içinde İnsirah Bahçesi,*
- *Beylerbeyi 'nde Tomruksuyu bahçeleri,*
- *Kuzguncuk tepelerinde Fethi Ahmet Paşa Korusu,*
- *Çamlıca 'da tepedeki Safa Bahçesi,*
- *Subaşı mesiresi,*
- *Kısıklı 'da bahçeler,*
- *Beykoz Çayırı,*

- **Avrupa yakasında:**

- *Gaziosmanpaşa civarında Paşa Çayırı,*
- *Bayrampaşa Mesiresi,*
- *Edirnekapi civarında Çukurbostan,*
- *Otakçılar Çayır,*
- *Kazıkıbağ mesiresi,*
- *Topçular Bağları,*
- *Çırpıcı Çayırı ve Veliefendi,*
- *Kozlu Çayırı,*

- Yedikule civarında Narlıkapı mesiresi,
- Kumkapı'dan Samatya'ya kadar olan sahil boyu,
- Fatih civarında Langa Bostanları,
- Kadıga Meydanı,
- Zeytinburnu, Kasımpaşa, Hasköy ve Hşlıcioğlu taraflarının mesiresi olarak Havuzbaşı mesiresi,
- Kasımpaşa civarında Skızağacı ve Büyükpiyale,
- Sütlüce civarında Karaağaç mesiresi,
- Beyoğlu Topkoparan civarında umumi seyir bahçeleri,
- Cihangir civarında ki umumi bahçeler,
- Şili de köy statüsünde olan Mecidiye Köyü ve köyün umumi mesire yeri olarak kullanılan dutluklar,
- Beşiktaş,
- Vişnezade'deki Taşlık Mesiresi,
- Büyükdere Çayırı,
- Sarıyer suları olarak Çırçır, Hünkar, Kestane ve Fındık suları,
- Bahçeköy ve Belgrad Ormanı.

Şekil 2.3: Cumhuriyet dönemi başlarında İstanbul'da yer alan bazı mesireler

Kaynak: İBB GIS veri tabanı verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

Plansız kentleşmenin henüz başlamadığı 1931 yılında, Osmanlı kentinde güncel kente miras kalmış bu mesireler yıkıcı bir biçimde tahrip olmamıştır. Gezi yazılarının incelenmesiyle, Osmanlı mesirelerinin birçoğunun yeni İstanbul kentine devredildiği anlaşılmaktadır. İstanbul'un değişim süreci; II. Dünya Savaşı sonrasında değin bu kenti tanımlayan bütün mekansal ve biçimsel düzenlerin yok olması, bütün işlevsel ilişkilerin yeni özellikler kazanması, kent insanını birleştiren tüm geçmiş imgelerin yıkılması, eski İstanbul kentlisinin yok olması sonucunda; kent sahipliği olarak adlandırılan davranış örgütlenmesine sahip olmayan yeni bir insan toplumunun yeni bir mekan tanımlaması sürecidir (Kuban 1993-94).

Günümüzden 40-50 yıl öncesine kadar özgün niteliklerini koruyabilmek gelmiş tarihi mesire alanlarının oluşturduğu mekanlar, bu 50 yıllık süreçte çok hızlı bozulmaya maruz kalmışlar ve boyutsal özelliklerini yitirmişlerdir (Gürbüz 2009). Küçüksu Mesiresi de benzeri bir değişim sürecinden geçmiştir.

Tarihi mesire alanları; İstanbul kentindeki kentleşme olgusuna, kentsel planlama ve yönetim dönemlerinde gerçekleştirilen uygulamalara bağlı olarak, tahrip edici niteliklere sahip bir değişim süreci yaşamıştır. Yeniden tanımlanan kent mekanında, tarihi mesire alanlarının sahip oldukları potansiyellerden, kent ve kentin kamusal yaşamı adına yararlanmak mümkün olmamıştır. Sahip oldukları kültürel ve tarihsel değerlerin yanı sıra, kent kullanıcısının rekreasyonel gereksinimlerinin de karşılanmasında önemli bir potansiyele sahip olan ve yeni düzenlenecek kamusal alanlar için rezerv alan niteliğinde olan tarihi mesire alanları, yeniden güncel kentin rekreasyonel yaşantısına ve peyzaj dokusuna dahil edilememektedir (Gürbüz 2009).

3. BOĞAZIÇI REKREASYON ALANLARI

Konumu, doğal ve tarihsel değerleri açısından Türkiye ve Dünya ölçeğinde özel bir öneme sahip olan İstanbul ve Boğaziçi, geçmişten günümüze dek çeşitli dönemlere ait yerleşmelere sahne olmuş, UNESCO'nun belirlediği dünya kültür mirası listesinde yer almıştır. İstanbul'u İstanbul yapan tarih ve doğa miraslarının en önünde gelen Boğaziçi, Karadeniz ve Akdeniz kültürlerini birleştiren tek deniz yolu olması ve ayrıca Avrupa ve Asya'yı bağlayan karayollarının Boğaza doğru yaklaşarak burada birbirlerine bağlanmaları, İstanbul'un bütün tarih boyunca gelişmesini etkileyen ve Boğaz yöresini diğer sahalardan farklılaştıran en önemli faktördür (Şekil 3.1)(Şişman 2011, s. 5).

Şekil 3.1: Panoramik Boğaziçi fotoğrafı

Kaynak: İBB Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivi

Boğaziçi sadece su yüzeyinden oluşan bir mekan değildir. Su yüzeyi ve kara birbirini tamamlayıcı peyzajlar dizisi yaratmaktadır. Su oluşu bir bütünleşme içinde kimi yerde nehir, kimi yerde göl görünümünü almaktadır. Bu değişken görünümler, su ve kara bütünleşmesinin en güzel örneğini vererek, özellikle Boğaziçi mekânlarını, görsel özellikleri ve zenginliklerini ve Boğaziçi'nin özgün kimliğinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Şişman 2011, s. 9)

Şişman'a (2011, s. 8) göre: eski zamanlarda her iki tarafı da ormanlık olan Boğaziçi'nde zaman içerisinde yeşil dokunun tahrip edilmesi sadece bölgenin kuzey tarafındaki ormanlık alanın kalmasına neden olmuştur (Şekil 3.2).

Şekil 3.2: Boğaziçi uydu fotoğrafı

Kaynak: İBB GIS Veri Tabanı

İstanbul'un Boğaziçi kıyılarının sunduğu farklı kıyı kültürleri ile 'Kuzey Ormanları da yerli ve yabancı turistlerin yanı sıra, kentlinin günlük yaşam stresinden kurtulmasına olanak veren günübirlik rekreasyon kullanım alanları olarak özgün ekonomik değerlerindedir.

Boğaziçi öngörünüm bölgesinde rekreasyon alanları yapılanma koşulları, 22.07.1983 onanlı, 1/5000 ölçekli, Boğaziçi Nazım Plan Raporunda (1983, ss. 36-37):

Rekreasyon olanakları sağlayacak bu alanlar, geleceğe dönük gelişmeler de göz önüne alınarak nazım planda tespit edilmiş bulunmaktadır.

Bu alanlarda gerek kamu kuruluşları gerekse özel sektör tarafından yapılacak uygulamalarda yapılanma ölçüleri;

- *Taban alanı kat sayısı (TAKS) en çok 0,05*
- *Toplam inşaat alanı en çok 250 m²*
- *Bina yüksekliği en çok H=4,50 m*
- *Yapılanma ile ilgili diğer hususlarda bu raporun ortak hükümlerine uyulacaktır.*
- *2,20 m yükseklikte yapılacak bodrum, gerekli bakım ve servis hizmetlerine tahsis edilebilecek ve toplam inşaat sahasına dahil edilmeyecektir.*

şeklinde açıklanmıştır.

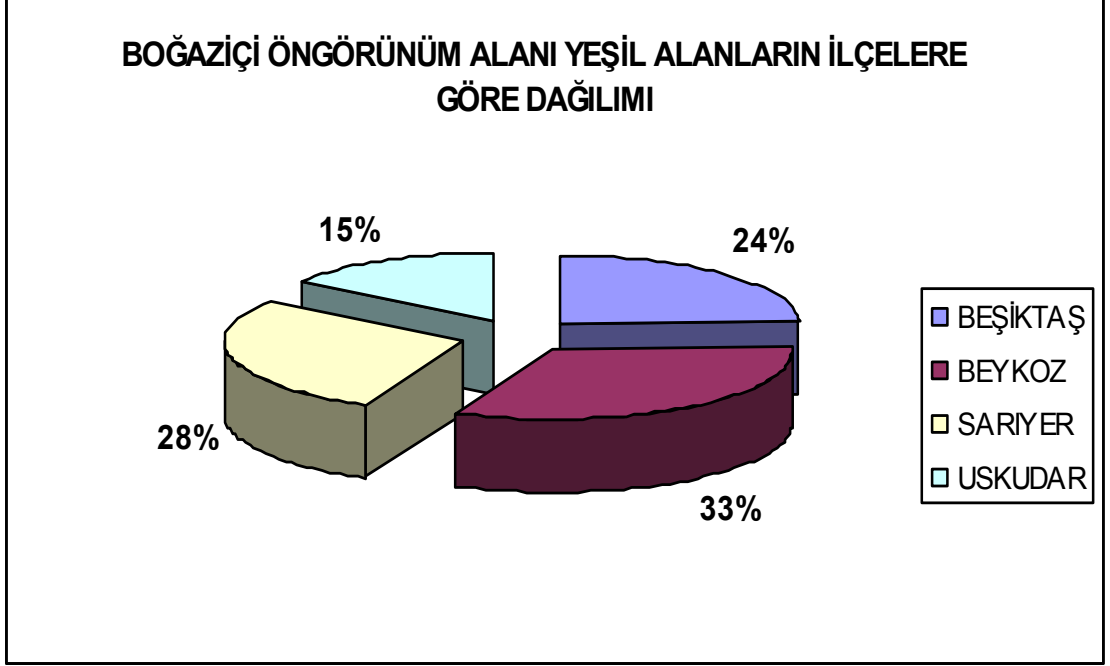
3.1 YEŞİL ALANLAR

Bu çalışmada Boğaziçi yeşil alanları; park alanı, çocuk oyun alanı, spor alanı ve mezarlıklar olarak incelenmiştir. Boğaziçi öngörünüm bölgesinde yeşil alanlar toplam 38.9 ha olup, bölgenin % 0.8'ini oluşturmaktadır (Şekil 3.3)(İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008).

İlçelere göre yeşil alan dağılımı incelendiğinde, İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), "Beşiktaş ilçesinde 94,192.41 m² ile %24 oranında, Sarıyer ilçesinde 110,068.47 m² ile %28 oranında, Beykoz ilçesinde 126,727.72 m² ile

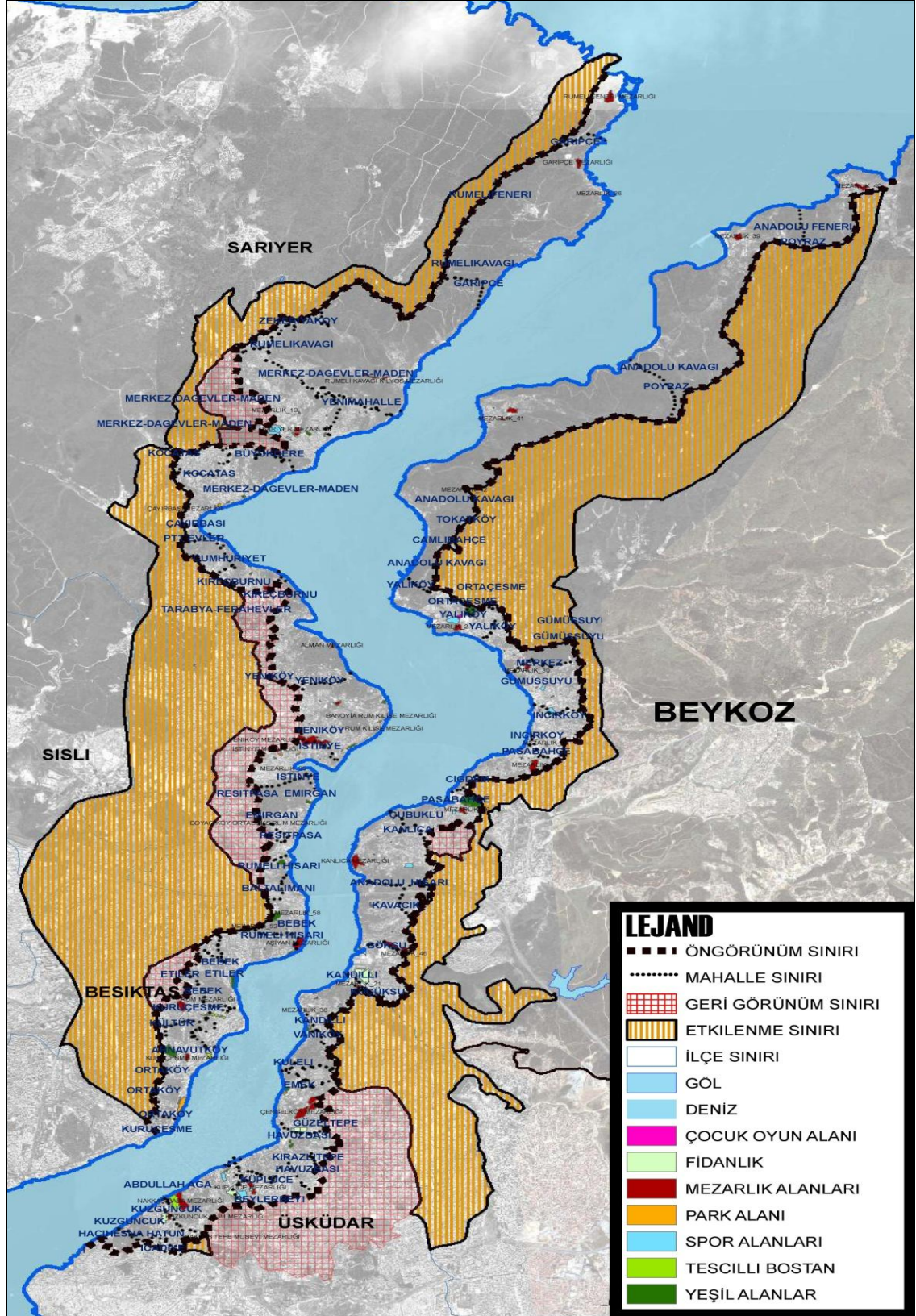
%33 oranında ve Üsküdar ilçesinde 58,355.75 m² ile %15 oranında yeşil alan bulunmaktadır” şeklinde açıklanmıştır (Şekil 3.4).

Şekil 3.4: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi yeşil alanların ilçelere göre dağılımı

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

Şekil 3.3: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesinde yeşil alanlar

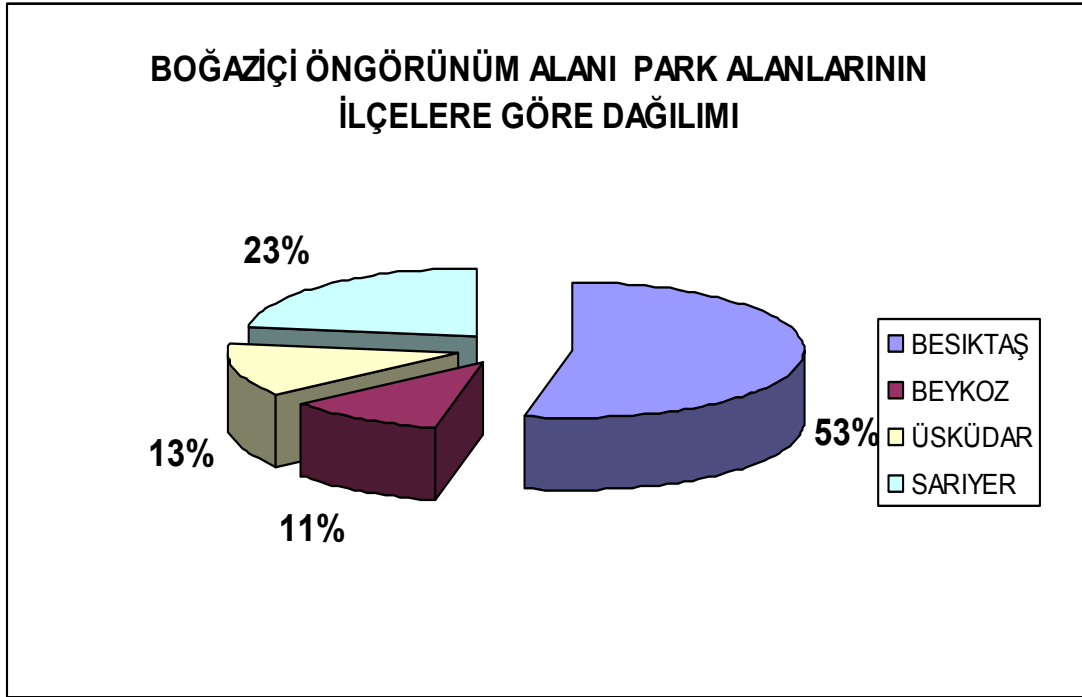

Kaynak: İBB Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivi ve İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008 verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

3.1.1 Park Alanları

İlçelere göre park alanları dağılımı incelendiğinde, İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), “Park alanlarının %53’ü Beşiktaş ilçesinde, %23’ü Sarıyer ilçesinde, %13’ü Üsküdar ilçesinde ve %11’i Beykoz ilçesinde yer almaktadır.” şeklinde açıklanmıştır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi park alanlarının ilçelere göre dağılımı

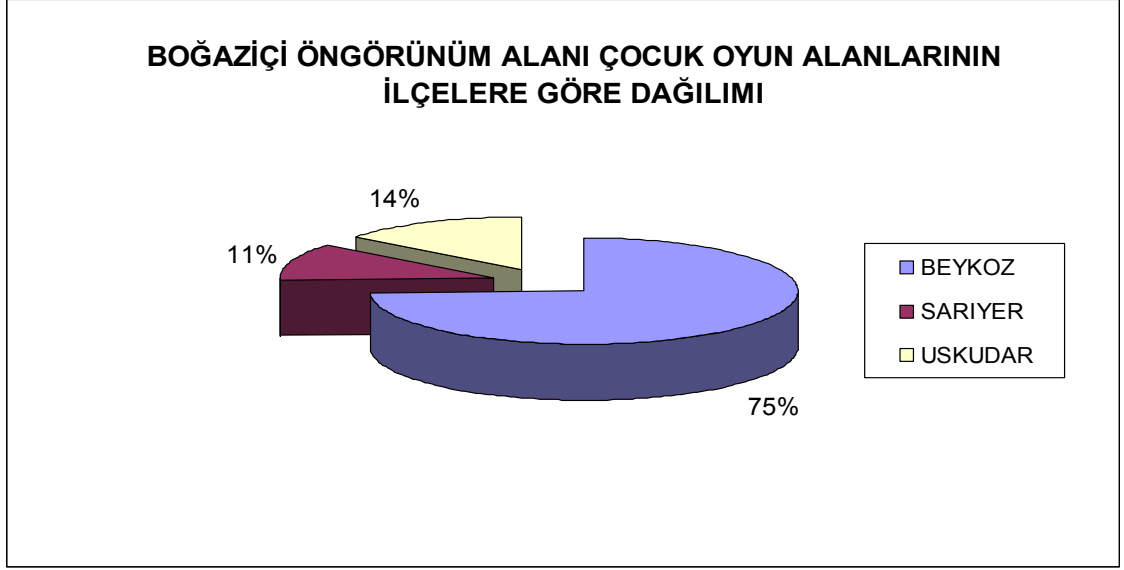

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

3.1.2 Çocuk Oyun Alanları

İlçelere göre çocuk oyun alanları dağılımı incelendiğinde, İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), “Çocuk oyun alanlarının %75’i Beykoz ilçesinde, %11’ü Sarıyer ilçesinde, %14’ü Üsküdar ilçesinde yer almaktadır.” şeklinde açıklanmıştır (Şekil 3.6).

Şekil 3.6: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi çocuk oyun alanlarının ilçelere göre dağılımı

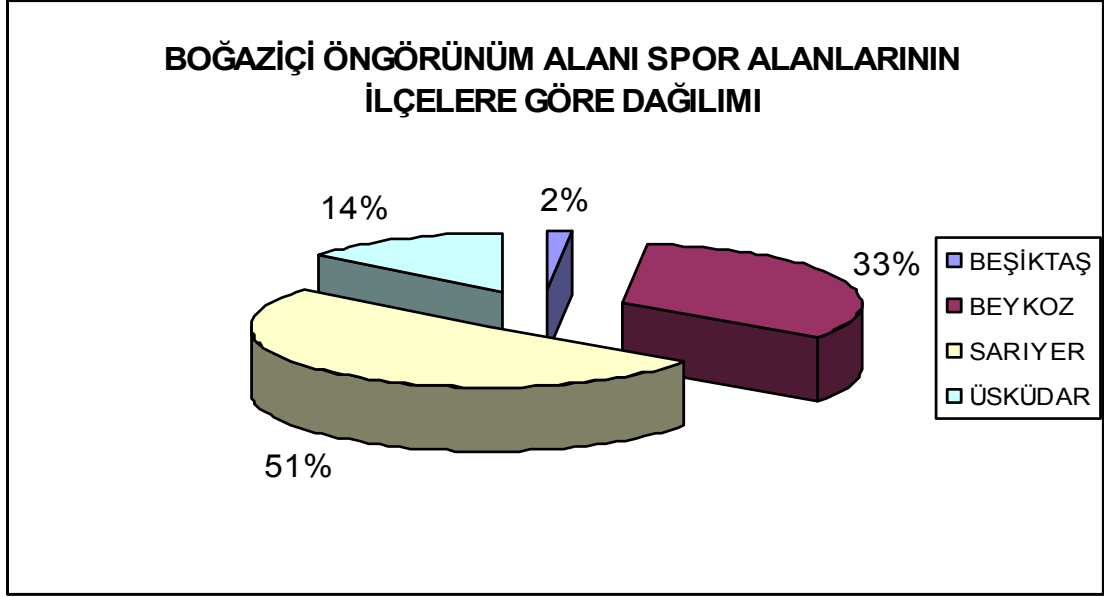
Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

3.1.3 Spor Alanları

22.07.1983 onanlı, 1/5000 ölçekli, Boğaziçi Nazım Plan Raporunda (1983, s. 37), “Nazım plan hudutları içinde mevcut yerleşik alanlar ve öngörülen yeni yerleşme alanlarındaki yerel hizmet hedefine yönelik olmak üzere spor alanları gösterilmiş bulunmaktadır. Bu alanlarda açık veya kapalı spor tesisi yapılacağı tatbikat planları safhasında belirlenecektir.” denilmektedir.

İlçelere göre spor alanları dağılımı incelendiğinde, İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), “ Spor alanlarının %51’i Sarıyer ilçesinde,%33’ü Beykoz ilçesinde, %14’ü Üsküdar ilçesinde ve %2’si Beşiktaş ilçesinde yer almaktadır.” şeklinde açıklanmıştır (Şekil 3.7).

Şekil 3.7: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi spor alanlarının ilçelere göre dağılımı

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

3.1.4-) Mezarlıklar

22.07.1983 onanlı, 1/5000 ölçekli, Boğaziçi Nazım Plan Raporunda (1983, s. 38):

Boğaziçi arazi kullanışı içinde yerleşik köylerin her birinin Boğaziçi peyzajında etkin yerlerde ve tarihi ağaçlarla zenginleşen birer yöresel mezarlığının bulunması, köyün, evin ve ailenin bir parçası gibi geleneksel bir kabul halinde oluşmuştur.

Bu tarihi mezarlıklar asırlık ağaçları ile Boğaziçi yeşilinde, koruluk olarak görülen ve Boğaziçi mistik atmosferinin ayrılmaz birer parçalarıdır.

Boğaziçi mezarlıklarını, Boğaziçi'nin dışında düşünmek, toplum yaşantısının ve köy dokusunun içine giren bu geleneksel olguyu temelden sarsmak demektir.

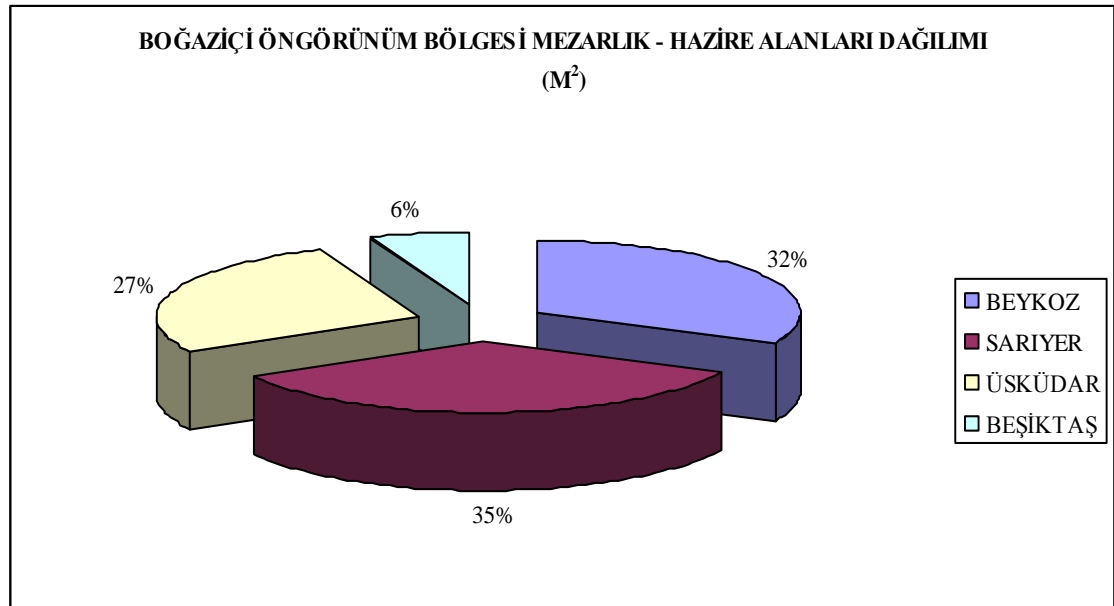
Bu nedenle, yeniden planlanan konut ve diğer kullanım alanları ile ilişki ve mesafeleri, ilgili belediyesince hazırlanacak yöresel tatbikat imar planlarında düzenlenmek üzere, mevcut mezarlıkların korunması ve bunların kendi çevrelerine doğru genişletilmeleri öngörülmektedir.

Yerleşmeler arasında kalmış mezarlıklarda bu genişleme mümkün olmadığı takdirde, köy çevresinde en yakın alanların ayrılması veya sosyal donanım alanı olarak planda işaretlenmiş olup çok eğimli olan ve üst yapı yapılması doğanın tahribine sebep olacak veya jeolojik sakıncası bulunan durumdaki yerlerde, mezarlıkların tevsi ile hem arazinin tahribinin önleneceği hem de Boğaziçi'nin yeşil örtüsüne katkıda bulunacağı kabul edilmiştir.

Boğaziçi öngörünüm bölgesinde mezarlık ve hazire alanlarının dağılımına bakıldığında, İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), “Mezarlık alanları 468776,8 m², hazire alanları 2118,17 m² dir.”

İlçelere göre mezarlık alanlarının kendi içindeki dağılımına bakıldığında, İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), “Sarıyer’de %35, Beykoz’da %32, Üsküdar’da %27 ve Beşiktaş’ta %6 oranındadır.” şeklinde açıklanmıştır (Şekil 3.8).

Şekil 3.8: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi mezarlık ve hazire alanlarının ilçelere göre dağılımı

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

3.2 KORU ALANLARI

Yerleşik Köy alanlarının dışında, denize dönük dik yamaçları korularla kaplı olmayan bir Boğaziçi düşünülemez. Diğer bir deyimle yamaçları yapay taş yığınları görünümünde olan apartman tarzı binalar ile doruk noktalarına kadar dolmuş bir Boğaziçi tablosu çizilemez. Bu durumda günün sosyal ve ekonomik koşulları içinde bu Boğaziçi tablosunun genel hatlarını muhafaza edebilecek şekilde, yeni yerleşme alanları ve yapılanma boyutları bulmak zorunlu olmaktadır. Bugüne kadar uygulanan örneklerden yerleşme ve yapılanma ölçü ve biçimleri ile Boğaziçi peyzajını zedeleyenlerin mekandaki yabancılıklarını ve yadırganmalarını bir ölçüde gidermek, ancak korulardan bu güne miras kalanlarını korumak ve kusurları örtecek yenilerini meydana getirmekle mümkün olacaktır (22.07.1983 onanlı, 1/5000 ölçekli, Boğaziçi Nazım Plan Raporu 1983, ss. 49-50).

22.07.1983 onanlı, 1/5000 ölçekli, Boğaziçi Nazım Plan Raporunda (1983, ss. 49-52):

Boğaziçi Nazım Planı'nda, G.E.E. ve A.Y.K.'nun 12.03.1977 gün ve 9680 sayılı kararı ile tespit ve tescil edilmiş olan Boğaziçi Koruları, Doğal Sit değerleri olarak aynen işaret edilmiştir.

Bu durumda yukarıda belirtilen G.E.E. ve A.Y.K. kararında korular 3 grup olarak tasnif edilmiştir:

- . Birinci grup; özellikleri ve bütünlükleri ile olduğu gibi korunacak ve öncelikli olarak kamulaştırılması öngörülen korular,*
- . Saray ve sefaret bahçe ve koruları,*
- . Özel mülkiyetli ve ikinci derece tarihi niteliği olan korular.*

G..E.E. ve A.Y.K.'nun 12.03.1997 gün ve 9680 sayılı kararında, özellikleri ve bütünlükleri ile olduğu gibi korunacak ve özel mülkiyette bulunanların, öncelikle kamulaştırılarak halkın istifadesine açılıp yaşatılması öngörülen korular;

- . Kuzguncuk Hüseyin Avni Paşa Korusu*
- . Kuzguncuk Fethi Paşa Korusu*
- . Beylerbeyi Üryanizadeler Korusu*
- . Beylerbeyi Geyiklik Korusu (Karayolları Kamulaştırma Alanı)*

- . *Kandilli Cemile Sultan Korusu*
- . *Anadolu Hisarı Mihrabat Korusu (orman)*
- . *Çubuklu Hidiv Korusu*
- . *Beykoz Abrahampaşa Korusu*
- . *Büyükdere Bilezikçi Çiftliği Korusu (orman)*
- . *Tarabya Hüber Korusu*
- . *Yeniköy Sait Halim Paşa Korusu*
- . *Yeniköy Eski M. Kordato (Yeni Akbank) ve Şefik Esat Korusu*

Bu birinci sınıf korulardan kamu mülkiyetinde olanların, bakım ve servis hizmeti ile ilgili tesis ve tanzim projeleri ilgili kamu kuruluşu ve belediyece hazırlanarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun olumlu görüşü ve gerekli prosedürün yerine getirilmesi sonunda yapılacaktır.

Bu kararlardan Büyükdere Bilezikçi Çiftliği Korusu, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi tarafından kamulaştırılmış olduğundan, bakım tesisleri ve eğitime dönük ağaçlandırma, açık deneme alanı olarak bilimsel çalışmalarda uygulama yapılacaktır.

G.E.E. ve A.Y.K. 'nun 12.03.1997 gün ve 9680 sayılı kararında belirlenen Saray ve Sefaret Bahçe ve Koruları ise ;

- . *Bebek Valide Paşa (Mısır Sefareti-İpar) Korusu,*
- . *Yeniköy Köybaşı Avusturya Sefareti Korusu,*
- . *Yeniköy Köybaşı Polonya Sefareti Korusu,*
- . *Tarabya Alman Sefareti Korusu,*
- . *Tarabya Fransız Sefareti Korusu,*
- . *Tarabya İngiliz Sefareti Korusu,*
- . *Tarabya Rus Sefareti Korusu,*
- . *Büyükdere Rus Sefareti Korusu,*
- . *Büyükdere İspanya Sefareti Korusu,*
- . *Büyükdere Eski Avusturya Sefareti Korusu,*

Bu sefaret bahçe ve korularında mevcut yasa ve antlaşmalar içinde kalmak şartıyla, ancak gerekli onarımlara ve bakım ve servis yapılarına Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun olumlu görüşü alınarak izin verilecektir.

G.E.E. ve A.Y.Kurulu'nun 12.03.1977 gün ve 9680 sayılı kararına göre "Özel Mülkiyetli ve İkinci Sınıf Korular";

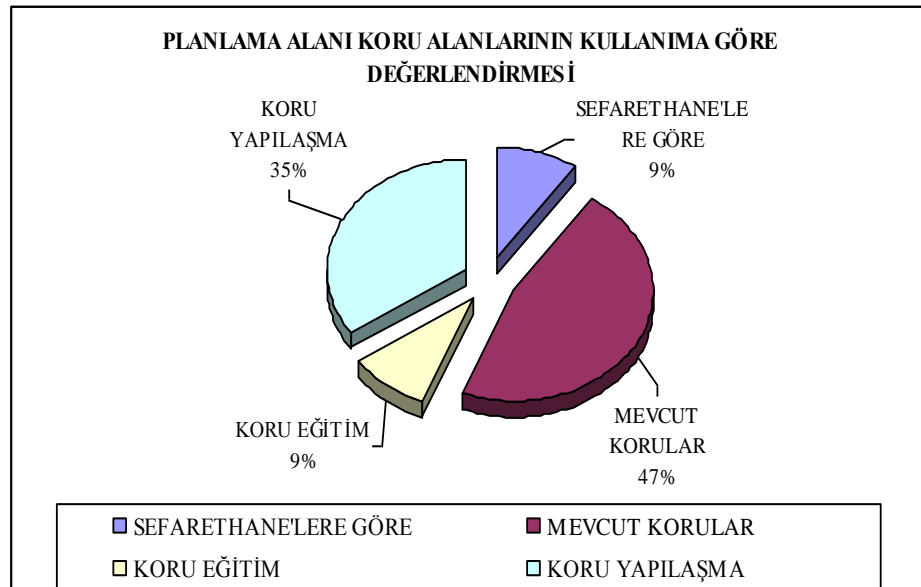
Bu korular, yukarıda listesi belirtilen koruların dışında olup Boğaziçi Nazım Planı'nda "Koru Lejandı" ile işaret edilmiş korulardır.

Korular herhangi bir nedenle koruluk vasfını kaybetmeler dahi ağaçlandırılarak tekrar koru haline getirilecektir.

Bu alanlardaki parsellerde muvakkat dahi olsa hiçbir inşaat yapılamaz. Ancak parselde mevcut olan tespitli eski eser bina veya binalar aynen (birinci sınıf eski eser olarak) restore edilerek lokanta, klüp, kamp yeri gibi kullanımlara tahsis edilebilir.

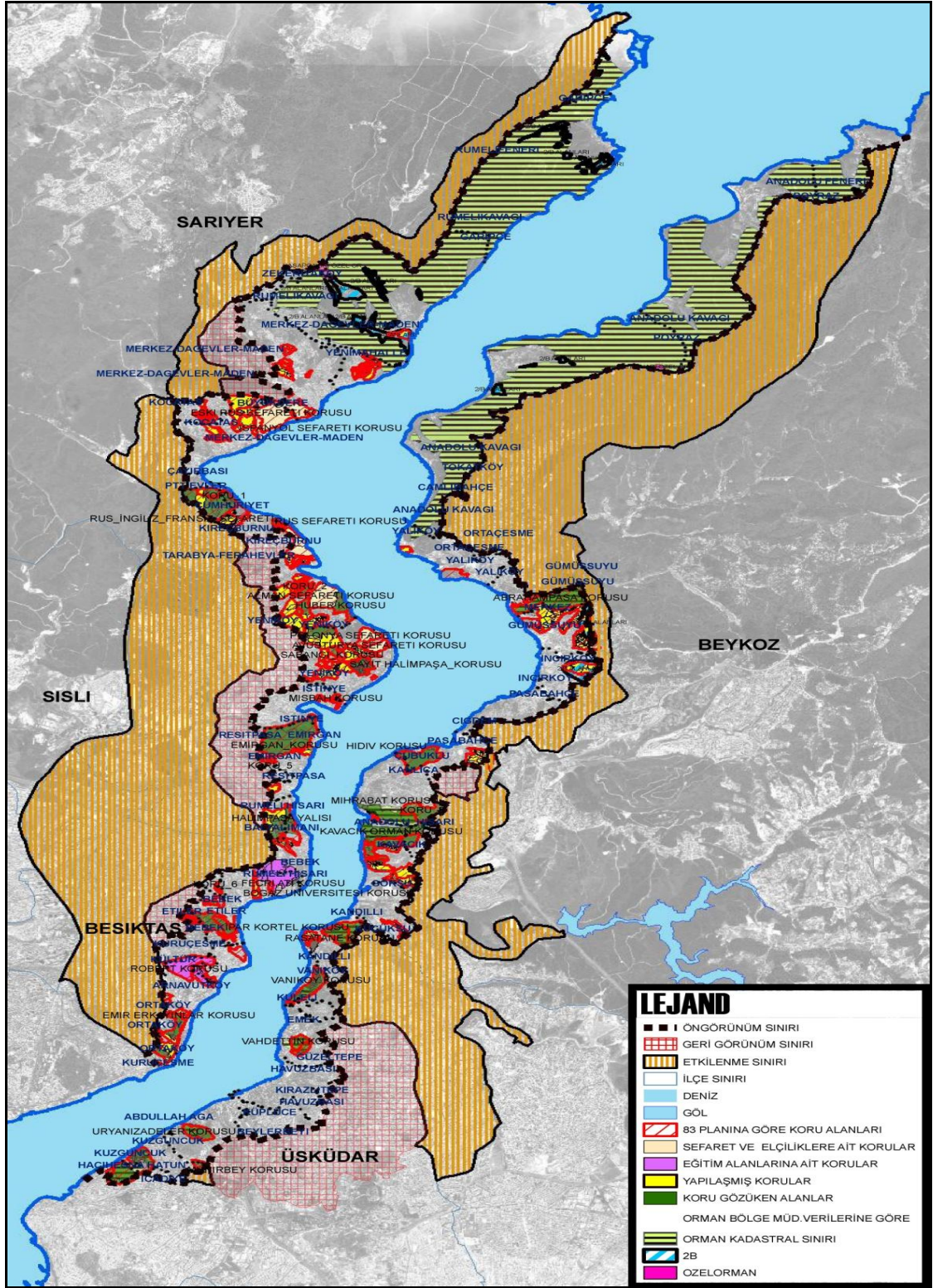
Boğaziçi ön görünüm bölgesindeki koru alanları İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008) 763,6 ha olarak belirtilmiştir. Koru alanları Mart 2008'deki arazi tespitine göre; niteliğini kaybetmiş içinde yapı bulunan koru alanları, mevcut koru alanları, eğitim tesisleri koru alanları ve sefarethane koruları olarak sınıflandırılmıştır. Koru alanlarının %35'i içinde yapı bulunan niteliğini kaybetmiş koru alanları, %9'u sefarethane koruları, % 9'u Eğitim tesislerindeki koru alanları ve %47'si mevcut koru alanlarıdır (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008)(Sekil 3.9)(Sekil 3.10).

Şekil 3.9: Boğaziçi Öngörünüm bölgesi koru alanlarının kullanıma göre değerlendirilmesi

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

Şekil 3.10: Mart 2008 arazi tespitine göre Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi kuru alanlarının sınıflandırılması

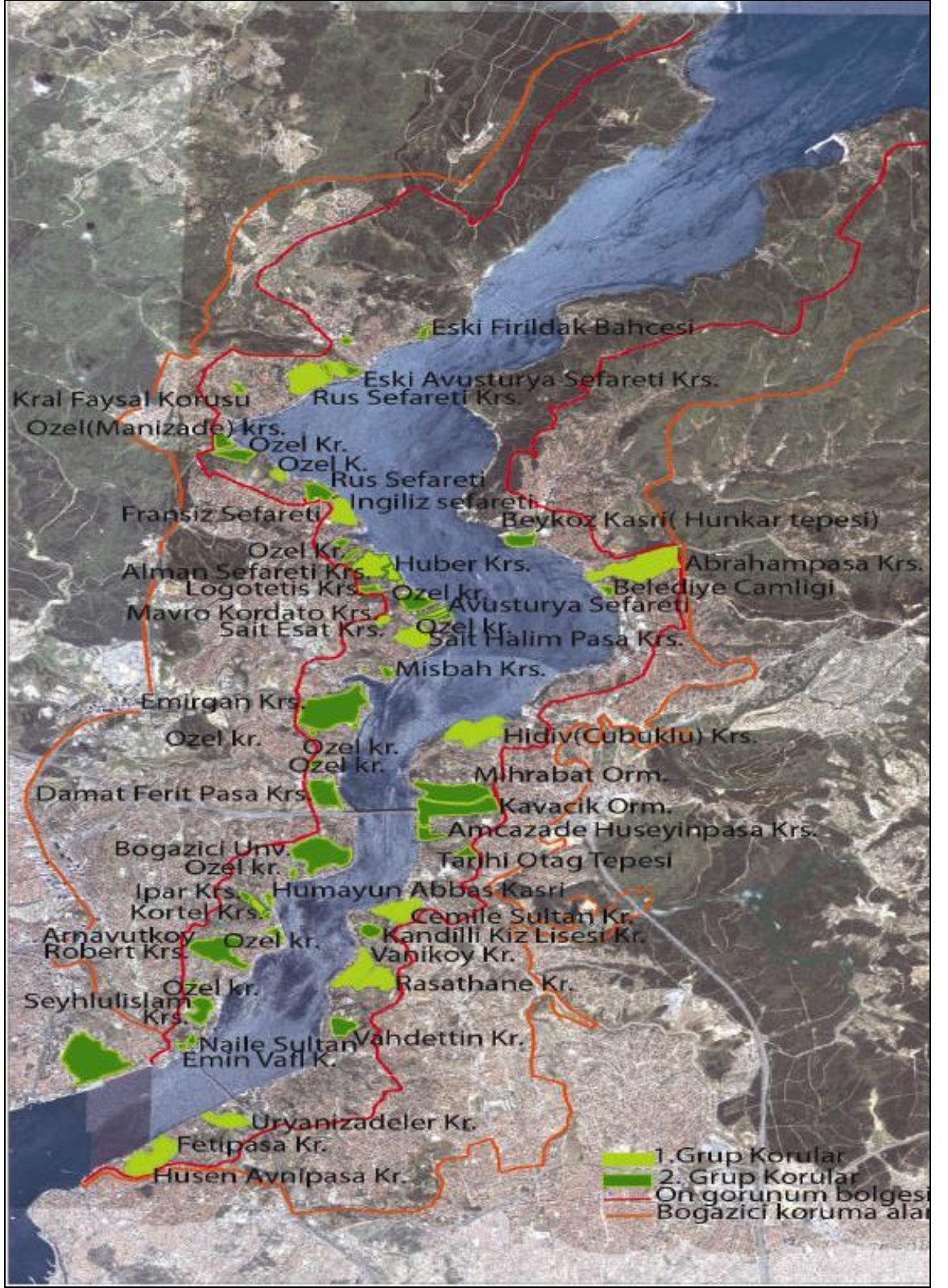

Kaynak: İBB Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivi ve İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008 verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından oluşturulan İstanbul Boğaziçi Planına İlişkin İnceleme ve Araştırma Raporunda (1999), boğaziçi öngörünüm bölgesinde Anadolu ve Rumeli yakasında yer alan korular şunlardır (Şekil 3.11);

- Anadolu yakasında; Hüseyin Avni Paşa Korusu, Fethi Paşa Korusu, Münir Bey Korusu, Üryanizade Korusu, Vahdettin Korusu, Rasathane Korusu, Vanıköy Korusu (Eski Papaz Korusu), Kandilli Kız Lisesi Korusu, Cemile Sultan Korusu-(Cemil Filmer Korusu), Otağtepe Korusu, Kavacık Ormanı Korusu, Mihrabat Ormanı Korusu, Hıdiv İsmail Paşa Korusu (Çubuklu Korusu), Belediye Korusu, Abrahampaşa Korusu, Beykoz Kasrı Korusu ve Özel Korulardır.
- Rumeli yakasında; Emir Erkayınlar Korusu (Şeyhülislâm Cemâleddin Efendi Korusu), Arnavutköy Robert Koleji Korusu, Fecri Atı Korusu, Kortel Korusu, İpar Korusu, Hümayun Abad Bah.(Bebek P.) Korusu, Boğaziçi Ün.(Reis-ül Küttap) Korusu, Damat Ferit Korusu, Belediye Korusu, Özel (Sabancı Atlı Köşkü) Korusu, Emirgan Korusu, Misbah Korusu, Sait Halim Paşa Korusu, Sait Esat (Mavrokardato) Korusu, Avusturya (Sefareti) Elçiliği Korusu, Polonya Sefareti Korusu, Logotetis Korusu, Damdösyon Korusu, Huber Korusu (Cumhurbaşkanlığı Yazlık Köşkü), Alman (Sefareti) Elçiliği Korusu, Özel(Sümer) Korusu, Fransız (Kons.) Elçiliği Korusu, İngiliz (Kons.-Yazlık) Korusu, Eski Rus Sefareti (Yazlık)Korusu, Özel(Manizade) Korusu, Faysal Korusu, İspanyol Sefareti Korusu, Rus Sefareti Korusu, Eski Avusturya Sefarati Korusu ve Diğer Özel Korular olarak sıralanmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu İstanbul Boğaziçi Planına İlişkin İnceleme ve Araştırma Raporu, 1999).

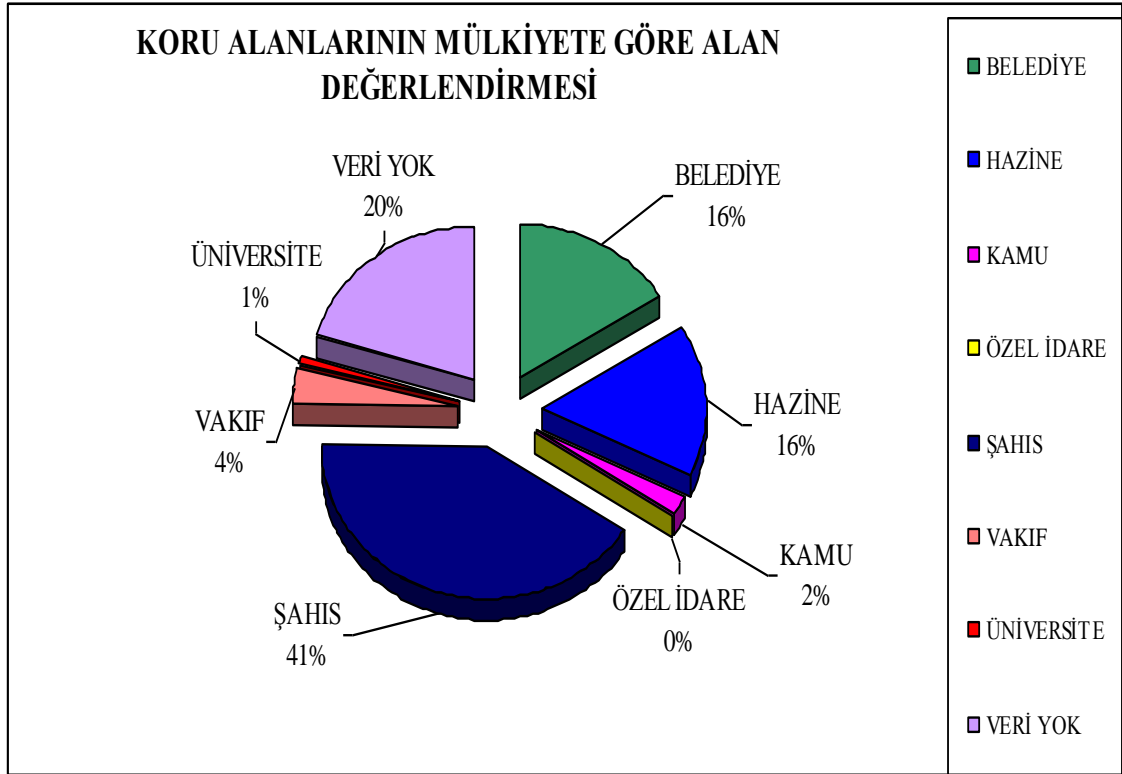
Şekil 3.11: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde koru alanları

Kaynak: İBB Boğaziçi İmar Müdürlüğü - Kılıç, 2006

İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), “Koru alanlarındaki mülkiyet dağılımı ise, %41 oranla şahıs mülkiyetinde olan korular birinci sırada olup ardından %16 oranında Belediye alanları, %16 oranında hazine alanları, %4 vakıf kamu alanları, %1 üniversite alanları ve özel idare olarak sıralanmaktadır. Mülkiyet verisinin %20’si ise bulunamamıştır.” şeklinde açıklanmıştır (Şekil 3.12).

Şekil 3.12: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi’nde koru alanlarının mülkiyete göre alan değerlendirilmesi

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

3.2.1 Mevcut Koru Alanları

Boğaziçi Öngörünüm bölgesi toplam koru alanlarının %47’si mevcutta koru alanı olarak kullanılan alanlardır (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008). Tablo 3.1’de alansal olarak 364.4 ha olan mevcut koru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı gösterilmiştir.

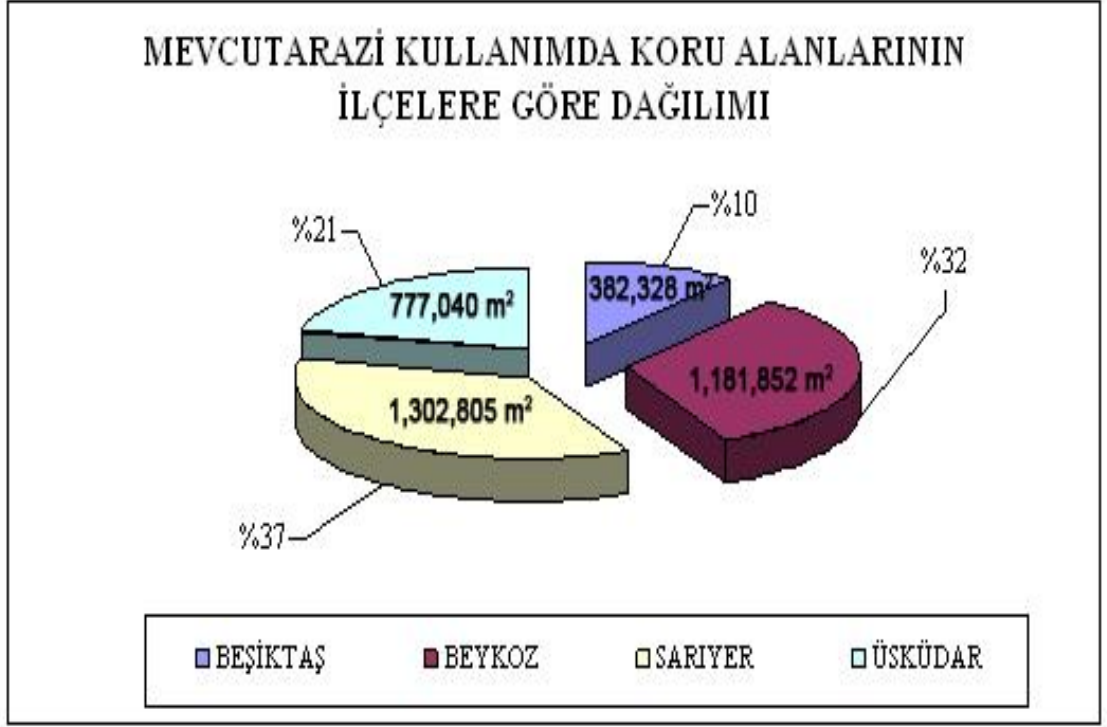
Tablo 3.1: Mevcut koru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı

İLÇE	MAHALLE	ALAN (m ²)
BEŞİKTAŞ	BEBEK	229 864
	ETİLER	10 139
	KÜLTÜR	27 634
	KURUÇEŞME	82 511
	ORTAKÖY	32 180
TOPLAM		382 328
BEYKOZ	ANADOLUHİSARI	293 716
	ÇUBUKLU	208 118
	KANLICA	303 839
	KAVACIK	100 980
	MERKEZ	275 199
TOPLAM		1 181 852
SARIYER	ARNAVUTKÖY	1 418
	BALTALİMANI	57 014
	CUMHURİYET	269 025
	EMİRGAN	444 055
	KİREÇBURNU	47 828
	RUMELİHİSARI	35 322
	RUMELİHİSARI BALTALİMANI	68 658
	TARABYA-FERAHEVLER	175 077
	YENİKÖY	204 406
TOPLAM		1 302 805
ÜSKÜDAR	ABDULLAH AĞA	92 115
	HACI HESNA HATUN	134 875
	KANDİLLİ	211 967
	KULELİ	89 767
	KUZKUNCUK	105 800
	VANİKÖY	142 516
TOPLAM		777 040
GENEL TOPLAM		3 644 025

Kaynak: İBB Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivi ve İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008 verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), “Mevcut koruların %21’i Üsküdar ilçesinde , %10’u Beşiktaş ilçesinde , %32’si Beykoz ilçesinde ve %37’si Sarıyer ilçesinde bulunmaktadır.” şeklinde açıklanmıştır (Şekil 3.13).

Şekil 3.13: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi’nde mevcut koru alanlarının ilçelere göre dağılımı

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

Tablo 3.2’de mevcut koru alanlarındaki mülkiyet dağılımının alansal değerleri verilmiştir. 98.9 ha koru alanının mülkiyet verisi ise bulunmamaktadır (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008).

Tablo 3.2: Mevcut koru alanlarının mülkiyet dağılımı

MÜLKİYET	ALAN (m²)
BELEDİYE	873 795
HAZİNE	614 033
KAMU	108 462
ŞAHİS	890 260
VAKIF	168 120
VERİ YOK	989 275
TOPLAM	3 644 025

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

3.2.2 Niteliğini Kaybetmiş İçinde Yapı Bulunan Koru Alanları

Tablo 3.3’de alansal olarak 269,2 ha olan niteliğini kaybetmiş içinde yapı bulunan koru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı gösterilmiştir. İlçelere göre alan büyüklüğü incelendiğinde; Beşiktaş ilçesinde 160,4 ha, Beykoz ilçesinde 81,1 ha, Sarıyer ilçesinde 168,5 ha ve Üsküdar ilçesinde 3,5 ha niteliğini kaybetmiş içinde yapı bulunan koru alanları bulunmaktadır (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008).

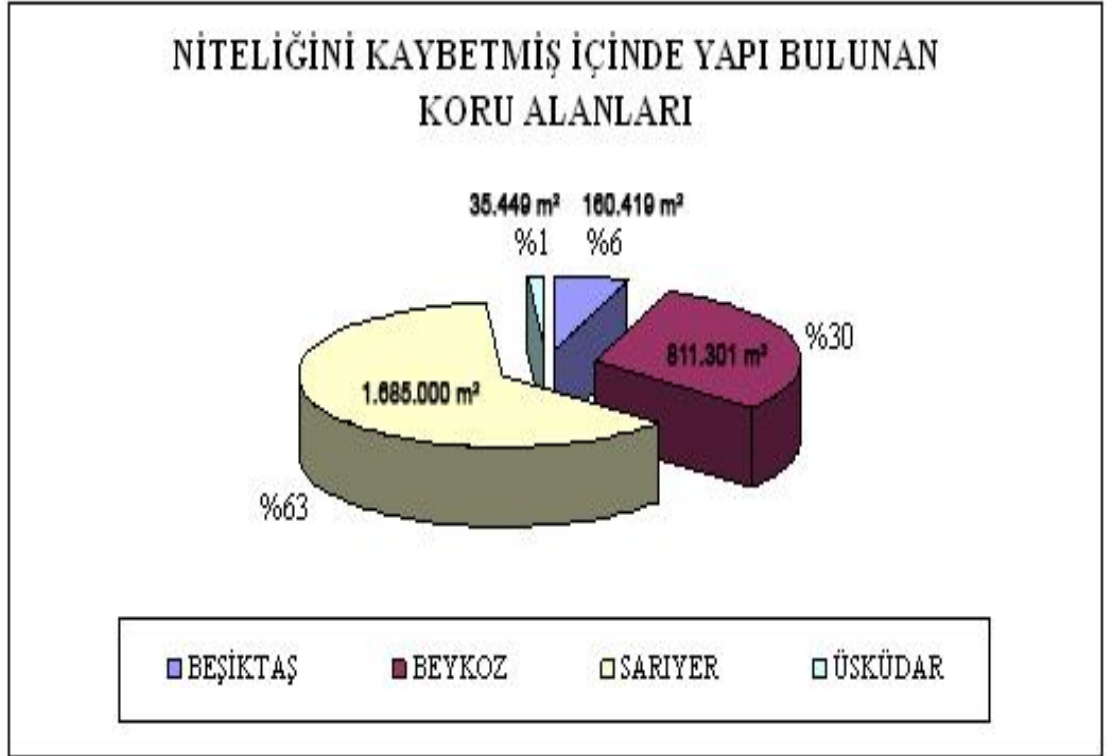
Tablo 3.3: Niteliğini kaybetmiş içinde yapı bulunan koru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı

İLÇE	MAHALLE	ALAN (m ²)
BEŞİKTAŞ	BEBEK	33 208
	KURUÇEŞME	127 211
TOPLAM		160 419
BEYKOZ	ANADOLUHİSARI	209 227
	ÇUBUKLU	84 348
	GÖKSU	31 714
	GÜMÜŞSUYU	361 186
	İNCİRLİ	85 525
	MERKEZ	21 268
	YALIKÖY	18 033
TOPLAM		811 301
SARIYER	BALTA LİMANI	71 028
	BÜYÜKDERE	280 225
	CUMHURİYET	48 878
	CUMHURİYET-KİREÇBURNU	27 614
	EMİRGAN	56 458
	İSTİNYE	17 730
	KİREÇBURNU	46 871
	MERKEZ DAĞ EVLERİ KOCATAŞ	60 614
	MERKEZ DAĞ EVLERİ MADEN	113 145
	MERKEZ DAĞ EVLERİ MADEN BÜYÜKDERE	4 257
	RUMELİ HISARI	32 954
	RUMELİ KAVAĞI	31 016
	TARABYA FERAHEVLER	405 939
	YENİ MAHALLE	106 511
YENİKÖY	381 758	
TOPLAM		1 685 000
ÜSKÜDAR	KANDİLLİ	35 449
TOPLAM		35 449
GENEL TOPLAM		2 692 169

Kaynak: İBB Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivi ve İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008 verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), “Niteliğini kaybetmiş kuru alanlarının ilçelere göre dağılımında %63 payla Sarıyer ilçesi birinci sıradadır. %30 payla Beykoz ilçesi 2. sırada ve %6’lık payla Beşiktaş 3. sırada ve %1’lik payla Üsküdar 4. Sıradadır.” şeklinde açıklanmıştır (Şekil 3.14).

Şekil 3.14: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi’nde niteliğini kaybetmiş içinde yapı bulunan kuru alanlarının ilçelere göre dağılımı

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

Tablo 3.4’de niteliğini kaybetmiş kuru alanlarındaki mülkiyet dağılımının alansal değerleri verilmiştir. 51,6 ha niteliğini kaybetmiş kuru alanının mülkiyet verisi ise bulunmamaktadır (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008).

Tablo 3.4: Niteliğini kaybetmiş içinde yapı bulunan koru alanlarının mülkiyet dağılımı

MÜLKİYET	ALAN (m²)
BELEDİYE	167 912
HAZİNE	340 526
ÖZEL İDARE	2 275
KAMU	2 301
ŞAHIS	1 601 848
ÜNİVERSİTE	3 547
VAKIF	26 540
VERİ YOK	516 203
KORU	31 015
TOPLAM	2 692 169

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

Sunulan veriler değerlendirildiğinde şahıs ve hazine mülkiyetindeki koru alanlarının ağırlıklı olarak niteliğini kaybettikleri görülmektedir.

3.2.3 Eğitim Tesislerinin Bulunduğu Koru Alanları

Eğitim tesislerinin bulunduğu koru alanları Beşiktaş ve Üsküdar ilçelerinde yer almaktadır. Bu alanlar, Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Kız Lisesi ve Robert Kolejidir. Tablo 3.5’de alansal olarak 567.541 m² olan Eğitim tesislerinin bulunduğu koru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı gösterilmiştir (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008).

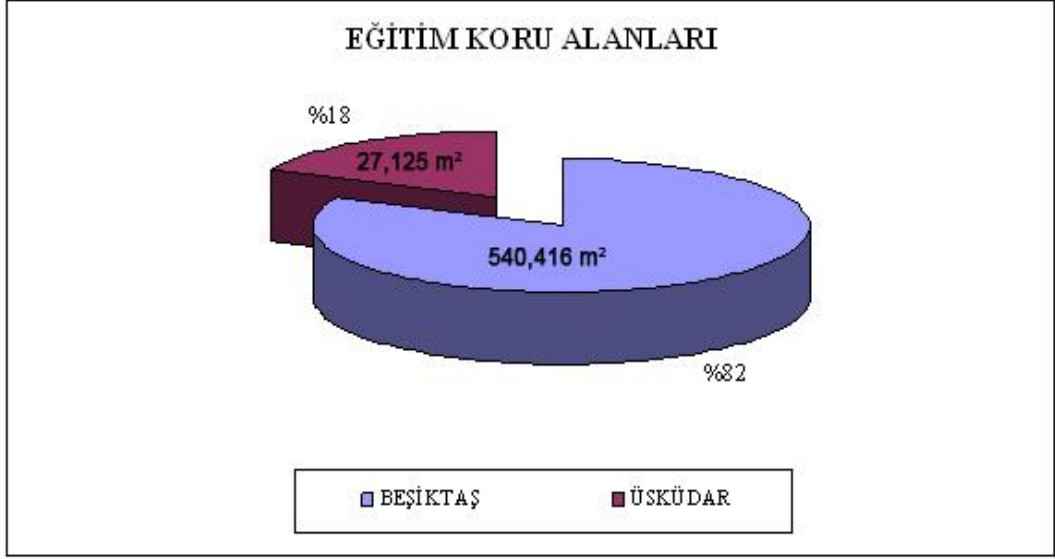
Tablo 3.5: Eğitim tesislerinin bulunduğu koru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı

İLÇE	MAHALLE	ALAN (m²)
BEŞİKTAŞ	ARNAVUTKÖY	33 355
	ARNAVUTKÖY-KURUÇEŞME	43 200
	BEBEK	135 050
	KURUÇEŞME	192 819
	RUMELİ HİSARI	135 992
TOPLAM		540 416
ÜSKÜDAR	KANDİLLİ	27 125
TOPLAM		27 125
GENEL TOPLAM		567 541

Kaynak: İBB Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivi ve İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008 verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışmasında (2008), “Eğitim tesislerinin bulunduğu koru alanları %82’si Beşiktaş ilçesinde, %18’i Üsküdar ilçesinde bulunmaktadır.” şeklinde açıklanmıştır (Şekil 3.15).

Şekil 3.15: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde eğitim tesislerinin bulunduğu koru alanlarının ilçelere göre dağılımı

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

Tablo 3.6'da eğitim tesislerinin bulunduğu koru alanlarındaki mülkiyet dağılımının alansal değerleri verilmiştir (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008).

Tablo 3.6: Eğitim tesislerinin bulunduğu koru alanlarının mülkiyet dağılımı

MÜLKİYET	ALAN (m²)
BELEDİYE	11 791
HAZİNE	186 471
ŞAHIS	358 107
ÜNİVERSİTE	11 172
TOPLAM	567 541

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

3.2.4 Sefarethane Koru Alanları

Sefarethane koru alanları yalnızca Sarıyer ilçesinde bulunmaktadır. Tablo 3.7’de alansal olarak 732.998 m² olan ve Büyükdere, Kireçburnu, Merkez, Dağevleri, Maden, Tarabya, Ferahevler ve Yeniköy’de sefarethane koru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı gösterilmiştir (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008).

Tablo 3.7: Sefarethane koru alanlarının ilçelere ve mahallelere göre dağılımı

İLÇE	MAHALLE	ALAN m ²
SARIYER	BÜYÜKDERE	217 801
	KİREÇBURNU	22 289
	MERKEZ DAĞEVLERİ-MADEN	100 313
	TARABYA-FERAHEVLER	301 182
	YENİKÖY	91 413
TOPLAM		732 998

Kaynak: İBB Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivi ve İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008 verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur

Tablo 3.8’de sefarethane koru alanlarındaki mülkiyet dağılımının alansal değerleri verilmiştir. Sefarethane korularının mülkiyet dağılımında 26.650 m²’lik koru alanının verisine ulaşılamamıştır (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008).

Tablo 3.8: Sefarethane koru alanlarının mülkiyet dağılımı

MÜLKİYET	ALAN (m²)
BELEDİYE	5 169
HAZİNE	1 227
KAMU	797
ÖZEL İDARE	2 491
ŞAHİS	681 932
VAKIF	5 732
VERİ YOK	26 650
TOPLAM	732 998

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

3.3 MESİRE ALANLARI

İstanbul'un her muhitinde bulunan tarihi mesire yerleri, özellikle Boğaziçi'nde daha çok ve daha görkemli şekilde yer almışlardır.(Şekil 3.16)

Boğaziçi öngörünüm bölgesinde mesire alanları 22.07.1983 onanlı, 1/5000 ölçekli, Boğaziçi Nazım Plan Raporunda (1983, ss. 42-44):

Bugün rekreasyon olarak isimlendirdiğimiz çeşitli davranışlardan hafta sonu ve tatil günleri için açık havada dinlenme ve eğlenme faaliyetleri evvelce mesire yerlerinde yapılmaktaydı.

Aynı faaliyetler bugünkü koşullarda, plajlar, kampingler, tatil siteleri, orman içi piknik alanları gibi çeşitli yerlere dağılmış bulunmakta ve mesire yerlerinin önemini yitirmelerine neden olmaktadır.

Bu dağılımın önemli nedenlerinden bir diğeri de, evvelce kamu mülkü olan bu mesire yerlerinin, zaman aşımı içinde, çoğunlukla özel mülkiyete geçmiş olması ve kamu mülkiyetindekilerden bir kısmının da, gecekondular, sanayi tesisleri ya da kamu tesisleri tarafından işgal edilmesidir.

Özel mülkiyette olanlardan bazıları bugüne kadar planlarla muhafaza edilmek istenmiş ise de, kamulaştırılmadıkları için, Hisseli Tapu usulü ile parçalanarak, Boğaziçi'nde sakıncalı bina ölçüleri ve nüfus yoğunluğu meydana getirmektedirler. Bu durumda, tarihi ve fiziki nitelikleri itibariyle Boğaziçi'nin en önemli Doğal Sit değerlerinden olan ve her türlü işgal, aykırı kullanım ve benzeri davranışlardan arındırılarak kent nüfusunun gerekli rekreatif kullanımına ve eski hüviyetine uygun olarak şehir dışı uzak mesafelere gidilmesine lüzum kalmadan halkın istifadesine açılmaları zorunlu görülen mesire yerleri, G.E.E. ve A.Y.K.'nun 12.3.1977 tarih ve 9680 sayılı kararı ile belirlenmiş olup, aşağıda yer ve isimleri açıklanmış olanlardır:

- *Göksu ve Küçükso mesireleri ve bostanları*
- *Büyükdere ve Bentler mesiresi*
- *Kanlıkavak-Baltalimanı mesiresi*
- *Beykoz Tokat Çayırı mesiresi*
- *Sultaniye Çayırı mesiresi*
- *Çubuklu Çayırı mesiresi*
- *Kavacık Vadisi mesiresi*
- *Havuzbaşı mesiresi*
- *Nakkaş Bostanları mesiresi*
- *İstavroz Çayırları mesiresi*
- *Sarıyer Sular mesiresi*

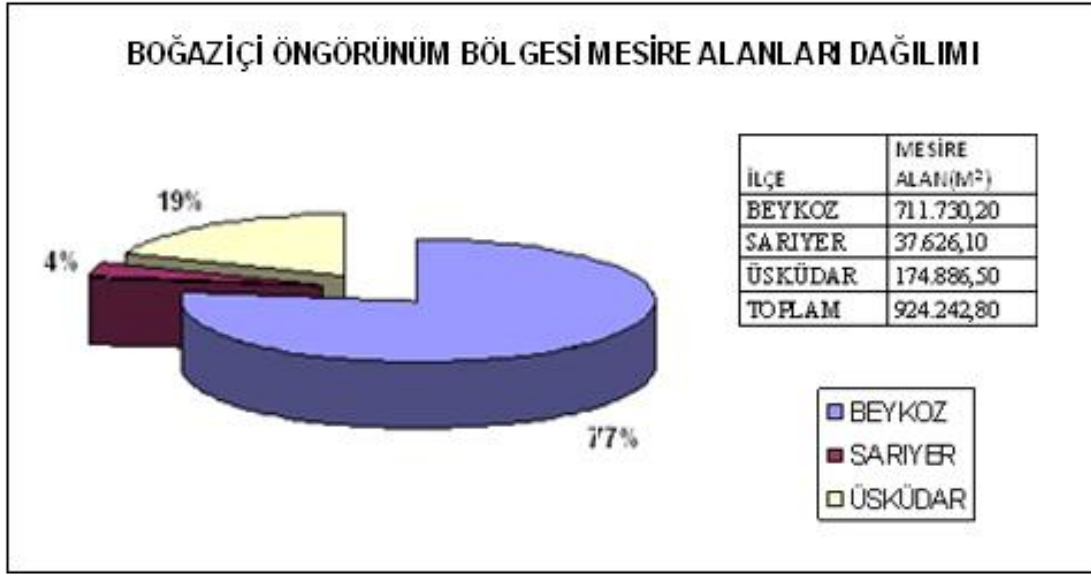
Bu mesire yerlerinin öncelikle kamulaştırılması ve halkın istifadesine açılmaları temel ilke olarak kabul edilmiştir.

Nazım planda belirtilen mesire alanlarında (kamu mülkiyetinde veya özel mülkiyette olanlar dahil) %1 taban alanı katsayısı ile en çok 4,00 m irtifalı ve inşaat sahası toplamı en çok 40 m² olan büfe vs. gibi tesisler yapılabilir.

Yapılacak tesisin azami bina cephe ve derinliği 7,00 m, asgari bahçe mesafesi 20,00 m'dir. Mesire alanının 10 dönümden fazla olması halinde yukarıdaki koşullarda birden fazla büfe vs. tesisler yapılabilecektir.

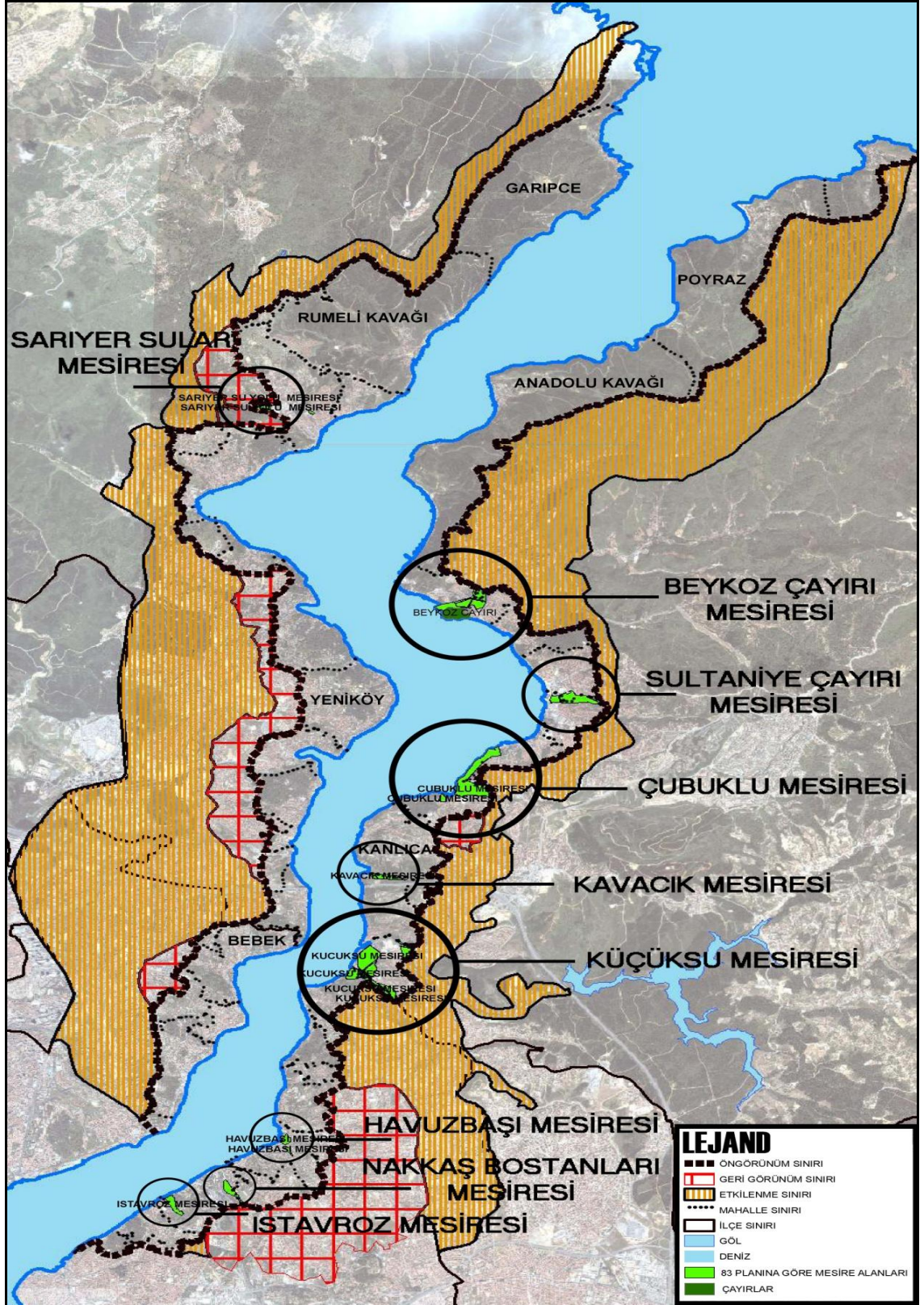
Boğaziçi ön görünüm alanında arazi tespit ve orman kadastral sınırları dikkate alınarak mesire alanları 92,4 ha olarak belirlenmiştir. Mesire alanlarının ilçelere göre dağılımı incelendiğinde; %77'sinin Beykoz, %19'unun Üsküdar, %4'ünün Sarıyer ilçesinde yer aldığı görülmektedir (İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması 2008)(Şekil 3.17).

Şekil 3.17: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde mesire alanlarının ilçelere göre dağılımı

Kaynak: İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008

Şekil 3.16: Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi'nde Mesire Alanları

Kaynak: İBB Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivi ve İBB Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması, 2008 verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

4. KÜÇÜKSU MESİRE ALANI'NIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEBİLİRLİĞİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

4.1 KÜÇÜKSU MESİRE ALANI'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ

Küçüksu mesire alanının genel özellikleri olarak çalışmanın bu bölümünde; Küçüksu mesire alanının kent içindeki konumu ve ulaşım bağlantıları, mülkiyet durumu ve sınırları, yasal durumu, mevcut kullanım durumu, tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan öğeleri, doğal özellikleri, geçmişte kullanan kullanıcı grupları, oluşum, gelişim, değişim süreci ve küçüksu mesire alanı için bir yeniden işlevlendirme yaklaşımı bölümleri incelenmiştir.

4.1.1 Küçüksu Mesire Alanı'nın Kent İçindeki Konumu ve Ulaşım Bağlantıları

Küçüksu Mesire Alanı, İstanbul ilinin Anadolu yakasında Beykoz ilçesinin Göksu mahallesinde yer almaktadır. Kuzeyinde Anadolu Hisarı Kalesi, Batısında İstanbul Boğazı, Güneyinde Üsküdar İlçesinin Kandilli mahallesi, Doğusunda Göksu Vadisi, Güney Doğusunda Sevda Tepesi, Kuzey Doğusunda eski tuğla, kiremit, halat fabrikası ve Anadolu Hisarı mezarlığı bulunmaktadır.

Küçüksu Mesire Yeri; Göksu ve Küçüksu derelerinin kucakladığı geniş bir delta'nın alüvyal dolgulu kıyı alanıdır. Şekil 4.1'de Küçüksu mesire yerinin İstanbul kenti içindeki konumu gösterilmiştir.

Şekil 4.1: Küçüksu mesire alanının kent içindeki konumu

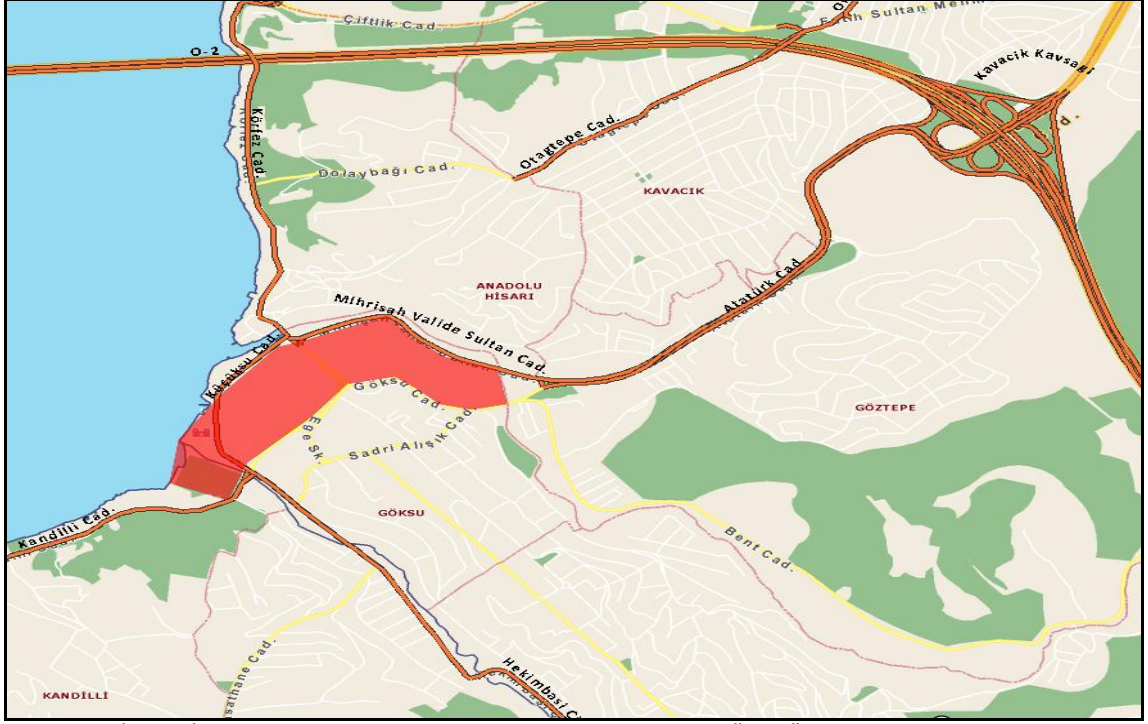
Kaynak: İBB GIS veri tabanı verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

Küçüksu Mesire Alanı'na ulaşım ise, bağlantıyı sağlayan birçok taşıt yolu ile sağlanabilmektedir. İstanbul boğazına paralel bir şekilde Anadolu yakası Boğaziçi alanının çok önemli bir taşıt yolu olan sahil yolu mesire alanını bölerek içerisinden geçmektedir. Mesire alanına karayolu taşıtları vasıtasıyla Avrupa yakasından ulaşmak isteyenler, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü (II. Boğaz Köprüsü)'nü geçtikten sonra O2 (TEM) oto yolunu takip ederek, Kavacık-Anadolu Hisarı yoluyla Atatürk ve Mihrişah Valide Sultan caddeleri üzerinden alana ulaşabilmektedir. Şekil 4.2'de kırmızı renk ile belirtilen küçüksu mesire alanının karayolu ulaşım bağlantıları gösterilmektedir.

Küçüksu Mesire Alanı'na yaya ulaşımı ise sahil yolunu ve diğer tali yolları çevreleyen yaya kaldırımları üzerinden sağlanmaktadır. Mesire alanına 15 dakikalık yürüyüş mesafesinde olan Kandilli ve Anadoluhisarı semtinden yaya ulaşımı yoluyla erişmek mümkündür.

Küçüksu ve Anadolu Hisarı iskelelerinden şehir hatları vapurları vasıtasıyla mesire alanına deniz yoluyla ulaşım da mümkündür.

Şekil 4.2: Küçüksu mesire alanının karayolu ulaşım bağlantıları

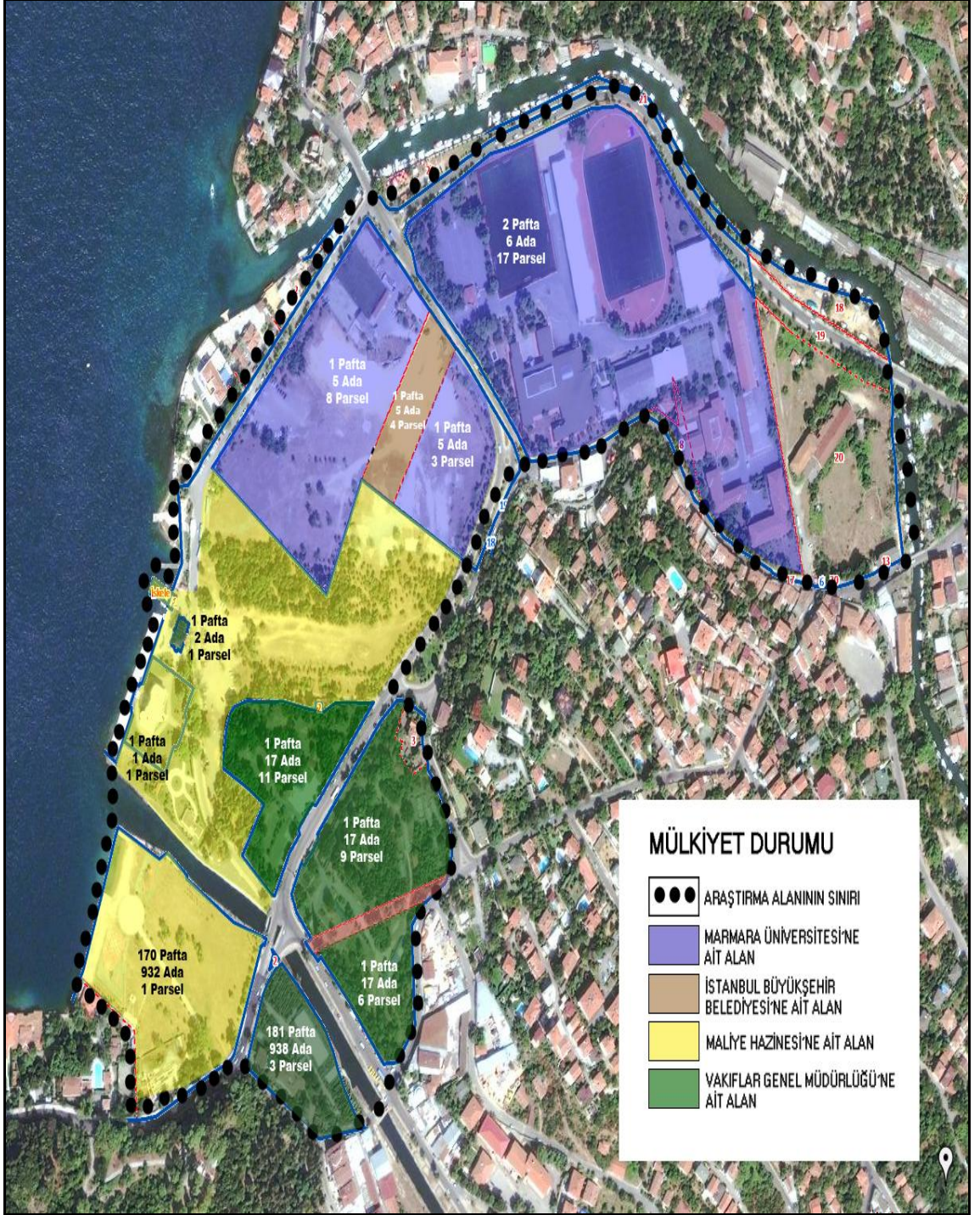

Kaynak: İBB GIS veri tabanı verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

4.1.2 Küçüksu Mesire Alanı'nın Mülkiyet Durumu ve Sınırları

Küçüksu mesire alanı, Marmara Üniversitesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Maliye Hazinesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi mülkiyetlerinde bulunmaktadır (Şekil 4.3). Mesire alanının en fazla olan kısmı %48,26'sı Marmara Üniversitesi mülkiyetinde olup Maliye Hazinesi mülkiyetindeki kısım alanın %31,64'ünü, Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki alanlar %17,98'ini, Büyükşehir Belediyesi mülkiyetindeki kısım ise %2,12'sini oluşturmaktadır (Tablo 4.1).

Şekil 4.3: Küçüksu mesire alanının mülkiyet durumu ve sınırları

Kaynak: İBB GIS veri tabanı verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.1: Küçüksu mesire alanının mülkiyet dağılımı

MÜLKİYET	PAFTA / ADA / PARSEL	ALAN m²
Marmara Üniversitesi (% 48,26)	1 pafta, 5 ada, 8 parsel	32 145
	1 pafta, 5 ada, 3 parsel	11 263
	2 pafta, 6 ada, 17 parsel	78 585
TOPLAM		121 993
Vakıflar Genel Müdürlüğü (% 17,98)	1 Pafta, 17 ada, 11 parsel	12 161
	1 Pafta, 17 ada, 9 parsel	16 959
	1 Pafta, 17 ada, 6 parsel	7 391
	181 Pafta, 938 ada, 3 parsel	8 662
	1 Pafta, 2 ada, 1 parsel	283
TOPLAM		45 456
İstanbul Büyükşehir Belediyesi (% 2,12)	1 pafta, 5 ada, 4 parsel	5 361
	TOPLAM	
Maliye Hazinesi (% 31,64)	Kadastral Boşluk Alanlar ve 170 pafta, 932 ada, 1 parsel	79 973
	TOPLAM	

Kaynak: İBB GİS veri tabanı verilerinden yararlanılarak Nedim GÜNDÜZ tarafından oluşturulmuştur.

Mesire alanında Marmara Üniversitesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Maliye Hazinesi mülkiyetlerinde bulunan boğaziçi öngörünüm bölgesindeki “Ağaçsız Mesire Alanı” ve “Rekreasyon Alanı” niteliğindeki parsellerin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından kamulaştırılma işlemlerinin gerçekleştirilmesi düşünülmektedir.

4.1.3 Küçüksu Mesire Alanı'nın Yasal Durumu

Küçüksu mesire alanı 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planında “Ağaçsız Mesire Alanı” ve “Rekreasyon Alanında”; 22.07.1983 onanlı, 1/1000 ölçekli Boğaziçi Sahil Şeridi ve Öngörünüm Bölgesi uygulama Planının, 13.06.2011 onanlı sayısallaştırılmış ve güncelleştirilmiş paftalarında da, Sahil Şeridinde Günümüze Kadar Korunabilen Tarihi Çevre Kapsamında “Ağaçsız Mesire Alanında”, kalmaktadır.

Ağaçsız Mesire Alanları; Öncelikle kamulaştırılacak alanlardır. Bu alanlarda TAKS 0.01 ile inşaat sahası toplam 40 m² olan ve H.max. 4.50 m. irtifada kafe, büfe ve WC tesisleri yapılabilir. Vaziyet planları için Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun görüşü alındıktan sonra İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının onayından sonra uygulama yapılabilir.

Küçüksu mesire alanı Boğaziçi sahil şeridi ve öngörünüm alanında yer almaktadır ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu'na, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na ve 3621/3830 sayılı Kıyı Kanunu'na tabidir.

Birden fazla kanuna tabi olan Boğaziçi sahil şeridi ve öngörünüm bölgesinde hangi kanunun uygulamada öncelikli olacağı; İ.B.B. Boğaziçi İmar Müdürlüğü arşivinde yapılan araştırmada, 17.05.1993 tarih, 193/60 esas no, 1993/88 karar no ile T.C. DANIŞTAY Birinci Dairesi tarafından verilen karar ile öncelikle 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu hükümlerinin uygulanması gerektiği sonucuna varıldığı anlaşılmıştır.

Bu durum: Anılan Kanunların, yürürlüğe giriş tarihleri ve içerikleri dikkate alındığında; 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun, hem sonradan yürürlüğe giren kanun olması hem de söz konusu alan için özel kanun olması itibarıyla Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa göre öncelikle uygulanması konusunda duraksama olmamak gerekir.

2960 sayılı Boğaziçi Kanununun 1. ve 3. maddeleri değerlendirildiğinde, görülüyor ki Boğaziçi Kanunu gerek şehircilik ve imar, gerekse kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve nihayet bölgenin turistik yapısı da göz önünde bulundurulmak sureti ile

bölge için çok özel ve Nazım İmar Planıyla Uygulama Planları ve harita esas alınarak yürürlüğe konulmuş kendine özgü bir kanundur. Bu kanunla, sınırları belirlenmiş alanlar bir bütün olarak ele alınıp uyulması gereken ilkeler saptanmıştır. Bu bağlamda, Kıyı Kanununun özellikle, kıyı kenar çizgisini belirleyen ve Boğaziçi Kanununa aykırı düşen hükümlerinin, bu alanda Boğaziçi Kanununun konu, kapsam ve nitelik bakımından Kıyı Kanununa aykırılık taşımayan hükümlerini de ihlal etmeksizin uygulama olanağı bulunmamaktadır. Böyle bir uygulama, Boğaziçi Kanununun tüm hükümlerini uygulanamaz hale sokacağı gibi yasaların ileriye dönük olarak uygulanacağı, geriye dönük uygulamaya olanak veren özel hükümler getirilmedikçe belirlenmiş hukuki statüleri ve durumları etkilemeyeceği yolundaki genel kurala da ters düşer.

Belirtilen nedenlerle Boğaziçi sahil şeridi ve öngörünüm bölgelerinde öncelikle 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu hükümlerinin uygulanması gerektiği sonucuna varılmakla 17.05.1993 gününde oybirliğiyle karar verildi şeklinde açıklanmıştır (Danıştay Birinci Dairesi Kararı 1993, 193/60 esas no, 1993/88 karar no).

4.1.4 Küçüksu Mesire Alanı'nın Mevcut Kullanım Durumu

Küçüksu mesire alanı günümüzde atıl durumda eski günlerine kavuşmayı beklemektedir. Şekil 4.4'te Küçüksu mesire alanının sırasıyla Sevda Tepesi ve Otağtepe sırtlarından görünümü verilmiştir.

Şekil 4.4: Küçüksu mesire alanının sırasıyla Sevda Tepesi ve Otağtepe sırtlarından görünümü

Kaynak: Kişisel Çekim, 2013

Marmara üniversitesi mülkiyeti altında olan ve üzerinde herhangi bir yapı bulunmayan 1 pafta, 5 ada, 8 ve 3 parseller tel çitler ve fiziki engeller ile çevrilerek kamu kullanımına kapatılmış, çayırın bütünlüğü bozulmuş, kamusal alan olma özelliğinin yitirilmesine sebep olmuştur. (Şekil 4.5)

Şekil 4.5: 1 pafta, 5 ada, 8 ve 3 parsellerin durumu

Kaynak: Kişisel Çekim, 2013

Maliye Hazinesine ait kadastral boşluk olan alanlarda çeşitli yerlere kaçak olarak hafriyat, moloz ve inşaat atıkları dökülmüş bulunmaktadır. (Şekil 4.6)

Şekil 4.6: Maliye hazinesi mülkiyetinde olup kaçak olarak dökülen hafriyat, moloz ve inşaat atıkları

Kaynak: Kişisel Çekim, 2013

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait olan ve üzerinde herhangi bir yapı bulunmayan 1 pafta 5 ada 4 parsel atıl durumdadır. Marmara Üniversitesi mülkiyetinde bulunan 2 pafta 6 ada 17 parsel ise Marmara Üniversitesi Spor Akademisi olarak hizmet vermektedir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7: Marmara üniversitesi spor akademisi

Kaynak: Kişisel Çekim, 2013

Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetinde olan 1 Pafta 17 ada 11, 9, 6 parseller ve 18 Pafta 938 ada 3 parsel fidanlık ve ağaç satış yerleri olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8: Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetindeki fidanlık ve ağaç satış yerleri olarak kullanılan parseller

Kaynak: Kişisel Çekim, 2013

Küçüksu Kasrı ve etrafı, Küçüksu Plajı'nın bulunduğu 170 pafta 932 ada 1 parsel T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı himayesindedir. Sırasıyla Küçüksu Kasrı'nın yanında bulunan İ.B.B. İstanbul Şehir Hatları Küçüksu İskelesi, Göksu ve Küçüksu derelerinin günümüzdeki durumu şekil 4.9'da gösterildiği gibidir.

Şekil 4.9: Şehir hatları küçüksu iskelesi, Göksu ve Küçüksu derelerinin günümüzdeki durumu

Kaynak: Kişisel Çekim, 2013

4.1.5 Küçüksu Mesire Alanı'nın Tarihi Eser ve Kültürel Miras Niteliğinde Olan Öğeleri

Bölgenin geçmişi İstanbul'un fethinden önceki dönemlere dayanan ilk Türk yerleşim merkezlerinden biri olma özelliğine bağlı olarak, araştırma alanında birçok tarihi eser bulunmaktadır.

Kazancıbaşı (2006), Küçüksu Mesire Alanı'nın tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan öğelerini; Küçüksu Kasrı, Küçüksu Camii, Küçüksu (Mihrişah Valide Sultan) Çeşmesi, Darüttalim'i Musiki ziyafetlerine zemin teşkil eden Fenerlikli Ahşap Köşk olarak sayar. Kazancıbaşı'na (2006) göre, anılan bu eserler yakın mesafelerde sanki sıcaklıklarından mutluluk duyuyorlarmış gibi birbirlerine sokularak kümeleşmiş birer kültür ve tarih anıtları halinde Küçüksu sahilindeki yerlerini almıştır. Her bir yapı, Küçüksu bölgesinin kimliğinin tanınması bakımından ayrı bir zevk ve inceleme konusu olmaktadır (Kazancıbaşı 2006).

Bölgenin doğal güzellikleri, tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan öğeleri aynı zamanda tarihsel ve kültürel gelişmelere de kucak açmıştır.

4.1.5.1 Küçüksu Mesire Alanının Tarihi Eser ve Kültürel Miras Niteliğinde Olan Mevcut Öğeleri

Araştırma alanının tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan mevcut öğeleri; Anadolu Hisarı Kalesi, Küçüksu Kasrı ve Küçüksu (Mihrişah Valide Sultan) Çeşmesi'dir.

4.1.5.1.1 Anadolu Hisarı kalesi

Tarihte önemli olaylara tanıklık etmiş olan Anadoluhisarı, İstanbul Boğazı'nın Asya yakasında 7.000 metrekarelik bir alan üzerine, Boğazın en dar noktası olan 660 metre mesafedeki bölgesine 1395 yılında, Yıldırım Beyazıt tarafından inşa edilmiştir [online Anadolu Hisarı].

Anadoluhisarı, asıl kale, iç kale duvarı, dış kale duvarları ve üç kuleden meydana gelir. Hisarın ana yapısını dikdörtgen şeklinde yüksek bir kule oluşturur. İç kale durumunda olan bu kuleyi bir duvar çevirir. Kule ile iç duvarları ikinci bir sur kuşatır. Çok kenarlı olan bu surun köşelerinde burçlar vardır. Sur dış kale vazifesi görür. Hisarın inşaatında kesme blok taşlardan başka, tuğla da kullanılmıştır [online Anadolu Hisarı Tarihi].

Fatih Sultan Mehmet Rumelihisarı'nı yaptırırken ayrıca Yıldırım Beyazıt'ın yaptırdığı Güzelcehisar'a üç kale burcu ilave ederek orayı tahkim ettirmiş ve bakımını yaptırmıştır. Rumelihisarı ile birlikte bu hisarın vazifesi, İstanbul'un fethinde boğazın kontrolünü sağlamak olmuştur. Daha sonra uzun yıllar Boğaz'da Türk hakimiyetini sağlamakta ve Karadeniz'den gelen tehlikelere karşı koymakta önemli rol oynamıştır. Türk ve Osmanlı askeri mimarlığının en olgun örneklerinden biri olan hisar zamanla askeri değerini yitirmiş, Boğaziçi'nin manzarasına güzellik katan bir unsur haline gelmiştir (Göncüoğlu 2003b).

Anadoluhisarı, yerleşme alanı olmaya Fatih Sultan Mehmed Han devrinde başlamıştır. Fatih Sultan Mehmed buraya, sultan mahfilli bir cami yaptırmıştır. Hisar civarına önce askerler yerleştirilmiş, daha sonra sivil halk da iskan edilmeye başlanmıştır [online Anadolu Hisarı Tarihi].

Göncüoğlu'na göre (2003b), Anadoluhisarı boğaz geçişlerini kontrol altında tutmak için yapıldığından 'Gözlüce Hisar' adıyla da anılır. Bunun yanı sıra başka kaynaklarda buranın ismi 'Güzelcehisar', 'Yeni Hisar', 'Yenice Hisar' olarak da geçer. Batıda ise 'Neo-Castrum'(Yeni Hisar) diye anılır (Göncüoğlu 2003b).

Şekil 4.10: 19. yüzyılda Anadoluhisarı

Kaynak: Özhekim, 2006

Hisar, 19. yüzyılın ortalarına gelinceye kadar mimari bütünlüğünü korumuştur. (Şekil 4.10) Daha sonraki yıllarda hisarpeçeden dışarı açılan iki kapı yıkılıp buradan duvarda iki geniş gedik açılarak avludan geçirilen yol, Anadolu yakasındaki sahil yolunu oluşturarak hisarın bütünlüğünü bozmuştur (Şekil 4.11)(Şişman 2011).

Şekil 4.11: 2011 Anadoluhisarı

Kaynak: Şişman, 2011

Şekil 4.12: Anadoluhisarı'nın Göksu deresi kıyısından görünümü

Kaynak: Kişisel Çekim, 2013

1928 yılında Kandilli Belediyesi tarafından bazı küçük onarımlar yapılmış, bu tarihten çok sonraları da yıpran bölümler Beykoz Belediyesince yeniden düzenlenmiştir. Hisar'da 1991-1993 yılları arasında Kültür Bakanlığı tarafından da bazı çalışmalar yapılmıştır. Hisarın içinde taşınabilir kültür varlığı yer almamakla birlikte Anadoluhisarı'nın kendisi başlı başına bir kültür varlığıdır (Göncüoğlu 2003b). Şekil 4.12'de hisarın Göksu deresi kenarından çekilmiş günümüze ait fotoğrafı verilmiştir.

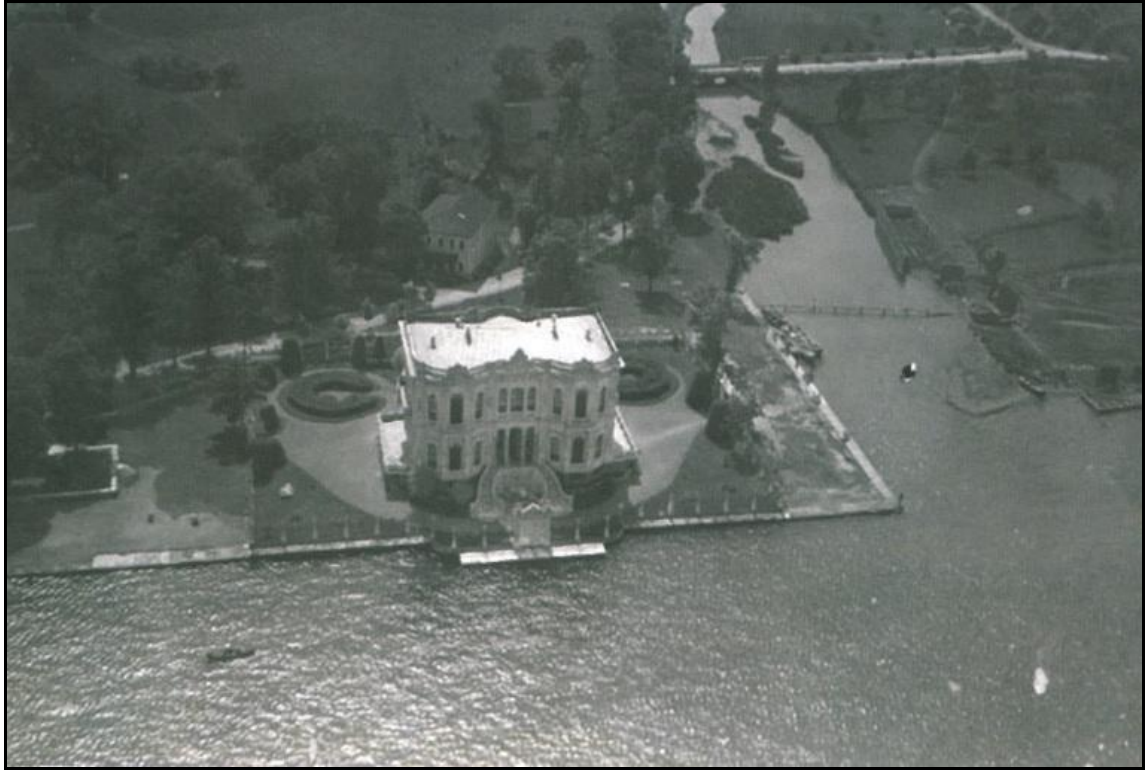
4.1.5.1.2 Küçüksu Kasrı

Küçüksu Kasrı, I. Mahmud'un Sadrazamı Divitdar Mehmet Paşa tarafından, 1751-1752 senelerinde padişaha hediye bir av köşkü olarak inşa ettirilmiştir. Bu kasır sadece av köşkü olmakla kalmamış, aynı zamanda büyük çoğunluğu şair ve bestekar olan Osmanlı padişahlarının da ilham bulduğu bir mekan olmuştur (Göncüoğlu 2003b).

Boğaziçi Köşklerinin karakteristik özelliğini taşıyan kasır denizin üstüne taşan tek katlı bir yapı ile arkası deniz gören iki katlı bölümden oluşmaktadır. Bu şekli ile yalı, ‘ T ’ harfi görünümündedir. İki yanına eklenen odaların deniz cepheleri kazıklar üzerine oturmaktadır ve baş odanın arkasında büyük bir sofa mevcuttur. Sofanın iki tarafında sekiz tane oda ve servis mekanları ile ikincil sofalar yer almaktadır. “ Üç odalı sofa” diye tanımlanan bu tarz, 17 yüzyılın sonunda diğer eşrafın yalılarında da kullanılmıştır Güncüoğlu (2003b).

Kazancıbaşı (2006), “1856 ve 1857 yılları arasında Sultan Abdülmecid Küçüksu Kasrı’nın ahşap halini yıktırarak mimar Nikagos Balyan eli ile yerine şimdiki kagir yapının oluşturulduğunu, bunu izleyen yıllarda Sultan Abdülaziz tarafından sarayın dış cephesi sade görüldüğünden kabartmalı süslerle kaplatıldığını ve Küçüksu Kasrının, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde yerli ve yabancı pek çok devlet adamının ziyaret ettiği ve ikramlandığı tarihi bir mekan haline geldiğini belirtmiştir.”

Şekil 4.13: 1930’lu yıllarda Küçüksu Kasrı

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Şekil 4.14: Küçüksu Kasrı günümüz

Kaynak: Kişisel Çekim, 2013

Küçüksu Kasrı, padişahlar, beyler ve paşaların av sürme ve nişan talimleri için rağbet etmekte oldukları sakin dinlenme yeri ihtiyacına cevap vermiştir. Doğal güzellikler ile bezeli Küçüksu Mesire Yeri, Küçüksu Kasrı ile bütünleşerek tarihin ve kültürün tamamlayıcı unsuru halindedir (Kazancıbaşı 2006, s. 15).

Küçüksu Kasrınının 1930'lu yıllara ait fotoğrafı şekil 4.13'de, günümüze ait fotoğrafı ise şekil 4.14'te gösterilmiştir.

4.1.5.1.3 Küçüksu (Mihrişah Valide Sultan) Çeşmesi

Küçüksu Çeşmesi Sultan III. Selim tarafından 1806 yılında annesi Mihrişah Valide Sultan adına inşa ettirilmiştir. Çeşme Küçüksu ve Göksu dereleri arasında, Küçüksu Kasrı'na otuz adımlık bir yakınlıkta, boğaza bakan yamaçta bulunmaktadır. Burada çeşmeyi besleyebilecek su kaynağı yoktur, bu sebeple Göksu vadisi sırtlarında iki büyük kuyu açılıp birbirlerine bağlanmak sureti ile ve akım terazi ayakları mağfireti ile

yükseltilip su çeşmeye ulaştırılmıştır. Bütün bu zahmetin sebebi ise çeşmenin bulunduğu yerin güzelliğidir. Bunca zahmetle yapılan çeşmenin mimarının ise kim olduğu bilinmemektedir. Dikdörtgen bir plana sahip çeşme som mermerden, (3.20x3.90 m) ebatlarında inşa edilerek ortası su haznesi olarak kullanılmıştır. Geniş yüzeylerinde III. Selim'in tuğrası, dar yüzeylerinde "maaşallah-ü kan" yazılıdır (Güncüoğlu 2003b).

Şekil 4.15: Küçüksu (Mihrişah Valide Sultan) çeşmesi

Kaynak: Kişisel Çekim, 2013

Çeşmenin dört bir yüzünün alınlıklarında Hafit Mehmet Efendi tarafından yazılmış. Hicri 1221 – Miladi 1806 tarihli ve 32 mısralık yazıt bulunmaktadır. Oyma sanatının güzellikleri ile bezenmiş yekpare mermerlerle kaplı çeşme, estetik yapısı ile ressamların tablolarına konu olmuştur (Şekil 4.15)(Kazancıbaşı 2006).

Çeşmenin cephelerindeki bezemeler III. Selim döneminin mimari üslup olarak “racaille” den “ampire” a dönüştüğünü gösteren bir örnektir. Kemerler dışındaki yüzeylerde görülen hafif kabartma ve soyut dal ve çiçek desenleri klasik tarzda yapılmıştır. Bu tarzın İstanbul’daki tek örneği bu çeşmedir. Çeşmenin bir başka özelliği ise çatı altının ve saçaklarının da ahşap yerine mermerden oluşudur. Çeşme yalıkları “S” biçiminde süslü barok konsollar tarafından taşınır. Geniş saçaklı ve köşe kuleciklerinden oluşan merkezi kubbe örtü formundadır (Güncüoğlu 2003b).

Kazancıbaşı’na (2006) göre, “Küçüksu meydan çeşmesi halk yaşamının bir parçası haline gelmiştir. Yaz aylarında İstanbul’un çeşitli semtlerinden haftanın yorgunluğunu çıkartmak için gelen halkın, içme ve mesirede yemek pişirmek için kullandıkları su ihtiyacını karşılamıştır.” Ayrıca, çeşmenin yaklaşık bir metreye yakın yüksekliğindeki set kısmı ise 1960’lı yıllara kadar aile çay bahçesi olarak halk yaşamına zemin teşkil etmiştir (Kazancıbaşı 2006).

4.1.5.2 Küçüksu Mesire Alanının Tarihi Eser ve Kültürel Miras Niteliğinde Olan Kaybolmuş Öğeleri

Araştırma alanının tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan kaybolmuş öğeleri; Küçüksu Camisi ve Fenerlikli Ahşap Köşk’tür.

4.1.5.2.1 Küçüksu Camisi

Küçüksu Camisi Sultan II. Mahmud tarafından, Küçüksu Kasrı’nın karşısında yaklaşık otuz metre mesafesinde, kagir duvarlar üzerine ahşap çatılı olarak inşa edilmiştir (Güncüoğlu 2003b).

Kazancıbaşı’na (2006, s. 17) göre, cami binası Küçüksu Kasrı görevlilerinin ibadet ihtiyacı için yapılmıştır. Mondros mütarekesini takip eden işgal yılları esnasında İngiliz ve Rumlar tarafından minaresinin yıkılmış olduğu zannedilmektedir.

Küçüksu Camisi 1930'lu yılların başından itibaren Halk Partisi'ne bağlı Halkevi olarak kullanılmıştır (Güncüoğlu 2003b).

Minaresi olmayan cami binası 1938-1939 yıllarından itibaren 1947-1948 Anadoluhisarı İdman Yurdu Spor Kulübü'nün İdare Merkezi olarak işlev görmüştür. Cami binası aynı zamanda sünnet düğünleri gibi hayır ihtiyaçlarına da cevap vermiştir. Bina bazı zamanlar bilimsel ve eğitsel konferanslara da zemin teşkil etmiştir (Şekil 4.16)(Kazancıbaşı 2006, s. 17).

Şekil 4.16: Küçüksu Camisi'nin genel görünümü

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Kazancıbaşı'na (2006) göre, cami binası değişik konulardaki ihtiyaçlara zemin teşkil etmiş olması ile halk yaşantısının merkezi haline gelmişti. 1947-1948 yılları esnasında 17 sayılı parselin Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırılmasını takiben Anadoluhisarı İdman Yurdu Spor Kulübü kamulaştırılan parseldeki tek katlı

kagir binaya taşınarak faaliyetleri buradan sürdürmeye başladı. Boş kalan cami binası ise 1959 yılında tamamen yıktırılmıştır.

Bu caminin yerine Kandilli-Göksu Caddesi üzerinde, Kandilli mezarlığının yakınlarında halk tarafından yeni bir cami yapılmıştır (Güncüoğlu 2003).

4.1.5.2 Fenerlikli Ahşap Köşk

Özel musiki kurumlarının en uzun ömürlüsü olan ve zamanın gözde bir musiki okulu haline gelen Darü'tta'lim-i Musiki, Türk kültür bütünlüğü içindeki yerini almış, kültür tarihimize önemli bir yeri olan ve aynı zamanda Küçüküsu Mesire Yeri ile özdeşleşmiş bir ekoldür. Bu nedenle Küçüküsu Mesire Yeri kavramı içinde Darü'tta'lim-i Musiki kültürünün ayrı bir yeri bulunmaktadır (Kazancıbaşı 2006).

Bu durumu Kazancıbaşı (2006, ss. 21-22) şu şekilde açıklamıştır.

Darü'tta'lim-i Musiki anlayışının kurucusu Fahri Kopuz'un oğlu Fethi Kopuz'un açıklamalarına göre;

" Darü'tta'lim-i Musiki Heyeti'nin Küçüküsu Mesire yerinde ilk icra'i ahenk etmeye başlaması mevcut kayıtlara göre İstanbul'un işgalden kurtulduğu 2 Ekim 1923 tarihinden itibaren ve Hilafetin kaldırıldığı 3 Mart 1924 tarihinden önceki zaman dilimi arasındadır. Hilafetin kaldırıldığı tarihten itibaren bir süre daha devam etmiştir. 1927 yılından itibaren ekonomik sıkıntı sebebiyle faaliyeti son bulmuştur.

Böylesine güçlü bir ekibin Küçüküsu Mesire yerinde varoluşu, sadece Hisar halkı olmayıp civar semt halkları için de zevkle izlenen kültür ziyafeti oldu.

İcra edilen yer, Küçüküsu Kasrı ve Küçüküsu Çeşmesine otuz kırk metrelik bir mesafede yolun çayır tarafına tesadüf eden ve etrafı tellerle çevrili çay bahçesidir. Orada musiki icrasına zemin teşkil eden ahşap bir köşk vardı. Ayrıca tahtadan yapılmış sekiz köşeli kameriye vardı. Yedi kişilik bir oda orkestrası tarifi içindeki heyet bu kameriye içinde yerini alır ve konserini buradan verirdi.

Darü'ttalim'i Musiki Heyeti hafta tatili olan Cuma günleri Küçüküsu'ya gelerek icra'i ahenk ederdi. Kamil Usta 'nın (Göksu'nun mısırlısı) ve dondurmacı Kazım Usta'nın (Dondurmam kaymak) avazeleri yeri göğü inletirdi. Parası olmayanlar çay bahçesinin dışında Küçüküsu Çeşmesi'nin çevresine ve Küçüküsu Kasrı'nın kenarlarına evlerinden getirdikleri minderler üzerine oturarak dinlerlerdi. Konser

başladığında hiçbir servis yapılmazdı. Mısırcı Kamil Usta ile dondurmacı Kazım Usta seslerini keserler, yoldan geçen paytonlar sessizlik ilkesine harfiyen uyarlar ve büyük kalabalığın konser dinleme huzurunu bozacak en küçük bir ses dahi çıkartılmazdı.

Şehsuvaroğlu (1953, s. 240) ise, “Son halife Abdülmecit Efendi bir yaz mevsiminde Dolmabahçe Sarayı’ndan yedi çifte kuşlu kayığı ile çıkarak Göksu’ya gitmiş, Kasr’a inerek çayırda çalan Darüttalim’i Musiki Heyeti’ni dinlemiş ve kendisine kahve ve mısır ikram olunmuştu” şeklinde açıklamıştır.

Kazancıbaşı’na (2006, s. 23) göre, Fethi Kopuz’un açıklamalarında sözü geçen Fenerli Ahşap Köşk ile kameriye, geçmiş kuşaklardan gelecek kuşaklara doğru aktarılması gereken bir kültür mirasıdır (Şekil 4.17). Ancak,1980’li yılların kış aylarında tahtaları birer ikişer sökülerek koskoca bir kültür mirası maalesef eritilip yok edilmiştir. Ahşap binanın iç taksimatı hakkında beyanlar, cephe ve profilden fotoğrafları mevcuttur. Ayrıca zemindeki temel taşları da yerindedir. Bu kültür mirasının geri kazanılması yönünde rölöve projesinin çıkartılması için ihtiyaç duyulabilecek veriler bulunmaktadır (Kazancıbaşı 2006).

Şekil 4.17: Darüta’lim-i Musiki ziyafetlerine zemin teşkil eden tarihi yapı Fenerlikli Ahşap Köşk’ün cepheden görünümü

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

4.1.6 Küçüksu Mesire Alanı'nın Doğal Özellikleri

Doğal özellikleri açısından Küçüksu Mesire Alanı bir mesirenin sahip olabileceği birçok doğal niteliğe sahiptir. Bu mesirede geniş çayır, plaj, koru, boğaz manzarası ve akarsu gibi doğal niteliklerin hepsi bir arada mevcuttur.

Boğaza dik konumda bulunan Küçüksu Koruluğu çınar, dişbudak, meşe palamudu gibi uzun ömürlü ağaçlardan oluşmaktadır. Küçüksu Koruluğunun güney kısmında kalan açık alanın zemininde sarı çiçekli yabancı hardal otları ile yonca karakteri hakimdir. Koruluğun kuzey kesiminde kalan ve Er Meydanı adı ile tanınan açık alanın zemini ise üzerinde gezinmeye ve çeşitli sporların yapılmasına elverişli olan ayırık otu ile kaplıdır (Kazancıbaşı 2006).

Küçüksu Mesiresi'nde bir zamanlar Göksu Alemlerinin yapıldığı Göksu ve Küçüksu dereleri mevcuttur. Dereler mesireye canlılık katmakta ve büyük bir doğal güzellik sunmaktadır.

Küçüksu Mesiresi, Göksu ve Küçüksu derelerinin omurga oluşturduğu Göksu vadisi tabanını görsel olarak bütünleyen tepe sırtları ile çevrili büyük boyutlu bir mesire alanıdır. Kazancıbaşı'na (2006) göre, Küçüksu mesiresinin en önemli özelliği; park niteliğindeki yeşil alan olmayıp doğal ve geleneksel yapısı itibarı ile mesire alanı niteliğindeki yeşil alan karakterindedir. Küçüksu Mesire alanının benimsenmesindeki ayrıcalığı bu özelliğinden kaynaklanmaktadır.

4.1.7 Küçüksu Mesire Alanı'nı Geçmişte Kullanan Kullanıcı Grupları

Kazancıbaşı (2006, s. 14), "Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde 17. Yüzyılda Avrupalı seyyahların Göksu vadisine ve Küçüksu'ya gelerek Türk halk yaşantısını yakından izlemek merak ve tutkusu içinde buldukları belirtilmektedir."

Küçüksu Mesiresini geçmişte bütün kullanıcı grupları kullanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde daha çok varlık şartları elverişli olan kesim, kendi ulaşım

olanakları sayesinde mesireye gelirler ve tabiatın güzelliklerini doyasıya yaşırlardı. Fakat 18. Yüzyılın sonları ve 19. Yüzyılın başlarında deniz ulaşım Őartlarının toplu taşımacılık imkanlarına kavuşması ile K ksu'ya halk kesimleri de rağbet etmeye başladığı görülmüştür. K ksu Mesiresini; cambazlar, hokkabazlar, halk edebiyatı başlığı altındaki kukla oynatımı, karagöz, meddah, orta oyunu gibi seyirlik eğlenceler, geleneksel sünnet düğünleri, mısır cılar, dondurmacılar, kağıt helvacılar, meyve satıcıları, hasır kiralayıcıları, salıncaklar, ip atlayanlar, top oynayan çocuklar kullanmaktaydı. K ksu'nun halk yaşamındaki büyük canlılığından saltanat ailesinin de nasiplerini aldıklarını ve bu canlılığı halk ile birlikte yaşamış oldukları görülmektedir (Şekil 4.18) (Kazancıbaşı 2006).

Şekil 4.18: Osmanlı İmparatorluğu döneminde hanedan mensuplarının K ksu'da halk ile birlikte i  içe ortaoyunu izleyişleri

Kaynak: Gülersoy, 1985

Küçüksu Mesiresine gösterilen ilginin sanıldığı gibi sadece aristokratik kesim tarafından olmayıp, dönem dönem tüm kullanıcı gruplarının kullandığı bir mesire olduğu anlaşılmaktadır.

Kazancıbaşı (2006), 1913 yılında kurulan Anadoluhisarı İdman Yurdu Spor Kulübü sportif faaliyetlerinin mesirenin halk yaşantısı konusunda cumhuriyet döneminde en güçlü anlatım aracı olacağını belirtmiştir.

Şekil 4.19'da 1914 yılına ait fotoğrafta Anadoluhisarı İdman Yurdu Spor Kulübü, 'Modern Jimnastik' spor dalı faaliyetleri, şekil 4.20'de ise 1918 yılına ait fotoğrafta 'Eskrim' sporu çalışmaları görülmektedir.

Şekil 4.19: 1914 yılına ait modern jimnastik spor çalışmalarını gösteren fotoğraf

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Şekil 4.20: 1918 yılına ait eskrim spor çalışmalarını gösteren fotoğraf

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

4.2 KÜÇÜKSU MESİRE ALANI'NIN OLUŞUM, GELİŞİM VE DEĞİŞİM SÜRECİ

4.2.1 Bizans İmparatorluğu Öncesi ve Bizans İmparatorluğu Dönemi

Göksu deresi vadisinde yapılmış olan kazılarda bu dere vadisinde paleolitik döneme ait hiçbir kalıntıya rastlayamamış, sadece çok geç ve yeni devirlere ait çanak çömlek bulunmuştur. Küçükusu çayırı çerçevesindeki tepelerde, Avrupa'nın Riss Buzulu yada ilk Riss-Würm Buzullar arası dönemine tarihlenebilen bazı aletler bulunabilmiştir. Bu da Roma-Bizans öncesinde, bahsimiz olan güzel dere boyunca, kimseciklerin oturmadığı düşüncesini çok kuvvetlendirmektedir. Bizans devrinde ise, artık buraların keşfedilmiş olduğunu ve Bizanslılar bu bölgeye "Kutsal Kuyular" anlamına gelen "Potamonion" çayıra hayat getiren suya da, bir ihtimale göre, "Güzellikler" anlamına gelen "Aretae" adının verildiği anlaşılmıştır. Bu isim de, çevreyi fark ettiklerinin Göksu ve Küçükusu'nun Bizans döneminde de coğrafi güzellikleri ile tanınan bir Boğaziçi kıyısı olduğunun işaretidir (Gülersoy, 1987)

Bizans döneminde Göksu vadisi ve civarında önemli bir yerleşim ve kullanım bilinmekle beraber, bu bölgede derelerden başka birçok gür su kaynaklarına da rastlanır. Çayıra canlılık katan bu sular Bizanslılarca kutsal sayılır, günahlardan arındırıcı, hastalıklara şifa verici özelliklere sahip olduklarına inanılmıştır. Bu sebeple her bir su kaynağının başına bir ayazma yapılmış, her ayazmayı koruması için de bir aziz tasviri konulmuştur. Böylece yılın belli tarihlerinde bu kaynaklar etrafında ibadet yapılıyor, ahalinin de havaların iyi olduğu günlerde bu ayazmaları sıkça ziyaret ettiği anlaşılmaktadır (Göncüoğlu 2003b).

4.2.2 Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Göksu'ya gösterilen ilk ilgi, Yıldırım Beyazıt tarafından İstanbul' un fethine yönelik askeri ve stratejik amaçlı olarak 1390- 1391 tarihlerinde Anadoluhisarı Kalesi'nin inşa edilmesi ile başlamıştır (Kazancıbaşı 2006).

Göncüoğlu (2003b) ise, Fatih Sultan Mehmet'in gazilerinden biri olan Salih Efendi'nin (Dede) dere yoluna bir çeşme yaptırdığını belirtmektedir. Issız bir yola çeşme yapılmayacağından fethin ilk yıllarında da uğranılan yerlerden biri olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

16. Ve 17. yüzyıllarda Göksu'nun binicilik için kullanıldığı, gür su kaynakları, verimli sebze bostanları ve bağlarıyla da ün kazandığı, zengin çiçek bahçeleri, nergis ve gül bahçelerinin meşhur olduğu, bostanların özellikle patlıcanının meşhur olduğu, sarayın un ihtiyacının da burada bulunan değirmenlerden elde edilen unla karşılandığı, göksu deresi boyunca elde edilen alüvyonlu çamurdan yapılan çanakların zarif üretimlerinden dolayı makbul olurduğu, dere boyunca sıra sıra çömlek yapım atölyelerinin yer aldığı belirtilmektedir. Göksu'nun bereketli toprakları 17. yüzyıl sonlarına doğru halkın burayı yerleşim alanı olarak seçmesine sebep olmuş, vadi böylece meskun hale gelmeye başlamıştır (Göncüoğlu 2003b).

Göncüoğlu'na (2003b) göre, dinlenmek için Göksu'yu sıkça ziyaret eden padişahların başında IV. Murad gelirdi ve Kandilli 'ye doğru uzanan gür servi ormanları sebebiyle buraya "Gümüş Servi" adını vermişti.

1730 yılında baş gösteren patrona halil ayaklanması sebebiyle Kağıthane mesire yerinin önemini kaybetmesi karşılığında Göksu ve Küçüksu'ya gösterilen ilgi mesire yeri amaçlı olmuştur (Kazancıbaşı 2006).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Göksu ve Küçüksu, en büyük ilgiyi 18. ve 19. yüzyıllarda görmüştür. Devlet erkanının ve Osmanlı ahalisinin sıkça uğradığı bir mekan olma özelliğini sürdürmüştür. Bu yüzyıllarda Göksu'da imar faaliyetleri hız kazanmıştır. I. Mahmud döneminde Küçüksu Kasrı inşa edilmiştir. Küçüksu Camii II. Mahmud tarafından yeni baştan yaptırılmıştır. Abdülmecid döneminde, giderek yerleşimin artmasıyla oluşan kargaşanın giderilip asayişin sağlanması için bir karakol kurulmuştur. Ayrıca Benlizade Ahmet Efendi Çeşmesi'nin yapılışı da bu döneme rastlar (Göncüoğlu 2003b).

Göncüoğlu (2003b), 19. yüzyıl sonlarında tuluat ve orta oyunu temsilleri yaygınlaşmaya başladığını, bu temsillerin daha çok Göksu'nun en gözde eğlence mekanı olan Baruthane çayırında sergilendiğini, çayırın kenarında geniş ve düzenli taş basamakların yer aldığını, burasının saltanat kayıklarının rahatça yaklaşabileceği kadar elverişli bir limana sahip olduğunu belirtmektedir.

Küçüksu Mesire Alanı önce 1909 senesinde şiddetli yağmurlardan sonra gelen sel yüzünden ihmale uğramıştır. Sonra bitmek tükenmek bilmeyen savaş yılları ve sıkıntılarla birlikte buralara rağbet azalmıştır. Bütün bunlara rağmen bu iki dere arası mayıs ve eylül aylarında yapılan şenliklerin mekanı olmayı sürdürmüştür (Göncüoğlu 2003b).

4.2.3 Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet dönemi Küçüksu mesire yeri ve halk yaşantısı konusunda Kazancıbaşı'na (2006) göre, en güçlü anlatım aracı, 1913 yılında kurulan Anadoluhisarı İdman Yurdu Spor Kulübü sportif faaliyetleridir.

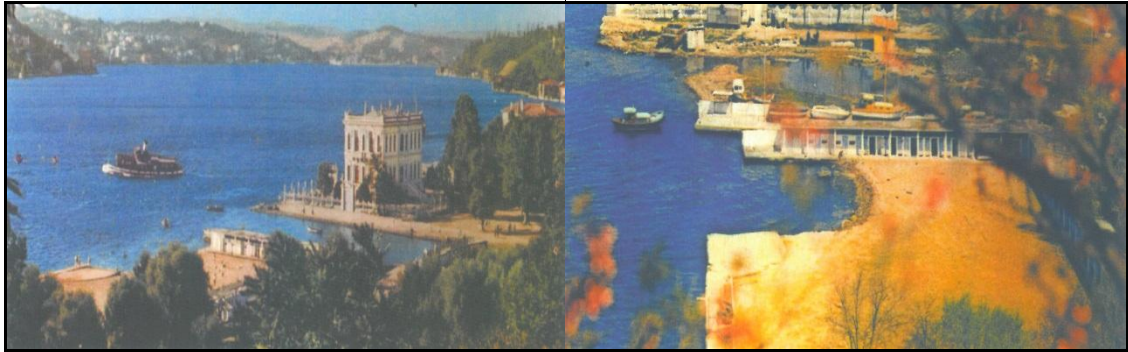
Bu durumu Kazancıbaşı (2006, s. 50), “ İşgal kuvvetlerinin İstanbul’u terk ettikleri 2 Ekim 1923 ve Türk Ordularının İstanbul’a girdiği 6 Ekim 1923 tarihinden itibaren Anadoluhisarı halkı çekilmek zorunda kaldığı evlerinden dışarı çıkabilme ve ortak yaşam alanları olan Küçüksu mesire yerine kavuşma olanağı bulmuştur. Ancak ilk başlarda eski canlılığın birden bire geri kazanılması yerine zaman akışı içinde aşamalar halinde gerçekleşebileceği düşüncesi makul gelmektedir. Anadoluhisarı İdman Yurdu ise kurulduğu 1913 yılından itibaren Küçüksu mesire yeri semt halkının yaşantısındaki canlılığın öncüsü konumuna geçmiştir.” şeklinde açıklamaktadır.

Kazancıbaşı (2006), Küçüksu mesire alanında, 1924 yılından itibaren, Anadoluhisarı İdman Yurdu’nun hazırladığı sportif ve sosyal ortam sayesinde bir panayır halindeki halk canlılığının yeniden başladığını, bu yıllarda futbol maçlarının büyük ilgi çektiğini ve bu sayede maç günleri mesire alanının heyecan dolu büyük bir kalabalık ile dolup taşıdığını aktarmaktadır.

Küçüksu Plajı:

Küçüksu plajı Küçüksu deresinin boğaza döküldüğü yerde oluşmuş doğal bir plajdır ve 1930’lu yılların başlarına kadar doğal bir kumsaldır (Göncüoğlu 2003b). 1940’lı yıllarda, düzenli bir planlama ile kabinleri, duş sistemi, gazinosu, barfiks ve trampeni ile birlikte inşa edilerek toplum hizmetine sunulmuştur. Plajın Küçüksu deresine yakın olan kısmında yüzme bilmeyenler için sığ bir alan vardı. Trampene doğru devam eden kıyı boyu ise rıhtımdı (Şekil 4.21)(Kazancıbaşı 2006, s. 52).

Şekil 4.21: Küçüksu Plajı

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Kazancıbaşı'na (2006) göre, Küçüksu plajı; Anadoluhisarı, Kanlıca ve Kandilli halkı ile birlikte Boğaz'ın Üsküdar ve Beşiktaş'tan itibaren Kavaklara kadar civar semt halklarını da kucaklayan ve tıpkı bir tiryaki gibi müdavimi olunan sosyal bir tesis işlevi gördüğü yaz sezonları boyunca halkın tanışarak kaynaştığı ortak bir yaşamın müştereken paylaşıldığı bir mekandır (Şekil 4.22).

Şekil 4.22: Küçüksu Plajı, 1940'lı yıllardan bir görünüm

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Kazancıbaşı (2006), düzenlenen sandal süsleme yarışmalarının yaz gecelerine renk kattığını, balıkçı, bahriyeli, korsan gibi tiplerin canlandırılıp dekore edildiği sandallar plaj gazinosunun önündeki rıhtıma yakın mesafede sıra ile geçiş yaptığını ve gazino halkı tarafından ayrı ayrı alkışlandıklarını aktarmaktadır.

Göksu vadisi sırtlarında yoğunlaşan çarpık yapılaşmadan kaynaklanan atık suların giderek Küçüksu deresini kirletmeye başlaması, Küçüksu plajını çok olumsuz etkilemiş ve bu sebeple plaja ilgi giderek azalmaya başlamıştır. 1975-76 yıllarına doğru plaj kabinleri de yıkılarak halkın yaşam alanı sonlandırılmıştır (Kazancıbaşı 2006).

Küçüksu Deresi:

Kazancıbaşı'na (2006) göre, 1975'li yıllara kadar Küçüksu deresinin büyüleyici güzelliğinin yanı başında doğal yaşamın hareketliliği de vardı (Şekil 4.23). Kazancıbaşı'nın (2006, s. 53) açıkladığı gibi:

Pırl pırl tertemiz sularında yosunlar arasına gizlenmeye çalışan kaya balıkları, yakaladığı balıkları yutmaya çalışan su yılanları, Küçüküsu Kasrı'nın rıhtım taşlarının kovuklarını mekan tutmuş karidesler, yengeçler, sürüler halinde dolaşan küçük balık grupları, kefal sürüleri hep birlikte doğal yaşamın zenginliklerini sergiliyorlardı.

Derenin Küçüküsu Kasrı yakası ile plaj yakasını birleştiren estetik yapılı ahşap bir köprü vardı. Halk plaj tarafına bu köprü bağlantısı ile gidip gelirdi.

Çok kimsenin yüzmeyi öğrendiği yer, yatağı ince ve temiz kum tabakası ile kaplı derenin denize açılan ağız kısmıydı.

Halk canlılığının yaşandığı alanlardan biri de Küçüküsu Kasrı'nın dereye bakan kısmıdır. Küçüküsu çayırının çimenlikleri üzerinde top koşturan maç bitimlerinde buradan denize girerler, oltaların ucuna takılacak midyeler buradan çıkartılır, guruplar halinde yürüyüş yapan aileler ve gençler için kısa süreli ayak üstü sohbetlerin yapıldığı uğrak yer de burasıdır. Huzur ve sükunetli yaz gecelerinde Küçüküsu Kasrı'nın dereye bakan kısmının halk yaşantısında ayrı bir yeri vardır.

Şekil 4.23: Küçüküsu Deresi, 1971 yılı ilkbahar mevsimi

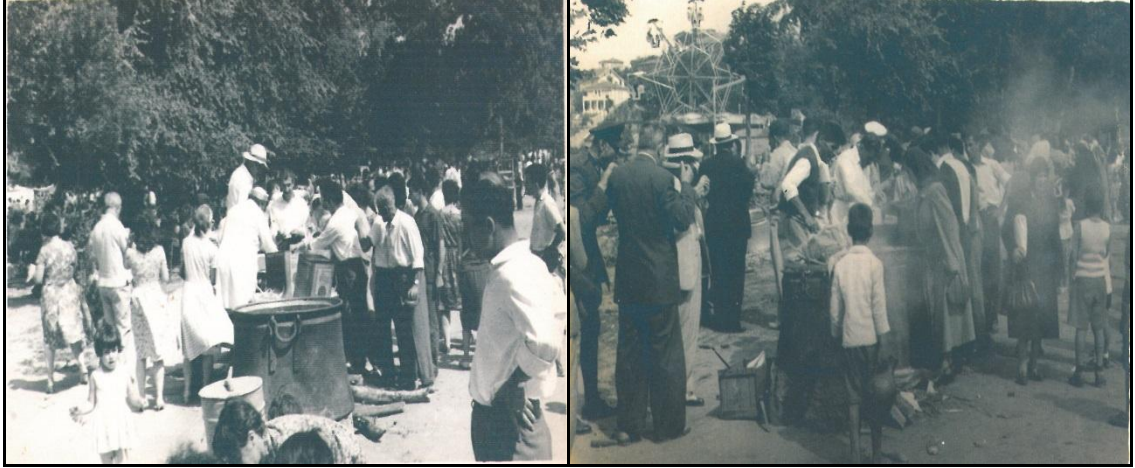
Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Küçüküsu Çayırında Mısır Geleneği:

Küçüküsu'da mısır geleneğinin yaygınlaşmış ünü, Göksu bostanlarının yetiştirdiği mısırların nefasetinden ileri gelmektedir. Sırf mısır yemek için Küçüküsu'ya gitmek veya Küçüküsu'ya gelmişken mutlaka mısır yemek vazgeçilmez adet haline gelmişti (Kazancıbaşı 2006).

Şekil 4.24'te Küçüksu'da mısır geleneğini anlatan mısır kazanlarının kaynadığı, 1952 yılına ait iki adet fotoğraf gösterilmektedir.

Şekil 4.24: Küçüksu'da mısır geleneği, 1952

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Halk yaşantısı:

Küçüksu mesire yeri İstanbul'un muhtelif semtlerinde iş hanlarının güneş yüzü görmeyen loş odalarının tezgah başlarında çalışarak bunalan insanların dinlenme yeri olurdu, Kazancıbaşı'nın (2006, s. 68) açıkladığı gibi:

Küçüksu mesire yerinde bir ağaç dibi kapabilmek için erken saatlerden itibaren aileler ve gençlik grupları yola çıkmak mecburiyetinde kalırlardı. Büyük kalabalığı taşıyan vapurların üçü dördü Küçüksu Vapur İskelesi'ne yanaşırken, tıklım tıklım insan dolu diğer üç dört vapur ise iskele açığında sıra beklerdi.

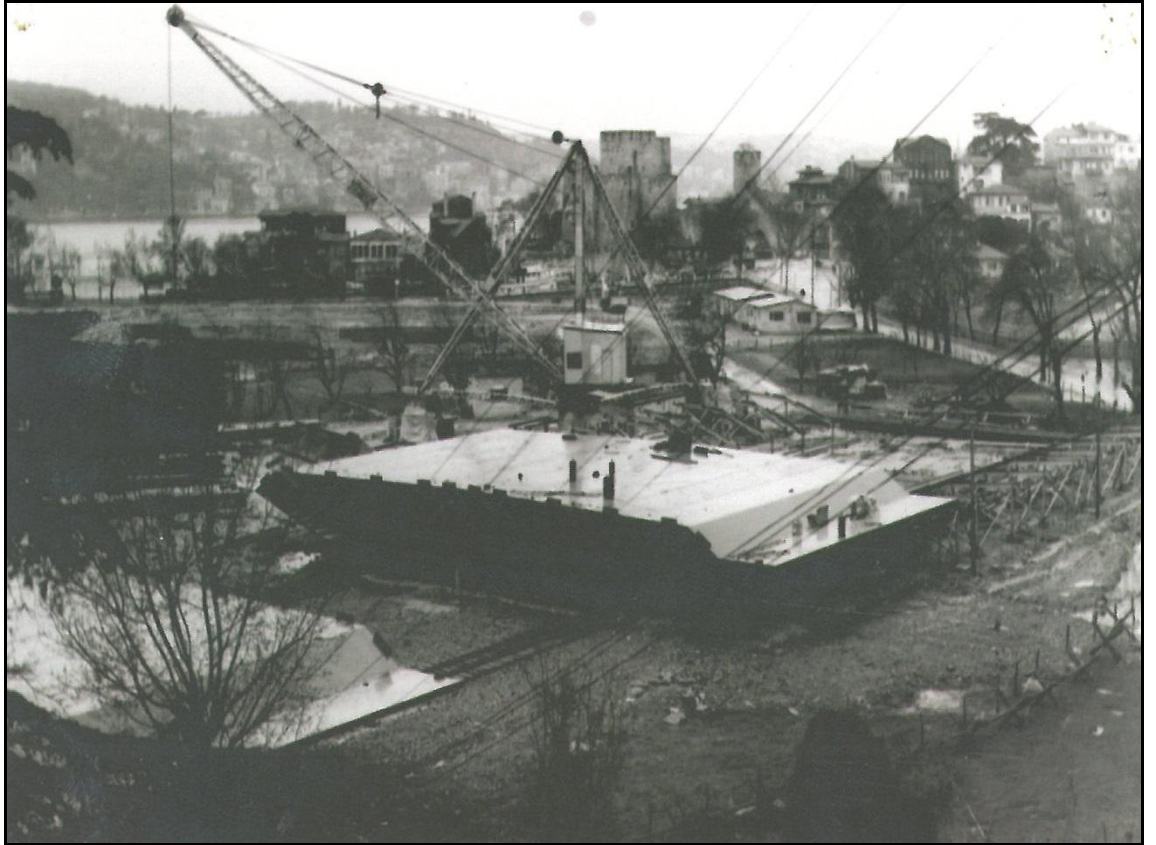
Bütün bir hafta boyunca tezgah başlarında güneş yüzü görmeden çalışan doğaya hasret kalmış gençlik grupları vapurun yanaştığı Küçüksu İskelesi'nden ayaklarını karaya bastıkları ilk anda beraberlerinde getirdikleri futbol topunu yere vurarak sevinçten sıçramaları, betonlaşmış bölgelerin insanlarına hak verdirecek örneklerdendi.

Sabahın daha ilk saatlerinden itibaren paylaşılan ağaç gölgelerinde yaygılar yayılmaya, sofralar kurulmaya ve ızgara ocakları yelpazelenmeye başlardı.

Öğle saatlerine doğru Küçükusu Mesire yeri tamamen dolmuş duruma gelirdi. Mısır kazanları çoktan kaynamaya başlamıştı bile. Simitçiler, dondurmacılar, kağıt helvacılar, un kurabiyecileri, pamuk şekerciler, su ve gazoz satıcıları Küçükusu koruluğunun dört bir yanına renk katan görüntüler halinde yayılırdı.

Tarihi Küçükusu Mesire Alanı'nın maruz kaldığı büyük talihsizlik 1971 yılının sonbaharında birinci boğaz köprüsü inşaatı için şantiye ve montaj alanı olarak kullanıma tahsis edilmesi ile başlamaktadır (Şekil 4.25 ve 4.26)(Kazancıbaşı 2006).

Şekil 4.25: Küçükusu mesire alanı birinci boğaz köprüsü şantiye ve montaj yeri halinde (Küçükusu koruluğunun kuzey kısmındaki 'Er Meydanı' alanı)

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Şekil 4.26: Küçüksu mesire alanı birinci boğaz köprüsü şantiye ve montaj yeri halinde (Küçüksu koruluğunun güney yönündeki yeşil alan)

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Birinci boğaz köprüsü inşaatının tamamlanmasından sonra 1975 yılında mesire alanının tahribat gören kısımları Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün destekleri ve Anadoluhisarı İdman Yurdu yöneticilerinin kişisel fedakarlıkları ile yeniden ihya edilmeye çalışılmıştır (Kazancıbaşı 2006).

Tarihi Küçüksu Mesire Alanı'nın maruz kaldığı ikinci büyük talihsizlik ise 1986 yılında ikinci boğaz köprüsü inşaatı şantiye ve montaj yeri olarak kullanılması sebebiyle tamamen katliama uğramasıdır. Birinci boğaz köprüsü inşaatı esnasında şantiye ve montaj alanı dışında bırakılan alanlar ikinci boğaz köprüsü inşaatında şantiye ve montaj alanına dahil edilmiş, zemindeki geleneksel yeşil doku yok edilerek tamamen beton ve mıcır döşeli hale getirilmiştir (Şekil 4.27)(Kazancıbaşı 2006).

İkinci boğaz köprüsü inşası sebebiyle kesilen ağaçların yerine yenilerinin dikilmesi için 1990 yılında, Anadoluhisarı Turizm ve Kalkındırma derneği, Göksu ve Anadoluhisarı

mahallesi muhtarlıkları ve Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nün destekleri ile fidan dikme hazırlıklarına başlanmıştır (Kazancıbaşı 2006).

Şekil 4.27: Küçüksu mesire alanı ikinci boğaz köprüsü şantiye ve montaj yeri halinde

Kaynak: [online] <http://www.ahisar.com/anadoluhisari-fotograf-galerisi/category/2-dun> [erişim tarihi, 12.03.2013]

Küçüksu Mısır Şenlikleri:

Her iki boğaz köprüsü şantiye ve montaj yeri olarak kullanımı nedeniyle gördüğü ağır tahribattan sonra Anadoluhisarı Turizm Kalkındırma Derneği tarafından yapılan çalışmalar sonucunda Küçüksu mesire alanının er meydanı bölümü zemini tamamen geleneksel çimenlikli yeşil dokusuna kavuşturuldu. Bu sayede yağlı güreş sporu için ihtiyaç duyulan zemin hazırlığı gerçekleştirildi (Şekil 4.28). Küçüksu mısır şenlikleri açılış töreni ile halk türküleri sunuşları ve halk oyunları gösterileri gerçekleştirildi (Kazancıbaşı 2006).

Şekil 4.28: Küçüksu mesiresi er meydanında ata sporumuz yağlı güreşler, 1992

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

1996 yılında Küçüksu mesire yeri halka açılış bayramı düzenlenmiş olup sabahın erken saatlerinden itibaren fidan gölgeliklerine aileler yayılmaya başlamış, büyük halk kitlesinin katıldığı, yeşillikler üzerine serilen yaygılardaki çaydanlıklı semaverli yer sofraları geleneği yeniden hayat bulmuştur (Şekil 4.29) (Kazancıbaşı 2006).

Şekil 4.29: Küçüksu mesire alanında halk yaşamı, 1996

Kaynak: Kazancıbaşı, 2006

Cumhuriyet döneminde Küçüksu Mesire Alanının ve çevresinin zaman içerisinde yapılaşma durumu ve değişim süreci Şekil 4.30, 4.31 ve 4.32’de sırasıyla 1966, 1982 ve 2010 yıllarına ait hava fotoğraflarında görülmektedir.

Şekil 4.30: 1966 yılı hava fotoğrafı

Kaynak: İBB GIS veri tabanı, <http://gis.ibb.gov.tr> [erişim tarihi, 05.04.2013]

Şekil 4.31: 1982 yılı hava fotoğrafı

Kaynak: İBB GIS veri tabanı, <http://gis.ibb.gov.tr> [erişim tarihi, 05.04.2013]

Şekil 4.32: 2010 yılı hava fotoğrafı

Kaynak: İBB GIS veri tabanı, <http://gis.ibb.gov.tr> [erişim tarihi, 05.04.2013]

4.3 KÜÇÜKSU MESİRE ALANI İÇİN BİR YENİDEN İŞLEVLENDİRME YAKLAŞIMI

Doğal, tarihsel, kültürel, sanatsal, sosyal ve turistik tüm değerler, yaşanmış olarak Tarihi Küçüksu Mesire Yerinin temel karakterinde mevcuttur. Bu nedenle hazırlanması amaçlanan projelerde ayrıca hayal gücüne ihtiyaç olmayıp, günümüzde atıl durumda bulunan mesirenin yeniden canlandırılması amaçlanmalıdır.

Küçüksu mesire alanının yeniden canlandırılmasında, evrensel açıdan dünya insanlığına mal olmuş özellikleri ön planda dikkate alınmalıdır.

4.3.1 Öneri Planlama Esasları

Küçüksu mesire alanında planlama yapılırken, araziye fazla müdahale etmemeye özen gösterilmelidir. Eski mesire anlayışı örnek alınarak doğaya fazla müdahale etmeden, gölgelik ve güneşlik alanları koruyarak düzenleme yapılmalıdır. Açık alanlar kesinlikle ağaçlandırılmamalıdır. Gölgelik alanlarda ancak eksilen ağaçların yerine yine aynı cinsten olmak üzere ağaç ekimi yapılabilir. Planlama yapılırken mesire alanını periyodik olarak kullanacak yerel kullanıcılar birde hafta sonları ve tatil günleri İstanbul kenti içinden gelecek kullanıcılar düşünülmelidir.

Yürüyüş, bisiklet ve koşu yolları yapılmalıdır. Çayırda dolaşılabilme imkanı sağlanmalı ancak gereğinden fazla sert zemin kullanılmamalı, doğal malzemeler tercih edilmelidir. İnsanların güvenli yaşam alanları için gerekli olan servis birimleri ile yaya ulaşım yollarının ve otopark olarak kullanıma ayrılacak olan alanların plan çözümleri gerçekleştirilmelidir.

Eğlence amaçlı donatılar, çocuk oyun alanları ve spor amaçlı donatılar için uygun bir yer ayrılmalıdır.

Küçüksu mesire yerinde birinci ve ikinci boğaz köprüleri şantiye ve montaj alanı olarak kullanıldığı tarihlerden itibaren kitle sporu önemli ölçüde sona ermiştir. Sportif yaşam

biçimi, Küçüksu mesire yerinin köklü geleneklerindedir. Serbest çim üzerinde herhangi bir seyirci platformu olmayan sadece yere çizilen çizgilerle alanı belirtilmiş, tarihsel geleneğinde de mevcut olmuş olan bir futbol sahası oluşturulmalıdır. Ayrıca geniş çayırdaki çocuk ve yetişkinlerin eskiden olduğu gibi serbestçe futbol oynamaları sağlanmalıdır. Mesire alanının kuzeyinde er meydanı olarak anılan yerde voleybol, basketbol, tenis v.b açık hava sahaları yapılarak Marmara Üniversitesi Spor akademisi ve Anadoluhisarı İdman Yurdu Spor kulübü ortak kullanımını sağlanabilir.

Geleneksel kültürü yaşatmak amacı ile mısır kazanları ve kiralık bisiklet yerleri için uygun alanlar oluşturulmalıdır.

Doğal çevreye uyumlu, yönlendirici levhalar ve tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan öğeleri anlatan tanıtım panoları tercih edilmelidir.

Mesire alanına şehir hatları seferleri marifetiyle deniz yolu ile kitle ulaşım ihtiyacı geri kazanılmalıdır. Bölge dışından mesire alanına ulaşmak isteyen insanlara toplu taşıma özendirilmeli, vapur seferleri iyi koordine edilmeli ve talebe göre yeni seferler eklenmelidir. Bölgeye deniz yolu ile ulaşımında yakın geçmişin dillere destan vapur yaşantısı anımsatılabilir.

Tarihi Küçüksu mesire yerinde günümüz kenti toplumunun çağdaş rekreasyon gereksinimlerine hizmet edecek dış mekanlar oluşturulmalı ve çayırın geleneksel kimliğine ters düşmeyecek donatı elemanları ve kent mobilyaları seçilmelidir. Çayır ile derelerin Boğaz kıyısına bağlanmasını sağlayacak yeşil alanların düzenlenmesi, dere kıyı kesimlerinin aktif yeşil alan olarak kullanımı ile kişi başına düşen yeşil alan oranını artıracak planlama önerileri geliştirilmelidir. Boğaz'ın kıyı kesiminin aktif olarak kullanımını sağlanmalıdır.

Küçüksu Caddesi olarak isimlendirilen kıyı yolu belirlenecek noktalardan belirlenecek zamanlar dışında araç trafiğine kapatılmalıdır. Yol doğal taş malzeme ile kaplanıp ve iki yanı boyunca ağaçlandırılmalıdır.

4.3.2 Öneri Peyzaj Esasları

Mesire alanının çeşitli yerlerinde kaçak olarak dökülen hafriyat ve inşaat atıkları mevcuttur. İlk olarak mesire alanının özgün topoğrafik yapısı tespit edilerek, kaçak olarak dökülen bu hafriyat ve inşaat atıklarının temizlenip zeminin doğal kotlarına getirilmesi gerekmektedir. Daha sonra tabanın kendiliğinden çimlenmesi sağlanmalıdır. Poyraz'ın vadi sırtlarından, Lodos'un denizden rutubetli hava akımları meydana getirmesi ve taban suyunun da yüzeye yakınlığı mesire alanının toprak yüzeyinde sürekli bir çayırın yaşamasına olanak vermektedir.

Yapılacak projelerin peyzaj düzenlemesinde tarihi kaynaklar ve diğer belgelerden yararlanılmalı, mesirede var olan bitki materyalinin türleri ve özellikleri tespit edilmelidir.

Mevcut ağaçlar tespit edilmeli ve projelendirilmelidir. Gölge ve güneş alanları koruyarak düzenleme yapılmalı, açık alanlar kesinlikle ağaçlandırılmamalıdır.

Küçüksu deresinin toprakla birleşme noktalarına konulmuş büyük kaya blokları, yeşil örtünün suyla buluşmasını engellediği için kaldırılmalıdır. Derenin, geçmiş dönemlere ait fotoğraflarında gördüğümüz gibi yeşil alanın suyla buluşması sağlanmalıdır.

4.3.3 Koruma İlke ve Uygulamalarına Yönelik Öneriler

Küçüksu mesire alanının tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan kaybolmuş öğeleri Küçüksu Camisi ve Fenerlikli Ahşap Köşk'ün rekonstrüksiyonu yapılarak eskiden olduğu gibi yeniden mesire üzerindeki yerlerini almaları, toplum yaşamına geri kazandırılmaları sağlanmalıdır.

Kazancıbaşı'na (2006) göre, Tarihi Darüttalim'i Musiki Ziyafetlerine zemin teşkil eden Fenerlikli Ahşap Köşkün işlevini tamamlayıcı nitelikte ve yakın konumda yer alan kültürel etkinlik ihtiyaçlarına cevap vermeye yeterli portatif sahne alanı yapılmalıdır. Gazino bahçesinde eskiden olduğu gibi masalar, serbest çim üzerinde düşünülmelidir.

Küçüksu deresi üzerinde Küçüksu Kasrı ile Küçüksu plajı arasındaki çayırın bütünlüğünü sağlayan, halkın yaya geçişine olanak veren geleneksel ahşap köprünün rekonstrüksiyonu yapılmalıdır.

Mesirenin tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan öğelerinden Küçüksu Mihrişah Valide Sultan Çeşmesinin gerekli görülmesi halinde, ilgili koruma kurulunun onayı alınarak restorasyonu yapılmalıdır. Çeşme etrafında oturma yerleri düşünülebilir. Tarihi çeşme önünden denize açılımın sağlanması halkın boğazla buluşmasına olanak verilmelidir.

4.3.4 Öneri Altyapı Esasları

Bölgede yol, kanalizasyon ve yağmur suyu gibi alt yapı çalışmaları önceden tamamlanmıştır. Mesirenin gece kullanımını da sağlamak için elektrik sistemi gerçekleştirilmeli yer altı hatlarla beslenen çevre ile uyumlu aydınlatma armatürleri ile alanın içerisine yapılması düşünülen yollar aydınlatılmalıdır.

4.3.5 Ziyaretçi Sayısını Arttırmaya Yönelik Öneriler

1971 yılları sonrasında itibaren Küçüksu mesire yerinde yerli ve yabancı Turist guruplarının tur bitimlerinde huzur içinde yorgunluklarını giderebilecekleri bir yer bulunmamaktadır. Öngörülen yerde, ilgili koruma kurulu onayı ve inşaat sahası toplam 40 m2 olan ve H.max. 4.50 m. irtifada, ziyarete gelen yerli ve yabancı turist gurupları adına, sabah kahvaltıları, öğle yemekleri, ikindi çayları ve gece saatlerinde Türk Sanat Musikisi, Türk Halk Müziği, Halk oyunları, Halk Edebiyatı başlığı altındaki değerlerden Kukla Karagöz Meddah ortaoyunu ile damat tıraşlı, gelin karşılamalı, yüz görümlüğü pazarlık sahneli, kına geceli mizansen içerikli dekorlar halinde ahşap konstrüksiyon şeklinde kafe veya büfe oluşturulabilir.

Bir öneri olarak, kültürel etkinliklerin yapılabileceği yaklaşık 300 kişilik, mevcut çevreye uyumlu ve uygun malzemelerden (ahşap oturma yerleri) yararlanarak bir açık hava tiyatrosu oluşturulmalıdır. Bu tiyatroda, seyircinin bakış yönünün Boğaziçi yönünde olması tercih edilmelidir.

Mesire alanını ziyarete gelecek insanlar için ihtiyaç olduğundan öngörülen yerlere mevzuatın izin verdiği ölçülerde umumi tuvalet yapılmalıdır.

5. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

İstanbul kenti tarihi mesire alanları, tarih içerisinde farklı işlevler ve kullanım biçimlerine ait eylemler için mekan oluşturmuş, çok işlevli açık mekanlar olarak hizmet vermişlerdir. Mesire alanları, şehir yaşantısını zenginleştirerek doğal ve tarihi yapısı bakımından özel bir alan oluşturması ve korunmaya değer nitelikte olması, yeşil alan ihtiyacı ve sahip olduğu ekolojik nitelikler, kamusal alan ihtiyacı ve rekreasyonel alan ihtiyacı açısından büyük önem taşımaktadır.

Tarihi mesire alanları, günümüzdeki varlıklarıyla kent için birer kültürel miras bileşeni niteliği taşımaktadır. Fakat tarihi süreç içerisinde bu alanlara tarihi ve kentsel kültürel miras bileşeni olarak yaklaşılmamış, tarihi mesire alanları yalnızca birer doğal değer olarak ele alınmıştır. Mesire alanlarının uğradığı kayıplar ne yazık ki bu bakış açısının sonucudur. Tarihsel süreç içerisinde hem niteliksel hem de niceliksel kayıplara uğrayan mesire alanları, özgün boyutlarını koruyamayıp küçülerek niceliksel kayıplara, peyzaj nitelikli unsurlarını ve düzenlemelerini yitirerek de niteliksel kayıplara uğramıştır.

İstanbul için yapılan 1/100000 ölçekli İstanbul il Bütünü Çevre Düzeni Planında, “Bir küresel bölge merkezi olmak ve Dünya Kentleri gruplamasında bir üst gruba geçmek” hedefi için yaşamsal kalitesi yüksek bir kentsel çevre oluşturmak gerekmektedir. İstanbul’un bir dünya kenti olması noktasında, dünya metropollerini arasına taşıyacak olan dünya ölçüsündeki kültürel ve doğal değerleri ile Boğaziçi Alanı önemli bir potansiyel taşımaktadır. Bu bağlamda günümüze uygun yeni bir dış yaşantı kurgusuna hizmet eden mekanlar, tarihi mesire alanlarının da değerlendirildiği bir bakış açısıyla düzenlenmelidir. Tarihi Küçüksu mesire alanı, gelecek nesillere sahip olduğu özgün değerlerin aktarılmasına fırsat verecek şekilde korunmalı, sahip olduğu potansiyelleri ise Boğaziçi alanının ve kentin rekreasyonel yaşantısına yeniden dahil edilmesi yoluyla değerlendirilmelidir.

Tarihi Küçüksu Mesire Alanının değişim sürecinde; sosyal olaylar (göç, siyasi ve politik olaylar vb.), planlama çalışmaları (birinci ve ikinci boğaz köprüleri şantiye ve montaj alanı olarak kullanılması gibi), afetler (1965 yılları civarında oluşan sel gibi) mesire alanı için önemli dönüm noktaları oluşturmuştur.

Alanın özelliklerinde de zaman içerisinde bazı değişimler gerçekleşmiştir. Tarihi eser ve kültürel miras niteliğindeki öğelerin bazıları yok olmuş bazıları ise tahrip olmuştur. Fenerlikli Ahşap Köşk ve Küçüksu (Mihrişah Valide Sultan) Camisi tarihi mesire alanının tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan yok olmuş öğeleridir. 2012 yılında Boğaziçi İmar Müdürlüğü'nden inşaat ruhsatı alınıp İBB Etüt ve Projeler Daire Başkanlığı Tarihi Çevre Koruma Müdürlüğü tarafından 2013 yılı itibarı ile yapımına başlanılan Küçüksu (Mihrişah Valide Sultan) Camisi aslına uygun olarak yeniden yapılmaktadır. Tarihi mesire alanının tarihi eser ve kültürel miras niteliğindeki tahrip olmuş öğesi ise, kapıları yıkılarak içerisinden sahil yolunun geçirildiği, dolayısı ile bütünlüğü bozulup iki parçaya bölünen Anadolu Hisarı'dır. Tarihi eser ve kültürel miras niteliğinde olan yok olmuş öğelerin yeniden yapılması ile Fenerlikli Ahşap Köşk ve Küçüksu (Mihrişah Valide Sultan) Camisi gibi mesire alanının kaybolmuş tarihi öğeleri yeniden kazanılarak halkın kullanımına açılacaktır.

Planlama kararlarındaki hatalar ile mesire alanının çevresi ve Göksu Vadisi sırtlarının uyumsuz işlev ve fiziki yapılarla çevrilmesi, tarihi küçüksu mesire alanının çekim gücünün yitirilmesine mesireyi çevreleyen su kaynakları olan Göksu ve Küçüksu derelerinin zamanla kirlenmesine sebep olmuştur. Hekimbaşı caddesi boyunca sıralanan ve büyükçe alanlar işgal eden inşaat malzemeleri depoları ve nalburlar bu durum için en belirgin örnekleri oluşturmaktadırlar. Ayrıca bu alanlar ve vadi sırtlarındaki kaçak ve plansız yapılaşmalar tarihi mesire alanının vadi sırtlarındaki yeşil alanlarla birleşip kucaklaşmasını önlemekte, tarihi mesirenin bütünlüğünü bozup mesireyi baskı altına almaktadır.

2960 sayılı Boğaziçi kanunu yürürlüğe girdiği tarihten itibaren küçüksu mesire alanını kaçak yapılaşmalara karşı korumuştur fakat günümüzde tarihi mesire alanları için oluşturulmuş, etkili bir koruma ve geliştirme yaklaşımı bulunmamaktadır. Tarihi

Küçüksu Mesire Alanını oluşturan bileşenlerin korumaya alınması, dökümünün çıkarılması, bakımlarının gerçekleştirilmesi ve yeniden değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Boğaziçi alanının bilhassa İstanbul kentinin yeşil alan ve rekreatif (açık hava rekreasyonu) amaçlı değerlendirilecek açık kamusal mekanlara ihtiyacı vardır. İstanbul'un ve Boğaziçi alanının yeşil alan ve kamusal alan ihtiyacı için rezerv alan oluşturma durumu olan yüksek turizm potansiyeline sahip Tarihi Küçüksu Mesire Alanına herhangi bir boş alan gibi yaklaşılmış bazen peronlar yerleştirilmek vasıtasıyla toplu taşıma otobüs durakları haline bazen de otopark haline getirilmeye çalışılmıştır. Sahip olduğu kültürel ve tarihsel değerlerin yanı sıra, kent kullanıcısının rekreasyonel gereksinimlerini de karşılamasında önemli bir potansiyele sahip olan ve düzenlenebilecek kamusal alanlar için rezerv alan niteliğinde olan tarihi küçüksu mesire alanının özgün niteliklerini koruyacak şekilde yeniden kent yaşantısına dahil edilmesi ve kentin ihtiyaçlarına hizmet etmesi sağlanmalıdır. Tarihi Küçüksu Mesire alanının, güncel rekreatif ihtiyaçlar doğrultusunda İstanbul metropolüne hizmet edecek şekilde yeniden işlevlendirilerek halkın kullanımına sunulması Boğaziçi alanına 253 bin m² daha aktif kullanılan yeşil alan kazandıracaktır.

22.07.1983 onaylı, 1/5000 ölçekli “Boğaziçi Doğal ve Tarihi Sit Değerlerini İçeren Nazım Plan” ile 22.07.1983 onaylı, 1/1000 ölçekli “Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Uygulama İmar Planı” hükümleri uyarınca ve ilgili koruma bölge kurulu kararları gereği; işlevini ve işlerliğini yitirmiş bir alan haline gelen Tarihi Küçüksu Mesire Alanının özgün şekilde koruma ve çevre düzenleme uygulama projesi İstanbul Büyükşehir Belediyesince yapılmalıdır. Tarihi Küçüksu Mesire Alanı anılan planlarda sahil şeridinde günümüze kadar korunabilen tarihi çevre kapsamında mesire alanında ve rekreasyon alanında kalmaktadır. Tarihi mesirenin kullanım amacının güncel rekreatif ihtiyaçlara cevap veren nitelikte olması geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanların ilgisini çekecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akalın, Ş. H. ve diğ. (Hızl.), 2005. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu.
- Akdoğan, G., 1962. *İstanbul Peyzajının Tanziminde Peyzaj Mimarisi ile ilgili Problemler ve Ana Prensipler*. Ankara: Akın Matbaası.
- Arel, A., 1975. *On sekizinci Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Arısan, K. ve Günay, D. A. (Hızl.), 2002. *Osmanlı Adet Merasim ve Tabirleri-Abdülaziz Bey*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Aysu Ç., 1994. Kentsel yerleşim alanının genişlemesi şeması. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını. Cilt 5. s. 419.
- Cerasi M. M., 2001. *Osmanlı Kenti – Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çoruk, A. Ş., (Hızl.), 2007. *Balıkhane Nazırı Ali Rıza Bey – Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çubuk, M., 1971. *Boğaziçi Mekanının Düzenlenmesinde Bazı İlkeler*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Dinç Y., Gökdeniz A., ve Hacıoğlu N., 2003. *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. Gökdeniz, A. (ed.), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Efe, A., Uzun A., ve Yaltırık F., 1997. *Tarih Boyunca İstanbul'un Park Bahçe ve Koruları Egzotik Ağaç ve Çalıları*. İstanbul: İBB İsfalt Yayını.
- Eldem, S. H., 1976. *Türk Bahçeleri*. Kültür Bakanlığı Türk Sanat Eserleri:1, İstanbul: M.E.B. Basım Evi.
- Evyapan, G. A., 1972. *Eski Türk Bahçeleri ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayın Evi.
- Göktaş, U., 1994. Mesireler. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını. Cilt 5. ss. 407-408.

- Göncüoğlu, S. F. (Ed.). 2003a. *İstanbul'un semtleri anadolu hisarı*. Kentim İstanbul Şehir Kitapçıkları. İstanbul: İBB Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları.
- Göncüoğlu, S. F. (Ed.). 2003b. *İstanbul'un semtleri Göksu - Küçüksu*. Kentim İstanbul Şehir Kitapçıkları. İstanbul: İBB Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları.
- Gülersoy, Ç., 1985. *Küçüksu*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.
- Gülersoy, Ç., 1987. *Göksu'ya Ağıt*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.
- Hazar, A., 2003. *Rekreasyon ve Animasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- İnciciyan, G. V., 2000. *Boğaziçi Sayfiyeleri*. Düzelti, önsöz ve notlar Orhan Duru. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Kaygılı, O. C., 2003. *Köşe Bucak İstanbul*. Tahsin Yıldırım (Hzl.). İstanbul: Selis Kitaplar.
- Kazancıbaşı, F., 2006. *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Küçüksu Mesire Yeri Belgeseli*. İstanbul: Beykoz Belediyesi Yayınları.
- Kuban, D., 1996. *İstanbul Bir Kent Tarihi: Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kuban, D., 1998. *İstanbul Yazıları*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Kuban, D., 1994. *Metropoliten İstanbul. Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını. Cilt 5. ss. 415-420.
- Salman Günalp, Ö., 1999. Doğu ve Batı Kültürlerinin Osmanlı Bahçe Mimarisindeki Belirleyici Rolü ve İstanbul Örneğinde Son Dönem Osmanlı Bahçelerinin Düzenleme Prensipleri. *Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı "Uluslarüstü Bir Miras"*. 25-26-27 Kasım 1999, Afife Batur, Selçuk Batur, Nur Akın (Eds.). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, ss. 154-159.
- Salman, Y., 1999. Boğaziçi'ndeki Büyük Bahçe ve Koruların Mekansal Değişimi. *2000'den Kesitler I: Osmanlı'da Mekanlar/Zamanlar/İnsanlar Doktora Araştırmaları Sempozyumu*. 11-12 Kasım 1999, Ali Uzay Peker (Drl.). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, 2002, ss. 127-138.
- Şehsuvaroğlu, H., 1953. *Asırlar Boyunca İstanbul Eserleri Olayları Kültürü*. İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi Yayını, s. 240.
- Turgut, S. R., 2004. *İstanbul'un Yönetimi – Bir Kent Planlaması Yönetimi Denemesi*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Sürekli Yayınlar

Oktay, D., 2008. Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan: Kavram, Uygulama ve Eğitim Bağlamında Değerlendirmeler, *mimar.ist (Özel Sayı: Kentsel Tasarım)*, **8/3** (28), ss. 50-57.

Taşılgil N., 2004. İstanbul Boğazı'nın Ulaşım Coğrafyası Açısından Önemi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, (10), Temmuz, İstanbul.

Diğer Yayınlar

- Anadolu Hisarı. [online] http://www.wikipedia.org/wiki/Anadolu_Hisar%C4%B1 [erişim tarihi, 12.03.2013]
- Anadolu Hisarı Tarihi. [online] http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/anadolu_hisari [erişim tarihi, 13.03.2013]
- Boğaziçi İmar Kanunu (2960 s. k.). **Resmi Gazete**, 18229; 18.11.1983
- Cerasi, M. M., 1985. Open Space, Water and Trees in Ottoman Urban Culture in the XVIIIth – XIXth Centures [online], *Environmental Design-Journal of Islamic Environmental Design Research Centre*. ss. 36-50. http://www.archnet.org/library/documents/one-document.jsp?document_id=4857 [erişim tarihi, 21.01.2013]
- Danıştay Birinci Dairesi. 17.05.1993 E. 193/60 K. 1993/88, *Boğaziçi İmar Müdürlüğü Arşivi*.
- Devlet Denetleme Kurulu. 1989. *Boğaziçi Öngörünüm Bölgesindeki Yapılaşmalar Hakkında İnceleme Raporu*.
- Gürbüz, E., (2009). Tarih İçerisinde İstanbul'daki Mesire Olgusu ve Mesire Alanlarının Geçirdikleri Değişimin Kağıthane Mesiresi Örneği Üzerinden İrdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi FBE.
- ICOMOS, International council on monuments and sites, The Florence Charter. 1981. [online] http://www.international.icomos.org/e_floren.htm [erişim tarihi, 10.01.2013]
- ICOMOS, International council on monuments and sites, The Venice Charter. 1964. [online] http://www.international.icomos.org/e_venice.htm [erişim tarihi, 10.01.2013]
- ICOMOS, International council on monuments and sites, Historic Gardens. [online] http://www.international.icomos.org/charters/gardens_e.htm [erişim tarihi, 10.01.2013]
- İBB. 1983. *1/5000 Ölçekli Boğaziçi Nazım Planı Raporu*. İstanbul
- İBB. 2008. *Boğaziçi Öngörünüm Bölgesi Analitik Etüt Çalışması*. İstanbul
- İBB. 1999. *İstanbul Boğaziçi Planına İlişkin İnceleme ve Araştırma Raporu*. İstanbul

- Kılıç, H., (2006). Boğaziçi Korularının Kentiçi Yeşil Alan Sistemi İçerisindeki Yeri ve Rekreasyon Açısından Potansiyeli. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi FBE.
- Kıyı Kanunu (3621/3830 s. k.). **Resmi Gazete**, 20495; 17.04.1990
- Küçüksu mesire alanı ikinci boğaz köprüsü şantiye ve montaj yeri halinde, 1987. [online] <http://www.ahisar.com/anadoluhisari-fotograf-galerisi/category/2-dun> [erişim tarihi, 12.03.2013]
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (2863 s. k.). **Resmi Gazete**, 18113; 27.07.1983
- Özhekim, Y., (2006). Boğaziçi'ndeki yerleşmelerin Yasal Mevzuat Yönünden Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi FBE.
- Şişman, T., (2011). Boğaziçi koruma Alanında 1990-2010 Arasındaki Gelişimin ve Mevcut Yasanın Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunların İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi FBE.
- TDK, Sesli Türkçe Sözlük. [online] <http://www.tdk.gov.tr/TR> [erişim tarihi, 01.02.2013]
- Yabancı Kelimelere Karşılıklar, “rekreasyon” [online] [http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/ilk/KARR\[1\].htm](http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/ilk/KARR[1].htm) [erişim tarihi, 01.02.2013]
- Ulaşım, 1. Derece Yollar Haritası. [online] <http://gis.ibb.gov.tr> [erişim tarihi, 12.03.2013]

EKLER

EK A Boğaziçi Kanunu^{1 2}

Kanun Numarası: 2960

Kabul Tarihi: 18/11/1983

Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 22/11/1983 Sayı: 18229

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 970

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Tanımlar

Amaç:

Madde 1 – Bu Kanunun amacı; İstanbul Boğaziçi Alanının kültürel ve tarihi değerlerini ve doğal güzelliklerini kamu yararı gözetilerek korumak ve geliştirmek ve bu alandaki nüfus yoğunluğunu artıracak yapılanmayı sınırlamak için uygulanacak imar mevzuatını belirlemek ve düzenlemektir.

Tanımlar:

Madde 2 – Bu Kanunda kullanılan bazı terimlerin tanımları aşağıda gösterilmiştir.

- a) Boğaziçi Alanı; Boğaziçi kıyı ve sahil şeridinden, öngörünüm bölgesinden, geri görünüm bölgesinden ve etkilenme bölgelerinden oluşan ve sınırları ve koordinatları bu Kanuna ekli krokide işaretli ve 22/7/1983 onay tarihli nazım planda gösterilen alandır.
- b) Boğaziçi sahil şeridi; Boğaziçi kıyı kenar çizgisi ile 22/7/1983 tarihli 1/5000 ölçekli nazım planında gösterilen hat arasında kalan bölgedir.
- c) Öngörünüm bölgesi; Boğaziçi sahil şeridine bitişik olan ve 22/7/1983 tarihli 1/1000 ölçekli imar uygulama planında gösterilen bölgedir.
- d) Geri görünüm bölgesi; öngörünüm bölgesine bitişik olan ve 22/7/1983 tarihli 1/5000 ölçekli nazım planında gösterilen coğrafi bölgedir.

¹ Boğaziçi Kanunu 22.11.1983 tarih ve 18229 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

² 24/2/1984 tarih ve 2981 sayılı, "İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanunun" 23/a maddesi ile, 16/3/1983 tarih ve 2805 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış; aynı kanunun 22 nci maddesinin (a) bendi hükmü ile de "Boğaziçi Kanunundaki 16/3/1983 tarih ve 2805 sayılı Kanunla ilgili hükümler yerine mezkür 2981 sayılı kanun hükümlerinin uygulanacağı" belirtilmiştir.

e) Etkilenme bölgesi; öngörünüm ve geri görünüm bölgeleri dışında 22/7/1983 tarihli ve 1/5000 ölçekli nazım planında gösterilen ve Boğaziçi sahil şeridi, öngörünüm ve geri görünüm bölgelerinden etkilenen bölgedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar, Orman Alanları, Yeşil Sahalar

Genel esaslar:

Madde 3 – Boğaziçi Alanının korunması ve geliştirilmesinde ve imar mevzuatının uygulanmasında aşağıdaki hususlar esas alınır.

- a) Boğaziçi Alanında yer alan kültürel ve tarihi değerler ve doğal güzellikler muhafaza edilir ve doğal yapı korunur.
- b) Boğaziçi Alanı bu Kanunun amaçlarına uygun olarak ve doğal ve tarihi çevreye uyumu gözetilerek güzelleştirilir ve geliştirilir.
- c) Boğaziçi Alanında tarihi ve milli kültürümüze dayanan yaşamın yeniden canlandırılması, mesire yerlerinin geliştirilmesi ve gezinti alışkanlıklarının sürdürülmesi teşvik edilir.
- d) Boğaziçi Alanındaki kültür ve tabiat varlıklarının onarımına öncelik verilir.
- e) Boğaziçi Alanındaki yapılar bu Kanun hükümlerine ve imar planları esaslarına göre yapılır, aykırı olanlar derhal yıkılır veya yıktırılır.
- f) (Değişik : 3/5/1985 - 3194/47 md.) Boğaziçi alanında mevcut planda nüfus ve yapı yoğunluğu gözönüne alınmak kaydı ile plan değişikliği yapılabilir.
- g) (İptal : Ana. Mah; 11/12/1986 tarih ve E. 1985/11, K. 1986/29 sayılı Kararı ile.)
- h) Boğaziçi sahil şeridi ve öngörünüm bölgesinde turizm ve rekreasyon amacı ile ayrılan alanlara toplumun yararlanmasına ayrılan yapı yapılır ve bu husus tapu sicillerine işlenir. Toplumun yararlanmasına ayrılan bu yapılar amaç dışı kullanılamaz.
- i) Boğaziçi Alanında kıyıları ancak kamu yararına kullanılır.
- j) Boğaziçi sahil şeridinde ancak toplumun yararlanacağı dinlenme, gezinti ve turizm tesisleri imar planlarına uygun olmak şartı ile yapılabilir.
- k) Boğaziçi Alanında kıyıda ve sahil şeridinde boş alanlar veya boşaltılacak sahalar "j" fıkrasındaki esaslara göre değerlendirilir.

l) Boğaziçi Alanında kömür ve akaryakıt depoları, tersaneler ve sanayi tesisleri kurulamaz.

m) Boğaziçi su yolunda hurda gemi ve benzeri araçlar bırakılamaz.

n) Boğaziçi Alanında imar planlarında parseller için belirlenen kullanım kararları tapu sicillerine işlenir.

o) Boğaziçi Alanında kamu hizmet ve tesislerine ayrılan alanlarda geçici inşaat müsaadesi verilmez. Ancak; Boğaziçi öngörünüm, geri görünüm ve etkilenme bölgelerinde kamu hizmet ve tesislerine ayrılan alanlarda 40 m²'yi geçemeyen bekçi kulübesi, büfe, çay ocağı gibi yapılara imar uygulama programı uygulanana kadar Boğaziçi İmar İdare Heyetince müsaade edilir.

Orman alanları:

Madde 4 – Boğaziçi Alanı sınırları içinde Devlet ormanı statüsüne alınacak yerler, Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulunca kararlaştırılır ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait olanlar bedelsiz olarak Hazineye devredilir. Özel mülkiyete ait olanlar ise Tarım ve Orman Bakanlığınca kamulaştırılır.

Devlet ormanı statüsüne alınan bu yerler, Tarım ve Orman Bakanlığınca hazırlanacak proje ve programa göre Boğaziçi Alanının doğal yapısına uygun olarak düzenlenir, ağaçlandırılır parklar ve mesire yerleri yapılır ve bunların bakımı, işletilmesi ve muhafazası sağlanır.

Devlet ormanı statüsüne alınan bu yerlerde 6831 sayılı Orman Kanununun 2 nci maddesi uygulaması yapılamaz.

Boğaziçi Alanı içindeki ormanlarda intifa ve irtifak hakkı tesis edilemez. Ancak bu Kanunun amacına uygun intifa ve irtifak hakkı, Boğaziçi İmar İdare Heyetinin teklifi üzerine ilgili bakanlıklarca tesis edilebilir.

Yeşil alanlar:

Madde 5 – Boğaziçi Alanında orman sayılmayan kamu kurum ve kuruluşlarına veya özel mülkiyete ait koru, koruya katılacak alan, çayır, mesire yeri, bostan ve benzeri alanlar yeşil alan sayılır ve bitki varlıkları geliştirilerek muhafaza edilir.

Bu alanlardaki ağaç varlıklarının yok edilmesi veya tahrip edilmesi yasaktır.

Yeşil alan sayılan yerlerde mahalli mahsullerin yetiştirilmesine devam edilir.

İmar planında yeşil alan olarak belirlenen arsaların ağaçlandırılması için gerekli tedbirler Boğaziçi İmar Müdürlüğüne alınır.

Boğaziçi Alanındaki yabancı ülke temsilciliklerine ait koruların bu nitelikleri korunur.

İKİNCİ KISIM

Organlar ve Uygulama Hükümleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Organlar

Kuruluş:

Madde 6 – Bu Kanun amaçları doğrultusunda Boğaziçi Alanında yerleşme ve yapılaşmanın planlanması, kaordinasyonu, imar uygulamalarının yapılması ve denetlenmesi için Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulu, Boğaziçi İmar İdare Heyeti ve Boğaziçi İmar Müdürlüğü kurulmuştur.³

Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulu:

Madde 7 – Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulu; Başbakan veya görevlendireceği Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısının başkanlığında, İmar ve İskan Milli Savunma, Maliye, İçişleri, Bayındırlık, Sağlık ve Sosyal Yardım, Ulaştırma, Tarım ve Orman, Kültür ve Turizm, Sanayi ve Teknoloji, Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlarından oluşur. Gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşların temsilcileri kurul toplantılarına çağrılabilir.

Kurulun sekreteryaya hizmeti İmar ve İskan Bakanlığınca yürütülür.

Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulu yılda en az iki defa toplanır ve çalışma esasları Başbakanlıkça belirlenir.

Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulunun görevleri şunlardır:

- a) Boğaziçi imar planlarının yapılmasını kararlaştırmak, imar planlarını ve diğer ilgili planları görüşmek ve kabul etmek,
- b) Boğaziçi imar uygulama programlarını onaylamak,
- c) Boğaziçi imar uygulama programları gereği kamu yatırımlarını planlamak ve Bakanlar Kurulunun onayına sunmak,
- d) Boğaziçi İmar Müdürlüğünün mali yardım isteklerini incelemek ve karara bağlamak,

³ 3/5/1985 tarih ve 3194 sayılı İmar Kanununun 46 ncı maddesiyle, bu maddeye göre kurulan organlar kaldırılmış; bunların görev ve sorumluluklarının mezkür 46 ncı maddede belirtilen çerçevede İstanbul Büyükşehir ve ilgili ilçe Belediye Başkanlıklarınca yürütüleceği hükme bağlanmıştır.

e) İmar ve İskan Bakanlığınca getirilen Boğaziçi Alanı ile ilgili konuları görüşmek ve kararlaştırmak.

Boğaziçi İmar İdare Heyeti:

Madde 8 – Boğaziçi İmar İdare Heyeti, İstanbul Valisinin başkanlığında İstanbul Belediye Başkanı, İstanbul İl Hukuk İşleri Müdürü, İl İmar Müdürü, İl Sağlık Müdürü, Defterdar, Boğaziçi İmar Müdürü, İstanbul Belediyesi İmar Müdürü Vali ve Belediye Başkanının tayin edecekleri birer uzman, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulu Başkanı, Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek ilgili bilim dalı öğretim üyesi olmak üzere oniki üyeden oluşur. Gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşların temsilcileri toplantılara çağrılabilir. Boğaziçi İmar İdare Heyetinin sekreteryaya hizmeti Boğaziçi İmar Müdürlüğünce yapılır.

Boğaziçi İmar İdare Heyeti ayda en az iki defa, ayrıca valinin çağrısı üzerine toplanır çalışma ve karar alma esasları Valilikçe belirlenir.

Boğaziçi İmar İdare Heyetinin görevleri şunlardır,

- a) Boğaziçi İmar planını ve diğer ilgili planların görüşmek ve mütalaası ile birlikte İmar ve İskan Bakanlığına sunmak,
- b) Boğaziçi imar uygulama programlarını görüşmek ve İmar ve İskan Bakanlığına sunmak,
- c) Boğaziçi imar uygulama programları gereği kamu yatırımlarını planlamak ve İmar ve İskan Bakanlığına sunmak,
- d) Boğaziçi İmar Müdürlüğünün mali yardım isteğini görüşmek ve talepleri İmar ve İskan Bakanlığına sunmak,
- e) Boğaziçi İmar Müdürlüğünün bütçesini görüşmek ve karara bağlamak,
- f) Bu Kanun hükümlerine göre tespit ve teklif edilen yıkım işlerini görüşmek ve karara bağlamak,
- g) Boğaziçi İmar Müdürlüğünce gündeme getirilen konuları görüşmek ve karara bağlamak,
- h) Bu Kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

Boğaziçi İmar Müdürlüğü:

Madde 9 – İstanbul Belediyesine bağlı kamu tüzelkişiliğine sahip Boğaziçi İmar Müdürlüğü; Boğaziçi İmar Müdürü, en çok üç müdür yardımcısı ile gerekli planlama, plan uygulama, yapı kontrol, idare ve destek birimlerinden oluşur.

Boğaziçi Alanında bu Kanunun amacına uygun olarak faaliyetlerin planlanmasından, koordinesinden ve uygulanmasından, Boğaziçi Alanının genel görünüm ve estetiğinin ve tarihi ve doğal mimari özelliklerinin korunmasından birinci derecede sorumlu olan Boğaziçi İmar Müdürü, en az lisans düzeyinde yükseköğrenim görmüş kişiler arasından, İstanbul Belediye Başkanının inhası, İstanbul Valisinin teklifi üzerine İmar ve İskan Bakanlığınca atanır. Müdür yardımcıları, Müdürede aranan şartları taşıyan kişiler arasından aynı usulle atanır. Diğer görevlilerin atanması genel hükümlere göre yapılır.

Boğaziçi İmar Müdürlüğünde görevli müdür ve yardımcıları ile diğer görevliler 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabidir.

Boğaziçi İmar Müdürlüğünün görevleri şunlardır;

- a) Boğaziçi imar planlarını ve Boğaziçi Alanında bu Kanunun amacına uygun yatırımları ve ilgili diğer faaliyetleri düzenleyen imar uygulama programlarını ve ilgili diğer planları hazırlamak ve Belediye Başkanlığına sunmak.
- b) Boğaziçi İmar Müdürlüğünün bütçesini hazırlamak. Belediye Başkanının muvafakati ile İmar İdare Heyetine sunmak.
- c) Boğaziçi Alanında imar uygulamalarını, ruhsat ve izin işlemlerini yürütmek.
- d) Boğaziçi Alanında yapıları ve inşaatları kontrol etmek.
- e) İmar mevzuatına aykırı yapılar hakkında alınan yıkım kararlarını uygulamak.
- f) Bu Kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

İKİNCİ BÖLÜM

Planlar ve İmar Uygulamaları

İmar planlarının yapılması, onayı ve tadili:

Madde 10 – (Değişik : 3/5/1985 - 3194/48 md.)

"Gerigörünüm" bölgesinde Taban Alan Kat Sayısı (T.A.K.S.) azami % 15 ve 4 katı (H = 12.50 m. irtifai), "Etkilenme" bölgesinde ise gene Taban Alanı Kat Sayısı (T.A.K.S.) %

15 ve 5 katı (H = 15.50 m. irtifai) geçmemek şartı ile konut yapılabilir. Daha önce belediyeye bilabedel terk edilmiş veya edilecek olan alanlar bu hesaba dahil edilir. Hesabat brüt alan üzerinden yapılır 1/1/1982 den sonra alınmış "Yüksek Anıtlar Kurulunun" kararları ile 22/7/1983 onay tarihli planda kazanılmış haklar saklıdır. Ancak, kat alanı ve irtifa ne olursa olsun İmar Kanununun ilgili maddelerine göre yapı sahipleri ruhsat ve iskan alma mecburiyetinde olup, bu işlemler yalnızca ilgili İlçe Belediye Başkanlıklarınca avan ve tatbikat projelerine göre verilir.

Gerekli görüldüğü takdirde "Boğaziçi Alanı" için yapılan planların revize edilmesi "gerigörünüm" ve "etkilenme" bölgelerinde 3030 sayılı Kanuna göre, "sahil şeridi" ve "öngörünüm" bölgelerinde İstanbul Büyük Şehir Belediyesince hazırlanarak Belediye Meclisinin kararı ve Belediye Başkanının onayından sonra "Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulu" onayı ile yürürlüğe girer.

İlgili kamu kurum ve kuruluşları ile meslek kuruluşları, Büyük Şehir Belediye Başkanlığında bir ay süre ile ilan edilen "Sahil Şeridi" ve "Öngörünüm" bölgeleri ile ilgili planlara itiraz edebilir. Ancak, itirazlar yürürlüğü durdurmaz. Belediye Başkanlığı planı itirazları ile inceler ve görüşünü de ekleyerek Belediye Meclisine sunar. Belediye Meclisi durumu bir ay içinde inceleyerek karara varır. Netice, Büyük Şehir Belediye Başkanının ve Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulunun onayı ile kesinleşir. Plan değişiklikleri de aynı usule göre yapılır.

İmar Yüksek Koordinasyon Kurulu: Başbakan veya görevlendireceği Başbakan Yardımcısı veya bir devlet bakanı başkanlığında Milli Savunma, Bayındırlık ve İskan, Kültür ve Turizm, Ulaştırma, Tarım Orman ve Köyişleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlarından oluşur. Kurulun sekreteryası görevini Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yürütür.

Boğaziçi İmar Müdürlüğünün bütçesi, personeli ve gelirleri de İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanlığına aktarılır.

Yapının denetimi:

Madde 11 – Boğaziçi Alanındaki yapılar, kazı izni verildiği günden itibaren Boğaziçi İmar Müdürlüğüne inşaat ruhsatına ve eklerine ve bu Kanunla belirlenen esaslara göre denetlenir.

Boğaziçi İmar Müdürlüğü, denetleme sırasında inşaat ruhsatı ve eklerine ve bu Kanunla belirlenen imar mevzuatına aykırılıkları bir tutanakla tespit eder. Tutanak tanziminde

mal sahibi veya müteahhit veya fenni mesulün bulunması esastır. Bunların bulunmaması halinde inşaatçı çalışan herhangi bir kişinin bulunması da yeterlidir. Terkedilmiş bir inşaatçı tutanak, Boğaziçi İmar Müdürlüğüne görevlendirilecek asgari üç görevli tarafından tanzim edilir.

İnşaat ruhsatı ve eklerine ve imar mevzuatına aykırılığı tespit edilen yapılar için, tutanak tanzimi ile birlikte inşaat mühürlenir. Yapının mühürlendiğini belirten belge ve levhalar yapının muhtelif cephelerine asılır. Bu suretle durum mal sahibine veya müteahhide veya fenni mesule tebliğ edilmiş sayılır.

Tanzim edilen tutanak ve yapının mühürlendiğini belirten belge, bir kroki ile birlikte derhal Boğaziçi İmar Müdürlüğüne gönderilir.

Mal sahibi veya müteahhit inşaat ruhsatı ve eklerini denetlemeye hazır bir şekilde inşaat mahallinde bulundurmakla yükümlüdürler.

Denetleme usulleri, yapıların denetiminde kabul edilebilir hata payları ve ölçüleri, tarafların yükümlülükleri ve inşaat mahallinde bulundurulması gereken belge ve levhalar ve denetime ilişkin diğer hususlar İmar ve İskan Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte belirtilir.

Kullanılan yapının denetimi:

Madde 12 – Kullanma izni verilen yapıların, Boğaziçi İmar Müdürlüğüne tespit edilecek önceliklere göre ve bir program dahilinde, projelerine ve imar mevzuatına uygunluğu denetlenir.

Denetleme sırasında tespit edilen aykırılıklar bu Kanunun 11 inci maddesinde belirtilen esaslara göre tespit edilir ve derhal Boğaziçi İmar Müdürlüğüne bildirilir.

Tutanak tanziminde mal sahibi veya yönetici veya kiracının bulunması esastır. Terkedilmiş yapılarda tutanak Boğaziçi İmar Müdürlüğüne görevlendirilecek asgari üç görevli tarafından tanzim edilir.

Yapıda imar mevzuatına aykırı olarak yapılan değişiklikler ve eklentiler, bu Kanunun 13 üncü maddesinde belirtilen esaslara göre Boğaziçi İmar Müdürlüğüne yıkılır veya yıktırılır.

Kullanılan yapıların denetim esasları ve denetim elemanlarının görev ve yetkileri ve ilgili diğer hususlar İmar ve İskan Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte belirtilir.

Yıkım işleri:

Madde 13 – Aşağıda belirtilen yapılar Boğaziçi İmar İdare Heyetinin kararı ve Boğaziçi İmar Müdürünün yazılı emri ile yıkılır veya yıktırılır.

- a) İnşaat ruhsatı olmayan yapılar,
- b) Yapının, inşaat ruhsatı ve eklerine ve imar mevzuatına aykırı yapılmış bölümleri,
- c) Boğaziçi İmar Müdürlüğünce mühürlenerek yapımı durdurulmuş yapıların mühürlendikten sonra yapılan ilaveleri,
- d) Yapılarda kullanma izni verildikten sonra imar mevzuatına aykırı olarak yapılan değişiklikler ve eklentileri.

Bu Kanun hükümlerine göre yıkılması gereken yapılar tespit edildiğinde Boğaziçi İmar Müdürlüğünce derhal valiliğe bildirilir. Vali, Boğaziçi İmar İdare Heyetini en geç yedi gün içinde toplayarak konunun karara bağlanmasını sağlar ve kararı Boğaziçi İmar Müdürlüğüne gönderir.

Yıkım emri 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine bağlı kalınmaksızın güvenlik kuvvetleri veya belediye zabıta kuvvetleri tarafından mal sahibine veya müteahhide tebliğ edilir. Bu tebligat onbeş gün içinde tamamlanır. Tebligatın bu şekilde yapılması mümkün olmadığı takdirde, yıkım emri yapı mahallinde görülebilecek bir yere onbeş gün müddetle asılır ve bu işlem bir tutanakla belirlenir. Bu suretle durum mal sahibi veya müteahhide tebliğ edilmiş sayılır.

Tebligatın tamamlanmasından itibaren onbeş gün içinde yapı, mal sahibi veya müteahhit tarafından yıkılmadığında, yıkım işlemi Boğaziçi İmar Müdürlüğünce yerine getirilir ve yıkım masrafları % 20 fazlası ile mal sahibi veya müteahhitten tahsil edilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Çeşitli Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Mali Hükümler

Bütçe :

Madde 14 – Boğaziçi İmar Müdürlüğü bütçesi; Boğaziçi İmar İdare Heyetinin kararını müteakip, İstanbul Belediyesi bütçesi içinde ayrı bir program olarak yer alır. İta amiri Boğaziçi İmar Müdürüdür.

Gelirler:

Madde 15 – Boğaziçi İmar Müdürlüğünün gelirleri şunlardır.

a) Genel bütçeden yapılacak yardımlar,

Genel bütçeden, İstanbul Belediyesi bütçesi kanalıyla yapılacak yardımlardan Boğaziçi İmar Müdürlüğüne ayrılacak miktar, bütçe kanunlarında tasrih edilir.

b) (Mülga : 9/5/1984 - 3004/2 md.)

c) Boğaz köprülerinden geçiş ücretlerinin yüzde 10'u,

d) Boğaziçi Alanında plan ilkelerine uygun olarak yapılacak inşaat veya tadilat projelerinin uygulanmasında 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan imar ile ilgili harçlar ve harcamalara katılma paylarının bir misli oranında alınacak harç ve harcamalara katılma payları,

e) Boğaziçi Alanında kullanılmak üzere, yurt içi ve yurt dışından yapılacak her türlü mal, para ve benzeri bağışlar ve yardımlar ve bu Kanuna göre tahsil edilecek diğer gelirler.

Gelirlerin tahsili:

Madde 16 – Boğaziçi İmar Müdürlüğü gelirlerinden;

a) 15 inci madde (d) bendinde belirtilen gelirler İstanbul Belediyesince, (c) bendinde belirtilen gelirler ilgili işletmelerce tahsil edilir ve Boğaziçi İmar Müdürlüğü harcamalarına karşılık olmak üzere tahsil edildikleri ayı takip eden ay sonuna kadar açılan özel hesaba yatırılır. Tahsil edilen bu gelirleri zamanında yatırmayanlar hakkında kanuni işlem yapılır, ayrıca tutarları yüzde 10 fazlasıyla tahsil edilir.

Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

b) Belediyeler ve il özel idareleri ortak fonlarından her yıl Boğaziçi Alanı için ayrılan pay, İller Bankası Genel Müdürlüğünce Boğaziçi Alanında yapılacak kamulaştırma işlemlerine ve alt yapı yatırımlarına tahsis edilir. Bu payın kullanılmasına ilişkin esas ve usuller İmar ve İskan Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte belirtilir.

Muafiyet:

Madde 17 – Bu Kanun hükümlerine göre yapı hakkı verilmeyip ticari geliri de olmayan arsalar ile üzerinde kültür ve tabiat varlığı bulunan arsalar emlak vergisinden muafıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

Cezalar

Ceza hükümleri:

Madde 18 – Boğaziçi Alanında inşaat ruhsatı alınmadan yapılan yapıların tamamı, inşaat ruhsatı ve eklerine ve imar mevzuatına aykırı yapılan yapıların aykırı kısım ve bölümleri, bu Kanunun 13 üncü maddesine göre yıktırılmakla beraber, yapı sahipleri, fenni mesulleri ve müteahhitleri bir aydan altı aya kadar hapis ve 200.000 liradan 500.000 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. Bu fiillerin tekrar edilmesi halinde söz konusu kimselere verilecek cezalar 1/3'ünden az olmamak üzere üç katına kadar artırılır. Fenni mesullere ayrıca bir yıla kadar meslekten men cezası verilir.

İmar mevzuatına ve bu Kanuna aykırı ruhsat verenler, verilmesine müsaade edenler, bu Kanunla verilen görevleri ve bu görevleri belirtilen süre içinde yapmayanlar veya görevini kötüye kullananlar fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Boğaziçi Alanında tarihi ve doğal güzelliklerin yoğunlaştığı kıyı, sahil şeridi ve öngörünüm bölgesinde doğal yapıyı tahrip eden veya niteliğini bozanların fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde iki aydan bir yıla kadar hapis ve 200.000 liradan 500.000 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. Ayrıca, bu fiilleri işleyenler, doğal yapıyı en geç bir yıl içinde aslına uygun hale getirmekten sorumludurlar. Aksi halde doğal yapı Boğaziçi İmar Müdürlüğünce, masrafları iki katı ile failden ve mal sahibinden müteselsilen tahsil edilerek aslına uygun hale getirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Askeri ihtiyaçlar:

Madde 19 – Boğaziçi Alanında Milli Savunma Bakanlığına tahsisli veya savunma amacıyla kullanılması Genelkurmay Başkanlığınca öngörülen alanlarda bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Uygulanmayacak hükümler:

Madde 20 – 6785 sayılı İmar Kanununun ve 16/3/1983 tarih ve 2805 sayılı Kanunun ve diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.

Tüzük ve yönetmelik:

Madde 21 – Boğaziçi Alanında bu Kanunla belirlenen İmar uygulamalarını düzenleyen Boğaziçi İmar Tüzüğü ve Boğaziçi İmar Yönetmeliği bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde İmar ve İskan Bakanlığınca hazırlanarak yürürlüğe konulur ve Resmi Gazetede yayımlanır.

İstanbul Belediyesinin ve Boğaziçi İmar Müdürlüğünün Boğaziçi Alanı ile ilgili yönetmelikleri, İmar ve İskan Bakanlığının onayından sonra yürürlüğe girer.

Geçici Madde 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde Boğaziçi İmar Müdürü atanır ve Boğaziçi İmar İdare Heyeti kurulur.

Geçici Madde 2 – Boğaziçi İmar Müdürlüğünün kadroları ihdas edilip, bu kadrolara personel atamaları yapılmıyaya kadar ihtiyaç olan personel İstanbul Belediye Başkanlığınca Boğaziçi İmar Müdürlüğü emrinde geçici olarak görevlendirilir.

Boğaziçi İmar Müdürlüğünün bina, araç, gereç ve benzeri ihtiyaçları da İstanbul Belediye Başkanlığınca sağlanır.

Geçici Madde 3 – Bu Kanuna göre düzenlenecek tüzük ve yönetmelikler yürürlüğe konuluncaya kadar, mevcut tüzük ve yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Geçici Madde 4 – Boğaziçi kıyı, sahil şeridi ve öngörünüm bölgelerinde 22/7/1983 tasdik tarihli 1/5000 ölçekli nazım ve 1/1000 ölçekli imar uygulama planları ile konut kullanımına ayrılmış, ancak yapı yapılmamış olan yerlerde yeşil alan statüsü uygulanır.

Geçici Madde 5 – 22/7/1983 tarihinde onaylanan Boğaziçi Alanı 1/5000 ölçekli nazım plan ile öngörünüm bölgesi ve sahil şeridinde ait 1/1000 ölçekli imar uygulama planlarının bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Geri görünüm ve etkilenme bölgelerinin 1/1000 ölçekli imar uygulama planları bu Kanunun yürürlüğe giriş tarihinden önceki mevzuata göre 1/3/1984 tarihine kadar onaylanır.

Boğaziçi Alanında 2805 sayılı Kanuna göre ıslah imar planlarının yapılması ve onayı bu Kanunun 10 uncu maddesine göre yürütülür.

Geçici Madde 6 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, Boğaziçi Alanında imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapılar hakkında aşağıdaki işlemler uygulanır.

a) Bu madde kapsamına giren yapılar için bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç kırkbeş gün içinde İstanbul Belediye Başkanlığına başvurulur. Bu

Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 2805 sayılı Kanuna göre yapılmış başvurular ve yatırılan başvuru masrafı geçerli sayılır. Başvurular ve başvuru masrafları Belediyece Boğaziçi İmar Müdürlüğüne aktarılır.

b) Boğaziçi Alanında tespit işlemleri Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on sekiz ay; değerlendirme işlemleri ise beş yıl içinde tamamlanır. Tespit ve değerlendirme işlemi yapılan yapılar için uygulamaya, bu sürelerin tamamlanması beklenmeksizin derhal başlanır.

c) 2805 sayılı Kanuna göre ıslah imar planı yapılacak bölgelerin bölge ölçeğinde sınır tespiti, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde yapılır.

d) Boğaziçi Alanında yapılacak başvuru, tespit ve değerlendirme işlemleri için bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde; 2805 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak işlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanunla belirlenen esaslar Boğaziçi İmar Müdürlüğüne uygulanır.

Geçici Madde 7 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, Boğaziçi Alanında mevcut olan imar mevzuatına aykırı yapıların geçici madde 6'ya göre yapılacak değerlendirmeleri sonunda aşağıdaki yapılar için yıkım kararı verilir.

a) Boğaziçi Alanında 16/3/1983 tarih ve 2805 sayılı Kanuna göre muhafazası veya ıslah edilerek muhafazası mümkün olmayan yapılar.

b) Kıyıda kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan yapılardan Bakanlar Kurulunca geçici olarak muhafazasına karar verilmeyen yapılar.

Geçici Madde 8 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Boğaziçi Alanında mevcut olan ve geçici madde 6'ya göre değerlendirilmeleri sonunda 16/3/1983 tarih ve 2805 sayılı Kanuna göre muhafazası veya ıslah edilerek muhafazası mümkün olan imar mevzuatına aykırı yapıların, gecekonduların ve hisseli arsa ve araziler üzerindeki imar mevzuatına aykırı yapıların muhafazalarına veya ıslah edilerek muhafazalarına karar verilir.

Yukarıdaki fıkraya göre ruhsat ve yapı kullanma izni verilen yapılardan harçlar ve para cezaları aşağıdaki şekilde tahsil olunur;

a) (Değişik : 22/5/1986 - 3290/17 md.) Boğaziçi sahil şeridi, öngörünüm, etkilenme ve geri görünüm bölgelerindeki yapılardan (5) misli bina inşaat harcı ve ekli cetvele göre tahakkuk ettirilen ilave harç bir defaya mahsus olmak üzere tahsil olunur.

b) (Mülga : 22/5/1986 - 3290/17 md.)

Geçici Madde 9 – Boğaziçi Alanında bulunan ve 2/6/1981 tarihinden önce yapılan gecekonduların sahiplerinden hak sahipliği belirlenenlere, sahil şeridi ve öngörünüm bölgesinden başlamak üzere Boğaziçi Alanı dışındaki 16/3/1983 tarih ve 2805 sayılı Kanuna göre ıslah imar planı yapılan alanlarda veya gecekonduların önleme ve ıslah bölgelerinde İstanbul Belediye Başkanlığınca beş yıl içinde arsa veya konut tahsisinde öncelik verilir.

Geçici Madde 10 – Boğaziçi sahil şeridinde kıyı kenar çizgisine bitişik parsellerin kıyı tarafında, Boğaziçi İmar Müdürlüğüne lüzum görülen hallerde, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl içinde gezinti mahalli yapılmak üzere yeteri kadar arazi kamulaştırılabilir. Bu kamulaştırma kararı, kamu yararı kararı sayılır.

Geçici Madde 11 – Boğaziçi Alanında mevcut bulunan taş, kum, kireç, tuğla ocağı gibi doğal güzellikleri bozan veya tahrip eden tesisler 1984 yılı sonuna kadar kapatılır. Bozulan ve tahrip edilen doğal güzellikler Boğaziçi İmar Müdürlüğüne doğal yapıya uygun hale getirilir ve ruhsatsız olan veya ruhsata aykırı olanlara ait masraflar kişi ve kuruluşlardan tahsil edilir.

Geçici Madde 12 – Boğaziçi Alanında kömür ve akaryakıt depoları ve tersaneler ve sanayi gibi kullanımlar 1985 yılı sonuna kadar Bakanlar Kurulunca alınacak kararda öngörülen süre içinde başka bölgelere nakledilirler.

Geçici Madde 13 – 16/3/1983 tarih ve 2805 sayılı Kanuna göre tespit edilecek Boğaziçi Alanındaki gecekonduların arsa kullanım bedelleri 1/4/1983 tarihinden itibaren bir misli fazla alınır ve Boğaziçi İmar Müdürlüğüne aktarılır.

Yürürlük:

Madde 22 – Bu Kanunun 15 ve 16 ncı maddelerinde belirlenen gelirlere ilişkin hükümleri 1/1/1984 tarihinde, diğer hükümleri ise yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 23 – Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Nedim GÜNDÜZ

Sürekli Adresi : Hamidiye Mah. Başak Konutları Sitesi A201/2 Kağıthane/İSTANBUL

Doğum Yeri ve Yılı : Fatih-İstanbul/1986

Yabancı Dili : İngilizce

İlk Öğretim : Piyale Paşa İlkokulu - Gazi Osman Paşa İlköğretim okulu, 2000

Orta Öğretim : Eminönü Cibali Lisesi, 2003

Lisans : Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü, 2009

Yüksek Lisans : Bahçeşehir Üniversitesi, 2013

Enstitü Adı : Fen Bilimleri Enstitüsü

Program Adı : Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Yayımları : -

Çalışma Hayatı : İ.B.B. Boğaziçi İmar Müdürlüğü, 2010 - devam ediyor.